

De Zaanse ZZP'er in Zicht

Universiteit Utrecht

Afstudeerscriptie Bas de Win

Master Economische Geografie

Oktober 2016

*Een onderzoek naar het ruimtelijk-economisch beleid van de gemeente
Zaanstad en de mogelijkheden om binnen dit beleid ZZP'ers te faciliteren en te
stimuleren om te groeien*

Auteur: Bas de Win
Studentnummer: 5565944
Product: Masterthesis
Opleiding: Economische Geografie (Msc)
Onderwijsinstelling: Universiteit van Utrecht
Aantal studiepunten: 22,5 ETCS
Begeleider: Han Olden
Datum: Oktober 2016

Universiteit Utrecht

ZNSTD

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis voor de studie Economische Geografie. Nu deze thesis is afgerond, komt er een eind aan een bewogen periode. Het schrijven van dit onderzoek is helaas verstoord door een onverwachte ziekte. Na de diagnose van schilklierkanker stond ik een half jaar lang mentaal en fysiek langs de zijlijn. Gelukkig ben ik nu hersteld. De laatste loodsjes van mijn leven als student waren hierdoor een stuk zwaarder. Maar nu ik dit onderzoek heb kunnen afronden en daarmee mijn studententijd, ben ik toch trots op wat ik heb bereikt.

Dit resultaat had ik echter niet kunnen bereiken zonder de hulp van mijn begeleider Han Olden. Door zijn geduld en begeleiding, heb ik deze scriptie tot een goed einde kunnen bregen. Ook wil ik Jan Nijman, van de gemeente Zaanstad, bedanken. Hij heeft mij de weg gewezen door de organisatie van de gemeente Zaanstad en geholpen bij de data-analyse. Bovendien gaat mijn dank uit naar iedereen die mij te woord heeft willen staan om mij bij dit onderzoek te helpen.

Als laatste wil ik mijn stiefvader, Peter Martens, bedanken. Hij heeft veel tijd gestoken in deze studie en stond altijd voor me klaar wanneer ik iets wilde bespreken over het onderzoek. Ook wil ik mijn ouders, de rest van mijn familie en mijn lieve vriendin bedanken. Zij hebben mij door deze periode heen geholpen en zijn in mij blijven geloven.

Bas de Win

Samenvatting

In deze studie is onderzocht wat de gemeente Zaanstad kan doen binnen haar ruimtelijk-economisch beleid voor de Zaanse ZZP'er. De vraag is of er naast het generieke bedrijvenbeleid, specifiek beleid voor de ZZP'ers zou moeten zijn. De hoofdvraag in deze studie luidt; *Welke beleidsmaatregelen kan de gemeente Zaanstad in het kader van haar ruimtelijk-economische beleid inzetten om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien?*

Door middel van interviews, een statistische analyse en een documentenanalyse, is getracht om alle aspecten mee te nemen die nodig zijn om deze vraag te kunnen beantwoorden. Daarom is aan de ene kant het economische beleid van gemeenten bestudeerd. Dit is het kader waarbinnen het eventuele beleid voor de ZZP'ers plaats moet vinden. Er zijn interviews gehouden met medewerkers van een aantal gemeenten en twee deskundigen op het gebied van ondernemerschap. Daarnaast zijn beleidsdocumenten bestudeerd. Aan de andere kant zijn de behoeftes gepeild van de Zaanse ZZP'ers en is geprobeerd om de economische waarde van deze groep ondernemers in kaart te brengen. Met behulp van het vestigingsregister van Zaanse ondernemers zijn een aantal analyses gedaan om te achterhalen welke rol ZZP'ers spelen in de economie van de gemeente Zaanstad. De behoeftes zijn gepeild door het houden van een aantal interviews met ZZP'ers in Zaanstad.

Uit de resultaten blijkt dat een gemeente beter iets kan doen voor de ZZP'ers in de vorm van initiatieven. Het maken van beleid specifiek voor de ZZP'ers lijkt niet de beste strategie om deze groep te faciliteren of te stimuleren om te groeien. Het generieke bedrijvenbeleid in Zaanstad richt zich op een groot aantal zaken waar de Zaanse ZZP'ers ook van zullen profiteren. In deze studie zijn er wel zaken gevonden die aanknopingspunten geven om specifiek iets te doen voor de Zaanse ZZP'ers. Zo hebben deze ondernemers een andere rol binnen de economie in vergelijking met grotere bedrijven. ZZP'ers zijn flexibele krachten op arbeidsmarkt waardoor zij het MKB kunnen steunen. Ook faciliteren zij innovaties bij grotere bedrijven. Daarnaast heeft deze groep ondernemers specifieke behoeftes. Voor een deel komen de bedrijfsactiviteiten van de ZZP'ers overeen met die van de bedrijven in bijvoorbeeld het MKB. Maar er zijn ook duidelijk verschillen tussen deze ondernemingen. ZZP'ers moeten alles alleen regelen en een gedeelte van deze ondernemers is hiertoe niet in staat. Dit gaat gepaard met specifieke behoeftes en knelpunten bij het ondernemen. Ook geven de ZZP'ers aan dat de externe huisvesting voor kleine ondernemers in Zaanstad niet aan de vraag voldoet en dat er weinig netwerk mogelijkheden zijn voor ZZP'ers in Zaanstad. De initiatieven die gemeenten kunnen opzetten voor de ZZP'ers zijn onderverdeeld in vijf thema's:

- *Huisvesting*
- *Aanbestedingen*
- *Informeren*
- *Netwerken en kennis/themabijeenkomsten*
- *Coaching en financiële ondersteuning.*

Beleid specifiek voor de ZZP'ers is in Zaanstad niet nodig. Wel verschillen deze ondernemingen dermate van het MKB, dat er ruimte is om iets te doen voor de ZZP'er. In dit kader zijn er een aantal aanbevelingen gedaan aan de gemeente Zaanstad. Deze zijn onderverdeeld in de vijf eerdergenoemde thema's. Daarnaast worden er een aantal suggesties gegeven die aanzet kunnen zijn voor andere ZZP-gerelateerde projecten in de gemeente Zaanstad.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Samenvatting.....	4
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek.....	7
1.2 Definitie ZZP'er	8
1.3 Relevantie van het onderzoek.....	8
Hoofdstuk 2 Regionale concurrentiekracht en ondernemers in de groeiregimes.....	9
2.1 Regionale concurrentiekracht	9
2.2 De waarde van de kleine bedrijven voor een economie.....	11
2.3 Karaktereigenschappen van ondernemers en de keuze voor het ZZP-schap	12
Hoofdstuk 3 Achtergronden van het ZZP-schap.....	14
3.1 De opkomst van de ZZP'er in Nederland.....	14
3.2 Wie zijn de ZZP'ers?.....	16
3.2.1 Persoonskenmerken van ZZP'ers	16
3.2.2 Behoeftes en knelpunten bij ZZP'ers.....	18
3.3 De ZZP'er en hun bijdrage aan de regionale economie	19
3.3.1 Innovatie en de ZZP'er.....	19
3.3.2 ZZP'ers als flexibele krachten	20
3.3.3 Werkgelegenheid door ZZP'ers	22
3.3.4 ZZP'ers en de wijkeconomie.....	23
3.3.5 Bijdrage ZZP'ers aan concurrentiekracht en mogelijke beleidsimplicaties	24
3.4 Conceptueel model	25
Hoofdstuk 4 Methodes	27
4.1 Kwantitatieve onderzoeksmethode	27
4.2 Kwalitatieve onderzoeksmethode.....	27
Hoofdstuk 5 De Zaanse ZZP'er in beeld.....	30
5.1 Statistische analyse	30
5.1.1 De huidige situatie van de ZZP'ers in Zaanstad.....	30
5.1.2 Ontwikkelingen in de afgelopen 5 jaar.....	33
5.1.3 Conclusie statistische analyse	37
5.2 De Zaanse ZZP'er aan het woord.....	38
5.2.1 Resultaten interviews met ZZP'ers.....	38
5.2.2 Conclusies uit de interviews per thema	41

Hoofdstuk 6 Economisch beleid vanuit meerdere overheidslagen	43
6.1 Economisch beleid van de Rijksoverheid en de ZZP'er	43
6.2 Economisch beleid in de regio en de ZZP'er.....	44
6.2.1 Economisch beleid provincie Noord-Holland	44
6.2.2 Economisch beleid Metropoolregio Amsterdam	46
6.3 Economisch beleid van gemeenten en de ZZP'er.....	47
6.3.1 Economisch beleid gemeente Haarlem.....	47
6.3.2 Economisch beleid gemeente Haarlemmermeer.....	49
6.3.3 Economisch beleid gemeente Heemstede	50
6.3.4 Economisch beleid gemeente Amsterdam.....	50
6.4 Conclusie economisch beleid en de ZZP'er	51
Hoofdstuk 7 Maatregelen voor de ZZP'er vanuit de gemeente Zaanstad	53
7.1 Ervaringen van elders	53
7.1.1 Rol van de gemeente en soort beleid voor de ZZP'er	53
7.1.2 Concrete maatregelen voor ZZP'ers vanuit de gemeente.....	54
7.2 Het economische beleid van de gemeente Zaanstad en de ZZP'er	59
7.2.1 Documentenanalyse economisch beleid gemeente Zaanstad.....	59
7.2.2 Interviews over het economische beleid voor ZZP'ers in de gemeente Zaanstad.....	62
7.3 Aanbevelingen aan gemeente Zaanstad	64
7.3.1 Algemene aanbevelingen	65
7.3.2 Specifieke aanbevelingen en suggesties	65
Hoofdstuk 8 Conclusie en discussie.....	68
8.1 Beantwoording van de deelvragen	68
8.2 Beantwoording van de hoofdvraag.....	70
8.3 Discussie	70
Literatuurlijst	72
Bijlage 1 Statistische analyse.....	75
Bijlage 2 Vragenlijsten interviews	85

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel van het onderzoek

In de afgelopen tien jaar is het aantal zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) in Nederland meer dan verdubbeld (CBS, 2014). Hierdoor heeft deze groep ondernemers in toenemende mate de aandacht weten te trekken van de politiek en de media. De invloed van de ZZP'er op de economie neemt toe en bovendien zijn zij een van de redenen waarom de werkloosheid in Nederland gedurende de recessie niet zo sterk is opgelopen als in andere landen (CPB, 2010). Het beleid van de Rijksoverheid heeft er in de afgelopen jaren voor gezorgd dat ondernemerschap in Nederland is toegenomen (Van Es & Van Vuuren, 2010), (Dekker & Stavenuiter, 2012). Verschillende regelingen die Rijksoverheid in de afgelopen jaren heeft ingevoerd, hebben ondernemen aantrekkelijker gemaakt.

Deze scriptie richt zich op de gemeente Zaanstad. Tijdens mijn stage ben ik in aanraking gekomen met het ruimtelijk-economische beleid van deze gemeente. In het beleid leek weinig aandacht voor de ZZP'er en daarom is besloten om te onderzoeken of dit een gemiste kans is of niet. Het doel van het onderzoek is om uit te zoeken wat Zaanstad binnen hun ruimtelijk-economisch beleid kan doen voor ZZP'ers. De Rijksoverheid heeft met haar topsectorenbeleid een kader geschetst waarbinnen groei en innovatie wordt bevorderd. De gemeenten en regio's staan voor de uitdaging om hier invulling aan te geven en hun eigen concurrentiekracht te verhogen. De vraag is of hierbij specifieke aandacht voor ZZP'ers nodig is. Het sociale domein, waarbij het ZZP-schap een alternatief is voor dreigend ontslag of een uitkering blijft buiten beschouwing. De centrale vraagstelling binnen deze scriptie luidt als volgt:

Vraagstelling: Welke beleidsmaatregelen kan de gemeente Zaanstad in het kader van haar ruimtelijk-economische beleid inzetten om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien?

Met faciliteren wordt bedoeld: het scheppen van randvoorwaarden om optimaal te kunnen ondernemen. Stimuleren slaat op het economisch beter laten presteren van de ZZP'ers. Meerdere deelvragen zijn geformuleerd die als doel hebben om deze vraag te beantwoorden. In de eerste deelvraag worden de Zaanse ZZP'ers onderzocht. Om voor hen effectief beleid te kunnen maken, is het belangrijk om deze ondernemers goed in beeld te hebben. Met behulp van een aantal interviews is er kennis gemaakt met de Zaanse ZZP'ers en met behulp van een statistische analyse zijn zij in kaart gebracht.

Deelvraag 1: Wat is de betekenis van de ZZP'ers voor de Zaanse economie en welke knelpunten ondervinden zij in hun functioneren?

Om uit te zoeken welke beleidsmogelijkheden gemeenten hebben, zijn er een aantal gemeenten in de regio van Zaanstad in dit kader onderzocht. Het gemeentelijk ruimtelijk-economisch beleid is bestudeerd en er zijn interviews gehouden met medewerkers van deze gemeenten. Deze ervaringen kunnen worden gebuikt om mogelijk beleid voor ZZP'ers te achterhalen. Bovendien is het economische beleid van verschillende overheidslagen onderzocht. Het beleid van de Rijksoverheid, de provincie Noord-Holland en de metropoolregio Amsterdam zouden invloed kunnen hebben op het mogelijke beleid voor ZZP'ers van de gemeente Zaanstad.

Deelvraag 2: Welke (beleids)maatregelen kunnen gemeenten nemen om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren?

Als laatste is het economische beleid van Zaanstad onderzocht door middel van een documentenanalyse en een aantal interviews. Het is belangrijk om de speerpunten van het economische beleid van Zaanstad weten. Hierbinnen moet het eventuele beleid voor ZZP'ers worden ingepast. Ook is de economische ambitie van Zaanstad van belang. Wanneer dit helder is, kan worden bepaald of het gewenst is om beleid te voeren voor ZZP'ers in de gemeente Zaanstad. In combinatie met de uitkomsten van het eerste deel van deze studie kunnen er een aantal aanbevelingen worden gedaan aan de gemeente Zaanstad omtrent ZZP-beleid. De laatste deelvraag luidt:

Deelvraag 3: Is het gewenst in aanvulling op het algemene ruimtelijk-economische beleid van de gemeente Zaanstad specifiek beleid te voeren voor ZZP'ers?

1.2 Definitie ZZP'er

In deze studie wordt elke zelfstandige ondernemer zonder personeel, gezien als een ZZP'er. Dit is een brede definitie, maar binnen deze groep is wel onderscheid te maken in verschillende groepen. Belangrijk is het onderscheid tussen de *klassieke* en de *'nieuwe' ZZP'er*. De klassieke ZZP'er voert een traditionele bedrijfsvorm en heeft geïnvesteerd in kapitaal en een productievoorraad. Voorbeelden zijn zelfstandige landbouwers, groenteboeren en caféhouders.

De toename van het aantal ZZP'ers komt niet van de klassieke, maar van de 'nieuwe' ZZP'er (De Vries & Braams, 2012). Zij verrichten vergelijkbare werkzaamheden als mensen in loondienst, maar dragen zelf het risico voor het vinden van werk. 'Nieuw' heeft hier niets te maken met het feit dat deze groep ondernemers sinds kort zijn intrede heeft gedaan, maar met de nieuwe politieke interesse. De belangrijkste kenmerken van deze nieuwe zelfstandigen zijn het ontbreken van substantiële kapitaalinvesteringen in hun bedrijf en het feit dat zij voornamelijk hun eigen arbeid aanbieden (Vroonhof, et al., 2008). Voorbeelden van 'nieuwe' zelfstandige zijn metselaars, kraamhulpen en coaches of communicatiedeskundigen (De Vries & Braams, 2012). Als het in deze studie over de ZZP'ers gaat, wordt voornamelijk deze groep bedoeld.

1.3 Relevantie van het onderzoek

Maatschappelijke relevantie

De invloed van de ZZP'er op de maatschappij lijkt steeds groter te worden. Door hun toename wordt Nederland steeds ondernemender. Daarnaast zorgen zij voor een toenemende flexibilisering van de economie. De ZZP'er staat eigenlijk tussen de reguliere werknemer en de werkgevers in. Ze hebben veel overeenkomsten met werknemers, maar ze zijn flexibeler inzetbaar (Burke, 2011). De ZZP'er neemt dus in maatschappelijk en economisch opzicht een speciale positie in. Maar welke problemen ervaren zij en waar hebben ze behoefte aan? Doordat het een 'nieuwe' groep ondernemers is, zijn deze zaken nog niet goed in beeld. ZZP'ers zijn officieel ondernemers en hebben daarom ook vergelijkbare problemen en behoeftes. Er moeten opdrachten worden binnen gehaald en er zijn administratieve lasten. Ze kunnen daarom bijvoorbeeld wellicht hulp gebruiken bij netwerkvorming, acquisitie en huisvesting. Daar komt bij dat deze ondernemers hoofdelijk aansprakelijk zijn bij schulden en lopen daardoor grote risico's bij ziekte of arbeidsongeschiktheid. Deze risico's moeten wel verantwoord zijn en hulp bij het in kaart brengen hiervan is belangrijk. De rol die gemeenten en regio's hierin kunnen spelen, dient te worden uitgezocht.

Wetenschappelijke relevantie

Het feit dat de toename van het aantal ZZP'ers van recente aard is en dat deze nog steeds doorzet, betekent dat er pas sinds kort onderzoek en literatuur verschijnt over dit onderwerp. Natuurlijk bestonden de zelfstandigen zonder personeel al veel langer, maar de nieuwe trend laat een ander soort ondernemer zien dan de traditionele ZZP'er. De behoeftes en de economische waarde van deze groep zijn voorbeelden van zaken die belangrijk zijn voor het economisch beleid van een gemeente. Op dit moment zijn deze vaak onvoldoende bekend. Door de behoeftes van ZZP'ers in kaart te brengen, wordt duidelijk hoe de verschillende overheidslagen iets voor deze groep kunnen doen. De economische waarde van de ZZP'er dient in beeld te zijn. Waar zij zich vestigen is ook een interessante vraag. Hij of zij werkt vaak vanuit huis. Waar een ZZP'er woont, is dus vaak ook zijn werkplek, maar niet altijd. Door uit te zoeken waar deze ondernemers zich vestigen en waar zij behoefte aan hebben op het gebied van huisvesting, kan een gemeente in haar ruimtelijk beleid meer rekening houden met deze groep. Door onderzoek te doen naar deze zaken, draagt deze studie bij aan het verbeteren van de kennis rondom economisch beleid voor ZZP'ers.

Hoofdstuk 2 Regionale concurrentiekracht en ondernemers in de groeiregimes

Dit hoofdstuk dient als theoretische basis voor het gehele onderzoek. Het ruimtelijk-economische beleid voor ZZP'ers wordt in de komende twee hoofdstukken onderbouwd aan de hand van regionale concurrentiekracht, groeiregimes en de eigenschappen van ondernemers.

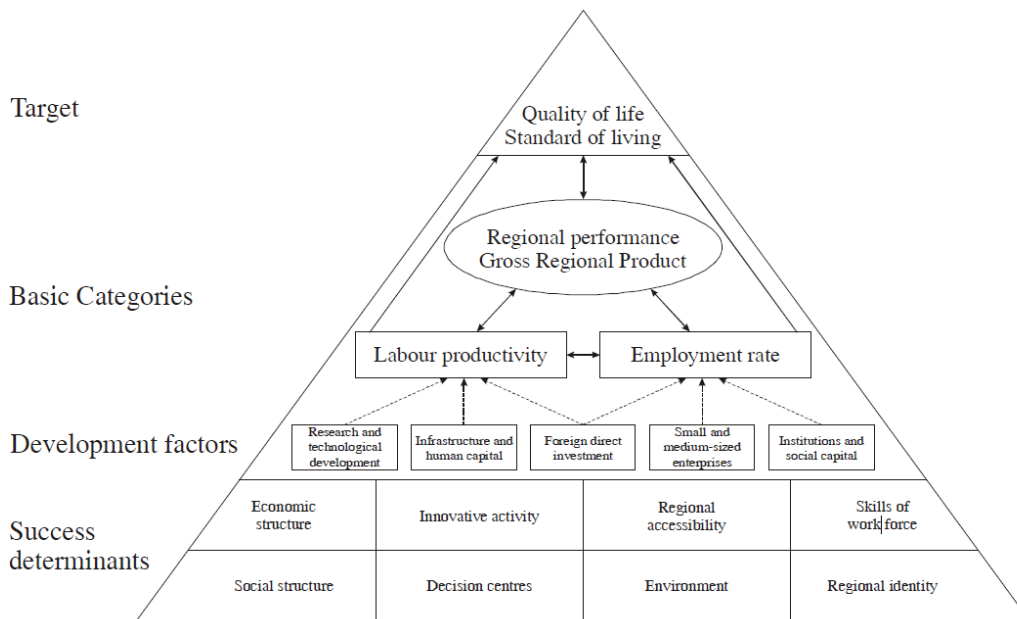
2.1 Regionale concurrentiekracht

Het begrip regionale concurrentiekracht is geen eenduidig begrip en in het wetenschappelijke veld is men het er nog niet over eens wat het begrip precies inhoudt. Porter (2003) laat zien dat regio's voor het economisch presteren van een land zeer belangrijk zijn. Nationaal economisch beleid is volgens hem belangrijk, maar niet voldoende. Een groot aantal van de determinanten, die economisch presteren van een land beïnvloeden, komen vanuit regio's. Economisch beleid moet zich daarom meer richten op de regio's (Porter, 2003). Tegenwoordig hebben alle lagen van de overheid concurrentiekracht hoog op de economische agenda staan. In de nieuwe wereldwijde, snelle en kennisintensieve economie, moet je als land, regio of stad de concurrentie ten minste bijbenen. Dit besef is ook doorgedrongen tot de lokale overheden (Gardiner, et al., 2004).

De vraag is in hoeverre regio's met elkaar concurreren en hoe je deze regionale concurrentiekracht meet. Concurrentie tussen regio's kan niet worden vergeleken met concurrentie tussen bedrijven, want zij beconcurreren elkaar niet op dezelfde manier (Gardiner, et al., 2004). Bedrijven strijden om marktaandeel en ontnemen zo de kansen van andere bedrijven. Voor regio's geldt dat succes van de ene regio de kansen van andere regio's juist kan vergroten. Regio's kunnen van elkaar profiteren (Gardiner, et al., 2004). Over het meten van het economische presteren van een regio en concurrentiekracht, is er in de economisch geografisch literatuur veel geschreven. Krugman (Gardiner, et al., 2004) stelt dat concurrentiekracht gelijk staat aan productiviteit (sgroei) en de levensstandaard in een gebied. Porter (Gardiner, et al., 2004) stelde ook dat productiviteit aan de basis ligt van het begrip concurrentiekracht. Om concurrentiekracht te begrijpen, moeten de bronnen die zorgen voor welvaart, het startpunt zijn. De levensstandaard van een land wordt volgens hem bepaald door de productiviteit van de economie. Productiviteit is de waarde van goederen en diensten, geproduceerd per hoofd van de bevolking, kapitaal en grondstoffen (Porter, 2003).

Voor het meten van regionale concurrentiekracht is productiviteit dus de basis, maar dit is geen eenzijdig begrip. Met productiviteit wordt over het algemeen de productie-efficiëntie per arbeider bedoeld, de arbeidsproductiviteit. Deze komt tot stand vanuit een grote hoeveelheid aan factoren. In de piramide van regionale concurrentiekracht (figuur 1) zijn deze gevisualiseerd. In deze piramide van Lengyel wordt de onderlinge samenhang weergegeven. Deze factoren bepalen naast productiviteit, ook de werkgelegenheid in een regio en deze twee samen zorgen voor het economisch presteren van een regio (Gardiner, et al., 2004). De piramide stelt voorwaarden voor het economisch presteren van een regio. De economische prestatie wordt gemeten door het bruto regionaal product en dit bepaalt de levensstandaard en welvaart van een regio. Lengyel (2004) maakt onderscheid tussen vier lagen in de piramide. De bovenste laag is de 'target' van het economisch beleid en het resultaat dat een goede regionale concurrentiekracht oplevert. De drie lagen daaronder zeggen iets over hoe direct een asset invloed heeft op regionale concurrentie. De *basic categories* zijn de factoren die regionale concurrentiekracht meten. De *development factors* zijn de factoren die een directe invloed hebben op de regionale concurrentiekracht. Deze vijf factoren zijn op relatief korte termijn te verbeteren door middel van programma's binnen instituties en beleid (Lengyel, 2004). Als deze factoren goed op orde zijn, zal de regionale concurrentiekracht op de korte termijn verbeteren. In tegenstelling tot de *success determinants*. Dit zijn de randvoorwaarden die, als zij op orde zijn, de toename van regionale concurrentiekracht op langere termijn mogelijk maken. Zij hebben een indirecte invloed op de regionale concurrentiekracht en zijn ook buiten economisch beleid van belang. Deze laatste twee groepen zullen hieronder kort worden behandeld. Deze bronnen van competitiviteit bieden handvaten aan beleidsmakers om de regionale concurrentiepositie van hun regio te verbeteren.

Figuur 1. Piramide van Lengyel

Bron: (Lengyel, 2004)

Development factors

De eerste *development factor* is *onderzoek en technologische ontwikkeling (R&D)*. Hierbij gaat het om de snelle introductie van innovaties en technologieën. Dit creëert competitieve voordelen ten opzichte van andere regio's. Meest effectief is een succesvol R&D-programma dat innovaties en technologieën snel over de regio verspreidt. Dit zorgt voor technologische spillovers en dit is goed voor het verbeteren van de regionale concurrentiekracht. *De ontwikkeling van het Midden- en Kleinbedrijven (MKB)* is ook gunstig omdat kleinere bedrijven zich goed kunnen aanpassen aan veranderingen op de markt. Ze zorgen voor de creatie van banen en innovatie. *Buitenlandse investeringen* zorgen voor nieuwe sectoren, markten, technologieën en banen. Deze investeringen hebben vooral effect op de arbeidsproductiviteit en kunnen zorgen voor verspreiding van technologieën. In de volgende factor gaat het om *technologische infrastructuur*. Het werken van deze systemen en netwerken is evenals een goed systeem van trainings- en scholingsinstituten, noodzakelijk voor de concurrentiekracht van een regio. Zij dienen de behoeftes van de sectoren en de clusters in een regio. Als laatste is het van belang om goed *georganiseerde instituties* te huisvesten. Dit is belangrijk voor bedrijven als het gaat om administratieve diensten die publieke instituties dienen te leveren. Met *social capital* wordt bedoeld dat er in de regio vertrouwen in elkaar is en dat er graag wordt samengewerkt.

Succes determinants

In de piramide benoemt Lengyel (2004) een groot aantal *succes determinants*, waar de *economische structuur* aangeeft hoe de economie is opgebouwd. Wanneer de nadruk binnen de economische structuur meer ligt op technologie en dienstverlening, met sectoren in de informatievoorziening, financiële diensten, telecommunicatie en hightechbedrijven, stijgen zowel werkgelegenheid en productiviteit. Als de focus meer ligt op traditionele industrie gaat dit vaak gepaard met een toename van de productiviteit, maar een afname van de werkgelegenheid (Lengyel, 2004). Met *innovatieve activiteit* wordt bedoeld dat innovatie als het ware in de cultuur van regio is ingesleten. Alle partijen in de economie zijn hier dan op ingesteld. Op deze manier kunnen bedrijven en instituties snel reageren en zich aanpassen als er een innovatieve uitdaging op hun pad komt. De *bereikbaarheid* van een regio is een belangrijke randvoorwaarde voor economische groei. Goede transportmogelijkheden en communicatienetwerken bieden de regio kansen. Zo kunnen geografische hindernissen worden overwonnen en dalen de reistijd en de reiskosten van mensen en goederen binnen en naar buiten de regio. De *skill of the workforce* heeft alles te maken met het opleidingsniveau en specialisatie van de bevolking. In succesvolle regio's is een relatief hoog aandeel van de beroepsbevolking hoogopgeleid.

Door het aanbieden van de juiste opleidingen kunnen mensen zich sneller aanpassen op veranderingen in de arbeidsmarkt en zich omscholen om meer aan creatieve en innovatieve activiteiten te doen.

Naarmate een regio succesvoller wordt, neemt de vraag onder de bevolking naar betere leefomgeving toe. Met *leefomgeving* wordt behalve een schone natuur, ook een goede omgeving bedoeld. Hierin moet het veilig zijn en dienen er goede publieke diensten, mooie architectuur en huizen en goede transport- en werkmogelijkheden aanwezig te zijn. Met *decisions centers* worden hoofdkantoren van grote bedrijven bedoeld. De aanwezigheid hiervan biedt hooggekwalificeerde banen en stimuleert lokale training van werknemers. Daarnaast neemt de algemene kennis in de regio toe en verbetert het ondernemersklimaat. Bovendien kunnen kennis en patenten van deze bedrijven, via spillovers, terecht komen bij het lokale bedrijfsleven. Hierdoor neemt de innovatie van het bedrijfsleven toe. In een economie die tegenwoordig steeds meer op kennis, informatie en diensten is gericht, verandert *de sociale structuur*. In succesvolle regio's bloeit de middenklasse en nemen kansen en het aantal banen voor de traditionele arbeiders af. De *regionale cultuur* is de manier van doen in een regio. Een groeiende economie heeft een toenemende populatie en uitbreiding van stads- en woonwijken tot gevolg. Voor een regio is het belangrijk om tijdens deze grote veranderingen de eigen identiteit te behouden. Dit zorgt voor binding met de regio en dat kan leiden tot een actievere populatie en niet-publieke acties.

2.2 De waarde van de kleine bedrijven voor een economie

Onder regionale beleidsmakers zijn er verschillende opvattingen over de strategie die gevolgd zou moeten worden bij het stimuleren van bedrijven. De vraag is of je moet inzetten op een economie waar veel kleine bedrijfjes starten of een milieu waar een aantal grote bedrijven de groei bepalen. De onderliggende vraag is welke type bedrijf de meeste innovaties voortbrengt. Schumpeter heeft in zijn lange carrière twee tegenstrijdige opvattingen gehad op dit gebied. In zijn vroegere jaren was hij overtuigd van het feit dat kleine, net gestarte bedrijfjes, veel innovaties teweegbrengen die leiden tot economische groei (Audretsch & Fritsch, 2002). In een later werk stelde hij juist dat grotere bedrijven, in een stabiel economisch milieu, tot meer en betere innovaties komen (Audretsch & Fritsch, 2002).

Audretsch en Fritsch (2002) beschrijven in hun studie vier '*growth regimes*'. Met het beschrijven van deze regimes proberen zij, aan de hand van het soort bedrijven in een regio, in beeld te brengen in wat voor soort economische structuur er meer groei plaatsvindt. Bij twee van deze regimes is er sprake van economische groei. De andere twee regimes zijn situaties waar er sprake is van economische achteruitgang. Het eerste regime met economische groei is het '*entrepreneurial regime*'. Hierin zijn er veel startende bedrijven met een hoge overlevingsgraad. Deze bedrijven dragen significant bij aan innovaties en werkgelegenheid. Het andere regime met economische groei is het '*routinized regime*'. Hier is sprake van een stabiele economische structuur en zorgen de grote, ingebedde bedrijven voor de groei en innovaties. Startende ondernemers hebben hier een kleine rol en een lage overlevingskans. Deze twee eerste regimes geven eigenlijk de twee visies van Schumpeter weer en beide zorgen op hun eigen manier voor economische groei.

De andere twee regimes hebben te maken met economische achteruitgang. In het '*revolving door regime*', is er net als in het '*entrepreneurial regime*' sprake van een hoge toetredingsgraad van kleine bedrijfjes, maar stoppen ook heel veel bedrijven. De starters in dit regime zijn niet innovatief en bieden dezelfde producten aan als de bestaande bedrijven. Dit stelsel komt meestal voor in regio's met hoge werkloosheid en waar de push om voor jezelf te beginnen groot is. Het vierde regime is het '*downsizing regime*'. Dit stelsel heeft veel weg van het '*routinized regime*', met het grote verschil dat in dit stelsel de bestaande bedrijven niet winstgevend zijn en weinig nieuwe werkgelegenheid creëren. Er is weinig aanwas van nieuwe bedrijven en bestaande bedrijven moet hun deuren sluiten. Deze regio's moeten waken voor een '*entropic death*' van hun economische systeem.

De uiteindelijke conclusie van het onderzoek van Audretsch en Fritsch (2002) is dat er in zowel een '*entrepreneurial regime*' als in een '*routinized regime*' sprake kan zijn van economische groei en dat op de korte termijn het ene systemen niet beter is dan de andere. Op de langere termijn blijken regio's met een '*entrepreneurial regime*' echter beter te presteren dan de '*routinized regimes*'. Daarom lijkt het erop dat economische beleidsmakers beter kunnen investeren in een economisch systeem waar er sprake is van een hoge toetredingsgraad (Audretsch & Fritsch, 2002). Deze conclusie sluit mooi aan bij de tegenwoordige ZZP-

trend, waar de toetredingsgraad hoog is. Of deze ondernemers bijdragen aan een *entrepreneurial regime* of zorgen voor een *revolving door regime*, lijkt te worden bepaald door de mate waarin zij bijdragen aan innovaties, hun overlevingskans en of zij doorgroeien naar een groter bedrijf.

2.3 Karaktereigenschappen van ondernemers en de keuze voor het ZZP-schap

In deze paragraaf wordt onderzocht welke karaktereigenschappen meer aanwezig zijn bij ondernemers dan bij niet-ondernemers en waarom mensen kiezen voor ZZP-schap. De ZZP'ers die bijdragen aan een *entrepreneurial regime* hebben wellicht bepaalde karaktereigenschappen, waardoor de kans groter is dat zij succesvolle ondernemers worden.

Wat over het algemeen lijkt te gelden is dat je als ondernemer ervaring moet hebben op meerdere gebieden en meerdere vaardigheden moet beheersen die nodig zijn voor het ondernemen. Als een persoon ervaring heeft in meerdere vakgebieden, meerdere vakken heeft gestudeerd of heeft gewerkt in verschillende soorten functies, is de kans groter is dat iemand ondernemer wordt (Lazear, 2004). In de studie van Beugelsdijk en Noorderhaven (2005) worden drie persoonskenmerken besproken, *need for achievement*, *locus of control* en innovativiteit. Deze worden gezien als de klassieke kenmerken van ondernemers (Stewart, et al., 1998). In de studie proberen zij erachter te komen of zelfstandigen andere karaktereigenschappen hebben dan de rest van de bevolking. Zelfstandigen blijken meer op zichzelf te zijn gericht, zijn meer zelfverantwoordelijk en willen graag hard werken om zo meer te verkrijgen (Beugelsdijk & Noorderhaven, 2005).

De studie van Zhao & Seibert (2009) behandelt de 'Big Five' van eigenschappen van mensen en gebruikt deze om ondernemerschap te verklaren. De 'Big Five' bestaat uit *'extraversion'*, *'emotional stability'*, *'openness to experience'*, *'conscientiousness'*, and *'agreeableness'* (Caliendo, et al., 2014). In de studie van Caliendo et al., (2014) worden deze 'Big Five' ontleed naar invloeden op ondernemerschap. Voor de 'Big Five' bleken drie eigenschappen bij te dragen aan de keuze om zelfstandig ondernemer te worden. *'Openness to experience'*, slaat op de vaardigheden van mensen om nieuwe ervaringen te vinden en het ontdekken van nieuwe ideeën/kansen. *'Extraversion'*, beschrijft personen die assertief, dominant, ambitieus en energiek zijn en zoeken naar een leiderschapsrol. *'Emotional stability'*, beschrijft mensen die zelfvertrouwen hebben en rustig en stressbestendig zijn (Caliendo, et al., 2014).

Andere eigenschappen die naast de *'big five'* werden getest waren *risk tolerance*, *trust* en (*Internal en external*) *locus of control*. Deze drie eigenschappen verklaren eveneens een deel van de keuze om ondernemer te worden. Bereid zijn om risico's te nemen komt in meerdere studies aan bod (Douglas & Shepherd, 2002), (De Vries, et al., 2012b). Ook in deze studies wordt ervan uit gegaan dat het hebben dan deze eigenschap een positief effect heeft op de keuze om ondernemer te worden. *Trust*, oftewel vertrouwen in andere mensen, is ook een belangrijke eigenschap voor beginnende ondernemers. Als iemand een bedrijf start, moeten relaties worden opgebouwd en dient er vertrouwen te zijn in andere mensen waar je mee besluit samen te werken. *Internal en external locus of control* gaat over in hoeverre mensen geloven dat ze invloed hebben op hun eigen leven. Mensen met een *internal locus of control* geloven dat door hun eigen acties ze invloed uitoefenen op hun toekomst. Dus dat je door hard werken, succes en geluk afdwingt. Iemand met een *external locus of control* betwijfelt de eigen invloed op toekomstige ontwikkelingen. De kans dat iemand ondernemer wordt is groter met een *internal locus of control*. *External locus of control* verkleint de kans dat iemand kiest om ondernemer te worden. Naast de persoonskenmerken, moeten mensen ook een persoonlijke overwegingen maken. Deze zijn uitgesplitst in een vrijwillige en gedwongen keuzes.

Vrijwillige keuze voor ZZP-schap

De keuze om ZZP'er te worden is een afweging van meerdere factoren. Als iemand in loondienst werkt, zijn dit andere afwegingen dan wanneer iemand werkloos is. Een cruciaal onderdeel van de beslissing om zelfstandige te worden, is de afweging tussen risico en verwachte opbrengsten (Bosch, et al., 2012). ZZP'ers lopen meer risico's dan werknemers, maar hier staat wellicht een hogere opbrengst tegenover als ondernemer. Als iemand overweegt om ZZP'er te worden, blijkt inkomen een belangrijke overweging te zijn. Het huidige inkomen mag niet te veel achteruitgaan, want dan kiezen mensen toch liever voor baan- en loonzekerheid. (Taylor, 1996). In eerste instantie moet iemand meer tevredenheid halen uit het feit dat hij zelfstandig is. De kans dat iemand kiest om zelfstandig te zijn, wordt vergroot wanneer deze persoon meer waarde hecht aan zelfstandigheid

(Fuchs-Schündeln, 2009). Dit kinkt logisch, maar voor veel werknemers is de keuze om zelfstandig te worden niet aan de orde, omdat ze meer waarde hechten aan de veiligheid van het werken in loondienst. Mensen die op vrijwillige basis zijn gestart als ondernemer, zijn vaak blij met deze keuze, zijn niet geneigd om terug te keren naar een baan in loondienst en zijn vaak goed voorbereid op het ondernemerschap. Deze ZZP'ers zijn meer tevreden met hun werk dan werknemers, omdat ze in hun ogen vaak interessanter werk hebben en meer zelfstandigheid genieten (Benz & Frey, 2008).

Gedwongen keuze voor ZZP-schap

Niet alle ZZP'ers hebben bewust gekozen voor een bestaan als zelfstandige. In de studie van Vroonhof et al., (2008) wordt deze groep 'ZZP'er tegen wil en dank' genoemd. Zij verdelen deze groep in drie types. *Type 1* is de groep die wordt gedwongen door hun vorige werkgever om dezelfde werkzaamheden te doen als in dienstverband. Dit is de groep die als schijnzelfstandige wordt aangeduid. *Type 2* zijn de ZZP'ers die zich gedwongen voelen om zelfstandige te worden vanwege hun slechte positie op de arbeidsmarkt. Zij komen vaak uit de onderkant van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld vanuit een uitkering. Als mensen langer werkloos zijn, wordt de kans groter dat zij kiezen om zelfstandige te worden (Glocker & Steiner, 2007). Ook mensen die geen kans hebben op een re-integratie via een baan in loondienst, vallen onder deze groep. *Type 3* zijn werknemers die door het bereiken van de pensioenleeftijd met pensioen of met de VUT moeten. Het ZZP-schap biedt de mogelijkheid om toch door te gaan met hun voormalige werkzaamheden. De dwang zit hier dus in wettelijke regelingen voor leeftijdsontslag.

Motieven om ZZP'er te worden volgens de empirie

Panteia/EIM heeft in de afgelopen jaren verschillende peilingen gehouden onder ZZP'ers over waarom zij hebben gekozen om voor zichzelf te beginnen. In 2008 hebben zij, in samenwerking met Bureau Bartels, een grote studie gedaan naar deze keuze. Tabel 1 komt uit deze studie.

Tabel 1, Motieven voor keuze ZZP-schap, in procenten

Motieven	Totaal (n=1506)	Loondienst (n=1063)	Uitkering (n=141)
Zelfstandige worden trok zeer aan (niet financieel)	55	60	38
Wilde het eens proberen	13	13	13
Niet echt een alternatief om inkomen te verwerven	12	9	39
Financieel erg aantrekkelijk	6	6	1
De enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever te blijven werken	2	2	1
Anders	12	11	8
Totaal	100	101	100

Bron: (Vroonhof, et al., 2008)

De redenen om ZZP'er te worden komen over het algemeen voort uit een positieve overweging. De push factoren lijken een mindere rol te spelen en inkomen blijkt in deze studie geen belangrijk motief te zijn om voor jezelf te beginnen (Vroonhof, et al., 2008). Wel geeft 48% van de ZZP'ers in deze studie aan dat zij verwachten dat hun bedrijf hen meer zal gaan opleveren dan een baan in loondienst. Wat opvalt is dat mensen uit loondienst vaak starten uit vrije wil. Vanuit een uitkering is dit minder het geval en starten mensen veel vaker omdat ze geen ander alternatief hebben om inkomen te verwerven.

Het lijkt erop dat de vrijwillige ZZP'ers een grotere bijdrage kunnen leveren aan een *entrepreneurial regime* dan gedwongen ZZP'ers. Deze mensen hebben bewust gekozen om ondernemer te worden en zijn blij met hun keuze. Dit is goed voor de overlevingskansen en de algemene potentie van de ondernemer. In het kader van het stimuleren van het economisch presteren van ZZP'ers, lijkt dit de groep waarop het beleid zich het beste op kan richten.

Hoofdstuk 3 Achtergronden van het ZZP-schap

3.1 De opkomst van de ZZP'er in Nederland

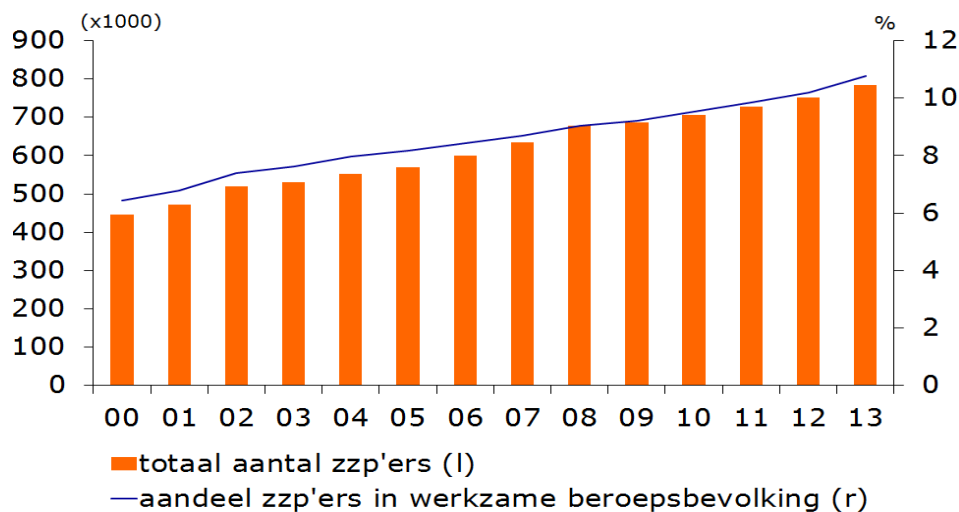
In dit hoofdstuk zal worden besproken hoe het aantal zelfstandigen zonder personeel zich heeft ontwikkeld in de afgelopen jaren en de redenen waarom deze plaatsvindt. De vraag is of de trend van hevige groei nieuw is en waar deze opeens vandaan komt. Het Centraal bureau van de Statistiek heeft cijfers van de ontwikkeling van het aantal ZZP'ers en deze zullen kort worden behandeld. Een andere interessante is de vraag waarom er in de afgelopen decennia opeens zoveel van dit soort ondernemers op de arbeidsmarkt zijn verschenen.

De groei in cijfers

In figuur 2 is het aantal ZZP'ers per jaar en hun aandeel in de beroepsbevolking te zien. Het CBS hanteert de volgende definitie: *Een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer), of als directeur-grootaandeelhouder (dga), én die daarbij personeel in dienst heeft.* Het gaat hier dus om de alle soorten ZZP'ers.

In 2000 lag het aantal ZZP'ers op 445.000 en was hun aandeel in de beroepsbevolking ongeveer 6,4%. In 14 jaar is dat aantal bijna verdubbeld tot 784.000 en is het aandeel in de beroepsbevolking gestegen tot 10,8% (CBS, 2013). Tegenwoordig ligt het aantal ZZP'ers in Nederland op ongeveer 900.000 (Kamer van Koophandel, 2015). De groei houdt dus nog steeds aan en de verwachting is niet dat deze groei zal stoppen (Dekker & Stavenuiter, 2012).

Figuur 2. Aantal ZZP'ers en het percentage in de werkzame beroepsbevolking

Bron: (Badir, 2014), *Cijfers van het CBS*

In en uitstroom van ZZP'ers en het groeisaldo

De groei van het aantal ZZP'ers is het saldo van de ondernemers die starten, min de ondernemers die stoppen. In figuur 3 is de instroom van ZZP'ers van 2003 tot 2013 te zien. Het aantal dat jaarlijks instroomde is toegenomen van 130 duizend in 2003 tot 207 duizend in 2013. Niet iedereen die ervoor kiest om ZZP'er te worden, start vanuit dezelfde situatie. Zo is er een instroom van voormalige werknemers, mensen met een uitkering en van mensen die buiten de beroepsbevolking vielen. Interessant is de afname van het deel dat het kwartaal vóór instroom nog actief was als werknemer en de toename van de ZZP'ers die starten vanuit een uitkering. Voor de crisis lag het aandeel dat werknemer was op 53%, maar in de jaren tijdens de crisis liep dit naar beneden en in 2013 was 48% van de instroom een voormalige werknemer (CBS, 2014). In 2008 was 8% van de instromers afhankelijk van een uitkering voordat zij begonnen. In 2013 lag dit percentage op 18% (CBS, 2014). Jongeren hebben een steeds groter aandeel in van de instroom, in 2013 was een kwart van de nieuwe ZZP'ers 25 jaar of jonger (CBS, 2014). 15% is 55 tot 65 jaar oud en dit is de kleinste groep. Deze groep is sinds de crisis iets toegenomen, in 2008 lag het aandeel van deze groep op 13%.

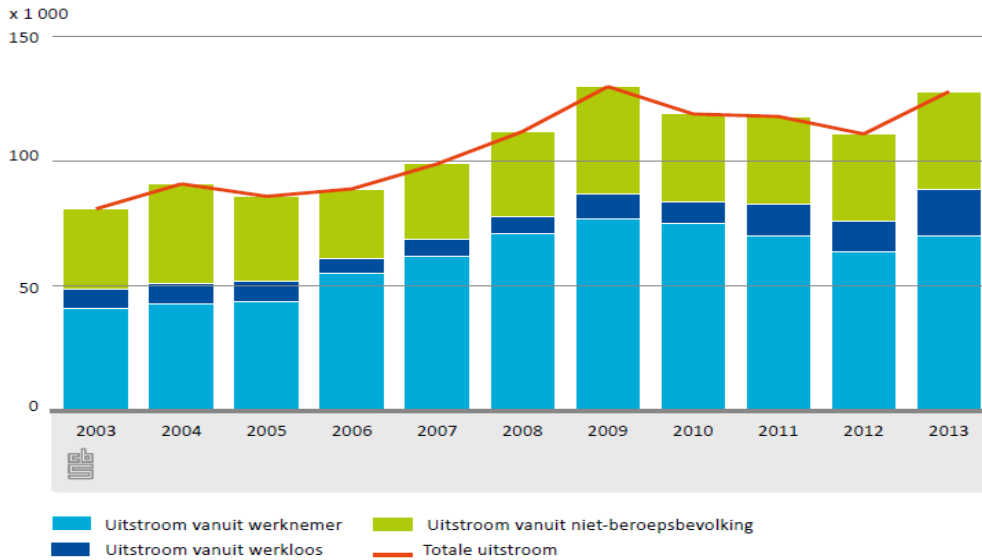
Figuur 3, Instroom van ZZP'ers en werksituatie voor starten

Bron: (CBS, 2014)

In figuur 4 is het aantal stoppers in de afgelopen jaren te zien, evenals de situatie waar deze mensen in terecht komen nadat zij zijn gestopt. De assen in de figuur 3 en 4 zijn verschillend, dus er zijn wel degelijk meer instromers. In 2013 is 54% van de stoppers weer in loondienst gaan werken. Dit is een stuk lager dan voor de crisis in 2008. In dat jaar stroomde 64% in als werknemer in loondienst (CBS, 2014). Daar staat tegenover dat het aandeel dat instroomt naar werkloosheid flink is toegenomen in de crisis, van 6% in 2008 tot 15% in 2013 (CBS, 2014). Het gedeelte dat doorgroeit tot werkgever, en dus niet meer als ZZP'er wordt gedefinieerd, zit niet in deze uitstroomcijfers. Het aantal die deze transitie doormaakt is hoogstwaarschijnlijk niet hoog en zal de groeicijfers niet sterk doen veranderen.

Figuur 4, Uitstroom ZZP'ers en werksituatie na uitstroom

Bron: (CBS, 2014)

Het zijn vaak zeer jonge bedrijven die stoppen, 20% was nog geen jaar actief. In de uitstroomcijfers zit ook een groep die minder dan 12 uur per week in hun bedrijf staken. 38% van de uitstromers in dit figuur, valt binnen deze groep. Als iemand minder dan 12 uur actief was in het bedrijf, verdwijnt deze persoon vaak uit de arbeidsmarkt. Als een ZZP'er voltijd bezig was met een baan, wordt relatief vaak een baan als werknemer gevonden (CBS, 2014).

Verklaringen voor de groei van het aantal ZZP'ers

De Rijksoverheid heeft een belangrijke rol gespeeld in de groei van het aantal ZZP'ers (Dekker & Stavenuiter, 2012), (Van Es & Van Vuuren, 2010). Verschillende regelingen die Rijksoverheid in de afgelopen jaren heeft ingevoerd, hebben ondernemen fiscaal aantrekkelijker gemaakt en hebben zodoende het ondernemerschap gestimuleerd. Deze regelingen hebben wellicht ook bijgedragen aan de sociaal-culturele veranderingen die de laatste jaren hebben plaatsgevonden op gebied van ondernemen. De belangrijkste van deze veranderingen is de verbetering van het imago van ondernemen (Van Es & Van Vuuren, 2010). Zeker ten opzichte van de jaren 70 en 80 is het ondernemerschap tegenwoordig populair (Hessels & Vroonhof, 2003). Dit sentiment veranderde aan het einde van de vorige eeuw. Het ondernemerschap werd vanaf toen geassocieerd met zelfontplooiing en het tonen van lef (Hessels & Vroonhof, 2003). De toename van de behoefte van werknemers om flexibel met hun werktijden om te kunnen gaan, draagt ook bij aan de groei. Steeds meer mensen zoeken deze mogelijkheden in hun werk (Dekker & Kösters, 2011).

De effecten van veranderingen in de conjunctuur hebben ook invloed op de hoeveelheid ZZP'ers. Hoewel nog niet eenduidig vaststaat hoe deze mechanismen werken, zijn er verschillende studies die hebben aangetoond dat er een verband bestaat. In de studie van Zwinkels et al., (2009) wordt uiteengezet hoe dynamiek in conjunctuur, beslissingen van mensen beïnvloedt om te gaan werken in loondienst of te kiezen voor een bestaan als ZZP'er. Tijdens laagconjunctuur kiezen bestaande ZZP'ers vaker om in loondienst te gaan werken en kiezen minder mensen in loondienst om ZZP'er te worden. Zowel Glocker & Steiner (2007) als Santarelli et al., (2009) laten in hun studies zien dat een toename van het aantal werklozen een positieve relatie heeft met het aantal zelfstandigen. Deze mensen worden vaak noodgedwongen voor een bestaan als zelfstandige en dit wordt de *"(unemployment) push"* hypothese genoemd (Glocker & Steiner, 2007), die stelt dat mensen in negatieve situaties vaker naar ondernemerschap worden geduwd. Dit wordt bevestigd in figuur 4. In tijden van hoogconjunctuur kiezen weinig ondernemers om hun zelfstandigheid op te geven (Zwinkels, et al., 2009). In deze periode zien mensen meer economische kansen en worden aangetrokken tot zelfstandig ondernemerschap. Dit wordt omschreven als de pull-theorie (Van Es & Van Vuuren, 2010). In de literatuur is er dus geen eenduidige conclusie getrokken over het effect van conjunctuur. Dit effect lijkt zowel positief als negatief voor de toename van het aantal ZZP'ers. Van Es en Van Vuuren (2010) vinden dat het effect van conjunctuur beperkt is en zij stellen dat de effecten van de verschillende conjuncturen elkaar kunnen opheffen.

Als laatste zou het socialezekerheidsstelsel van Nederland en de reglementen rondom het ontslagrecht van invloed kunnen zijn. Doordat werknemers in Nederland grote mate van werknemersbescherming en sociale zekerheden genieten, zijn opportuniteitskosten voor ondernemerschap hoog. Hierdoor zijn mensen dus minder geneigd om voor zichzelf te beginnen (Stam, 2013). Tegenwoordig worden deze regelingen wel versoerd voor werknemers en komt hun inkomensonzekerheid dichterbij die van de ZZP'ers te liggen. Hierdoor wordt het ZZP-schap wel iets aantrekkelijker voor werknemers (Bosch, et al., 2012).

3.2 Wie zijn de ZZP'ers?

3.2.1 Persoonskenmerken van ZZP'ers

Leeftijd

Jongeren zijn relatief ondervertegenwoordigd in de huidige groep ZZP'ers (CBS, 2014). De oudere generaties zijn juist oververtegenwoordigd en dit kan op meerdere manieren worden verklaard. Allereerst zou het zo kunnen zijn dat ouderen meer kennis en vaardigheden hebben opgedaan in hun werkende leven en hierdoor meer gespecialiseerd zijn in een bepaald vakgebied. Ouderen beschikken vaak over meer ervaring, kennis en netwerken dan jongere generaties en daarom lijkt deze groep meer geschikt voor het zelfstandig ondernemerschap. Ondernemerschap kan voor hen dus meer opleveren dan voor een jongere generatie (Bosch, et al., 2012). Aan de andere kant is het zo dat ouderen er eerder voor kiezen om ZZP'er te worden, omdat werken in loondienst voor hen steeds minder een optie is. Ouderen vinden lastiger een nieuwe baan als zij worden ontslagen en een carrière als ZZP'er is voor hun dan vaak de beste optie (Bosch, et al., 2012). Wel starten er steeds meer jongeren, 25% van de instroom is 25 jaar of jonger. De groep ZZP'ers is dus waarschijnlijk aan het verjongen.

De leeftijd van ZZP'ers wordt door de Kamer van Koophandel bijgehouden en in tabel 2 is het aandeel per leeftijdsgroep te zien. Uit de tabel is bijvoorbeeld op te maken dat meer dan de helft ouder is dan 45 jaar. De cijfers van de leeftijd van de beroepsbevolking komen van het CBS. Er is een groot verschil tussen de leeftijdscategorieën van deze twee groepen. Zo is 4% van de ZZP'ers bijvoorbeeld jonger dan 24 jaar, waar volgens het CBS bijna 19% van de beroepsbevolking binnen deze groep valt.

Tabel 2, Leeftijd ZZP'ers per leeftijdscategorie

Leeftijd	ZZP'ers	Beroepsbevolking
15 tot 25 jaar	4,0%	18,8%
25 tot 35 jaar	18,2%	18,8%
35 tot 45 jaar	26,5%	19,1%
45 tot 55 jaar	28,2%	23,2%
55 tot 65 jaar	16,5%	20,1%
66 en ouder	6,6%	0,0%

Bron: Kamer van Koophandel, 2015(ZZP) en CBS, 2016(Beroepsbevolking)

Geslacht

Volgens het CBS is twee derde van de ZZP'ers man en een derde vrouw. Onder werknemers ligt deze verhouding anders. Daar is 53% man en 47% vrouw (CBS, 2014). Van de instromers in 2013, is 52% vrouw. In 2003 was dit nog 47% (CBS, 2014). Het aandeel van de vrouwen in de totale groep ZZP'ers zal in de komende jaren dus waarschijnlijk groter worden.

Opleidingsniveau

Ongeveer 40% van de ZZP'ers in Nederland is hoogopgeleid. Dit is veel in vergelijking met werknemers, want van deze groep is 33% hoogopgeleid (SER, 2010). Tussen de ZZP-sectoren zijn er ook grote verschillen. In de overige zakelijke dienstverlening ligt het aantal hoogopgeleide op 83%, terwijl dit in de bouwsector op 11% ligt. Kortom, het gemiddelde opleidingsniveau van de ZZP'ers is hoger dan dat van de gemiddelde werknemer, maar de verschillen binnen de groep ZZP'ers zijn minstens net zo groot als onder werknemers (Vroonhof, et al., 2008).

Sectoren waarin ZZP'ers werken

ZZP'ers zijn actief in alle sectoren en in elke sector is hun invloed daardoor toegenomen. In sommige sectoren zijn wel relatief meer ZZP'ers actief. De Kamer van Koophandel houdt deze data bij en in tabel 3 staat het totaal aantal per sector en het percentuele aandeel in het totaal. In tabel 4 is dezelfde tabel gemaakt, alleen dan voor het MKB. Wanneer tabel 3 en 4 worden vergeleken, komt naar voren dat ZZP'ers werkzaamheden verrichten in andere sectoren dan de MKB-bedrijven. De Kamer van Koophandel hanteert als definitie van het MKB alle bedrijven met tussen de 2 en 249 werknemers. ZZP'ers zijn relatief veel actief in de *zakelijke dienstverlening*, de *bouw* en in de *cultuur, sport en recreatie*. De *detailhandel*, *groothandel*, *land- en tuinbouw*, *industrie* en de *horeca* zijn sectoren waarin relatief veel MKB-bedrijven actief zijn.

Tabel 3 en 4, Sectoren ZZP'ers en het MKB-bedrijven in 2014

ZZP'ers	Aantal ZZP'ers	Aandeel	MKB	Aantal bedrijven	Aandeel
Zakelijke diensten	251.872	29%	Zakelijke diensten	74.078	18%
Bouw	112.413	13%	Bouw	33.138	8%
Gezondheid	78.171	9%	Gezondheid	26.772	6%
Detailhandel	59.310	7%	Detailhandel	67.441	16%
Cultuur, sport en recreatie	58.753	7%	Cultuur, sport en recreatie	9.271	2%
ICT en media	50.431	6%	ICT en media	16.436	4%
Groothandel	43.462	5%	Groothandel	38.692	9%
Land- en tuinbouw	33.380	4%	Land- en tuinbouw	35.477	8%
Industrie	30.801	4%	Industrie	27.799	7%
Logistiek	20.881	2%	Logistiek	16.831	4%
Horeca	19.499	2%	Horeca	32.296	8%
Financiële instellingen	9.356	1%	Financiële instellingen	8.193	2%
Energie, water en milieu	1.250	0%	Energie, water en milieu	1.601	0%
Overig	109.271	12%	Overig	34.243	8%
Totaal	878.850	100%	Totaal	422.268	100%

Bron: Kamer van Koophandel

3.2.2 Behoeftes en knelpunten bij ZZP'ers

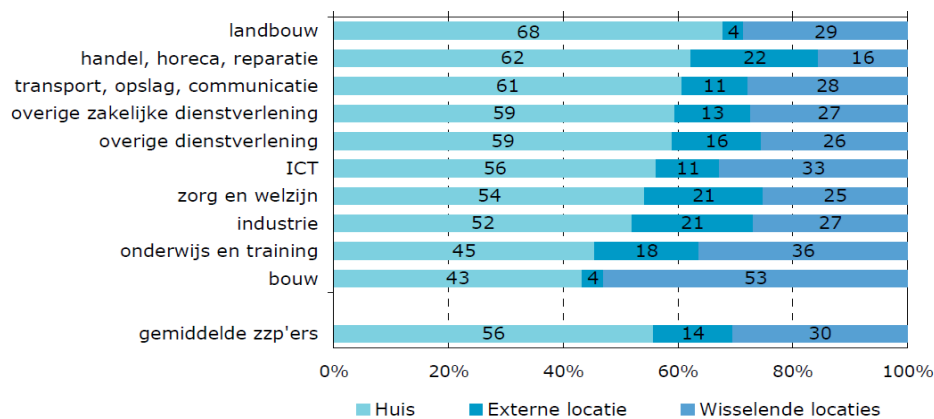
Het werk als ZZP'ers brengt een aantal knelpunten met zich mee. In het onderzoek van Van de Berg et al., (2009) gaven ZZP'ers aan dat ze moeite hebben met het ondernemerschap. Zaken als acquisitie en netwerken zijn vaak geen natuurlijke vaardigheden die deze ondernemers bezitten. In tijden van recessie heeft een groot aantal hierdoor moeite met het verbeteren of behouden van hun marktpositie (Van den Berg, et al., 2009). ZZP'ers lossen volgens het onderzoek van Van de Berg et al., (2009) vaak hun problemen op door hulp te zoeken bij ondersteunende organisaties of collega's. Dit is een verschijnsel dat steeds vaker optreedt. Door samen te werken kunnen er meer opdrachten worden binnengehaald, onder andere door een betere combinatie van vakkennis (Pleijster & Van der Valk, 2007). Voor veel ZZP'ers is dit niet vanzelfsprekend en zij zouden wellicht hulp kunnen gebruiken bij netwerken.

Daarnaast geven ZZP'ers aan dat ze een hoge werkdruk ervaren en hierdoor tijd te kort komen om aan hun ondernemersvaardigheden te werken (Van den Berg, et al., 2009). Deze werkdruk is mede zo hoog omdat zij veel extra tijd kwijt zijn aan werkzaamheden waar geen geld aan wordt verdiend. Zij besteden hun tijd niet alleen aan uitvoerende werkzaamheden, maar ook aan scholing, administratie, acquisitie en dergelijke. Ze moeten vaak zelf de kosten voor scholing betalen en vinden bovendien dat zij vaak te weinig tijd of geld over houden om een opleiding te volgen (Posthumus & Wilthagen, 2010). Dit gebrek aan scholing is ook slecht voor de ondernemersvaardigheden van ZZP'ers. Ook geven ze aan dat het lastig is om goede ondersteuning en gepaste scholing te vinden. Er is weinig maatwerk en het aanbod moet beter op de ZZP'er worden afgestemd. Door het gebrek aan tijd en financiële ruimte, moeten de opleidingen compact zijn en passen bij het gewenste kennisniveau (Van den Berg, et al., 2009).

Er is een verschil tussen de ZZP'ers qua hulpbehoefte naar gelang de leeftijd van de onderneming. De startende ZZP'ers hebben meer behoefte aan fiscale en juridische ondersteuning. De gevorderde ondernemers geven aan behoefte te hebben aan meer ondersteuning op het gebied van netwerken en acquisitie (Van den Berg, et al., 2009). In het onderzoek van Van de Berg et al., (2009) wordt aangegeven dat het voor veel ZZP'ers beter zou zijn meer aandacht te besteden aan de voorwaarden die zorgen voor succesvol ondernemen. Ook moeten zij zich meer bewust worden van de risico's. Bovendien hebben veel ZZP'ers een beperkte buffer als het gaat om hun financiële situatie. Een gebrek aan opdrachten moet worden opgevangen met eigen middelen en daarom is een buffer van groot belang voor de continuïteit van het ZZP-schap (Van den Berg, et al., 2009).

Als het gaat om werklocaties hebben ZZP'ers andere behoeftes dan klassieke bedrijven. Zij zijn niet gebonden aan een vaste locatie en zijn vaak flexibel in de keuze waar zij werken. Hun aantal neemt toe, dus het is belangrijk voor een gemeente om te weten waar deze ondernemers kiezen om hun activiteiten uit te voeren. In figuur 5 is te zien van waaruit de ZZP'ers hun werkzaamheden vooral uitoefenen, onderverdeeld in verschillende sectoren. Iets meer dan de helft werkt vooral vanuit huis, maar deze groep neemt af. De gegevens komen uit een meting van Panteia in 2011. In 2010 gaven ZZP'ers in een vergelijkbaar onderzoek aan dat twee-derde vanuit huis werkt (De Vries, et al., 2012b). De groep die aangeeft vanuit wisselende locaties te werken nam juist toe van 18% in 2010 tot 30% in 2011 (De Vries, et al., 2012b). Van de ZZP'ers die ondernemen vanuit huis of een vaste kantoorlocatie, geeft één op de acht aan liever te werken in een externe locatie waar meer ZZP'er werken (De Vries, et al., 2012a). Ook hebben ZZP'ers behoefte aan kleine ruimtes die voor bijvoorbeeld voor een dagdeel gehuurd kunnen worden (De Vries, et al., 2012a).

Figuur 5, Werklocatie ZZP'ers per sector

Bron: (De Vries, et al., 2012b)

3.3 De ZZP'er en hun bijdrage aan de regionale economie

Van Stel et al., (2014) hebben uitgezocht of er een optimale omvang van het aantal ZZP'ers bestaat in een economie. Het blijkt dat een te klein aantal niet goed is, omdat hun economische potentie dan niet optimaal wordt benut. In een steeds kleinschaliger wordende economie, lijken de ZZP'ers op hun plaats te zijn. Echter, een overschot aan ZZP'ers heeft negatieve gevolgen voor de productiviteit. Een grote hoeveelheid aan kleine bedrijven zorgt volgens hen voor een daling van schaalvoordelen die grotere bedrijven wel kunnen behalen. In deze paragraaf wordt de bijdrage van de ZZP'ers aan de economie en regionale concurrentiekracht geschetst.

3.3.1 Innovatie en de ZZP'er

Innovatie kan op de volgende manier worden gedefinieerd: *innovatie is de vernieuwing van producten, diensten of processen, gericht op het behalen van betere resultaten* (De Vries, et al., 2012b). Innovatieve presentaties worden in de literatuur vooral gemeten door middel van product- en procesinnovaties (De Vries, et al., 2012b). Productinnovatie gaat vooral over implicatie van fysieke goederen en het ontwikkelen van nieuwe diensten en bij procesinnovatie gaat het om verbeteringen van productie- en leveringstechnieken (De Vries, et al., 2012b).

Innovatie vindt plaats op alle bedrijfsniveaus, maar heeft op elk niveau een ander karakter en doel. Kleine bedrijven produceren in absolute zin minder innovaties, maar hun innovaties zijn wel efficiënter en van een hogere kwaliteit (SER, 2010). De jongere bedrijven leveren een grotere bijdrage aan de commercialisering van de innovatie, maar grote bedrijven hebben een voorsprong als het gaat om gebruik van andermans innovaties in hun eigen bedrijf (SER, 2010). Er is dus sprake van een wisselwerking tussen grote en kleine bedrijven als het gaat om innovatie.

ZZP'ers doen ook aan innovatie. Vooral procesinnovatie is voor hen relatief gemakkelijk te realiseren. Wanneer de werkmethode wordt aangepast, is er bijvoorbeeld al sprake van procesinnovatie (De Vries, et al., 2012b). Maar ZZP'ers zijn zelf niet heel innovatief. Ze helpen voornamelijk andere bedrijven met innoveren, vooral in het MKB (De Vries, 2011). Dit lijkt de rol van ZZP'ers te zijn bij innovatie. De Vries (2011) geeft een aantal

voorbeelden van gunstige eigenschappen van ZZP'ers die het interessant maken voor bedrijven om hen in te huren. Zo zijn ze vaak gespecialiseerd en hebben daardoor op hun vakgebied veel kennis toe te voegen aan bedrijven. Daarnaast worden ze door meerdere opdrachtgevers ingehuurd, waardoor ZZP'ers met een groot aantal bedrijven samenwerken. Zij hebben daarom een grotere kans om in aanraking te komen met nieuwe technologieën (De Vries, 2011). Voor werknemers geldt dit in veel mindere mate en deze veelzijdigheid van kennis is interessant voor bedrijven om in te huren. ZZP'ers dragen bij aan innovatie op vier gebieden: mankracht, kennis, bron van middelen en doorverwijzingen en nieuwe contacten (De Vries, 2011). Met bron van middelen wordt bedoeld dat ZZP'ers deze middelen inbrengen tijdens het innovatieproces. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan financiële ondersteuning, huisvesting, apparaten en software. Maar de meeste ZZP'ers worden ingehuurd voor hun kennis en advies en voor hun mankracht.

Burke (2012) beschrijft in zijn rapport drie fases van innovatie: creatie, commercialisering en integrering (in het bedrijf) van de innovatie. ZZP'ers kunnen volgens hem in alle drie een belangrijke rol spelen. In de eerste fase zit de bijdrage vooral in de kennis en de verfrissing die zij meebrengen wanneer zij binnenkomen bij een bedrijf. Burke (2012) noemt hier, net als De Vries (2012), dat het feit dat zij voor verschillende bedrijven werken positief is voor de potentiële innovatie die ze teweeg kunnen brengen. Ook kunnen organisaties volgens hem hierdoor, zonder veel risico, zeer specialistische kennis in huis halen.

De conclusie is dat ZZP'ers zelf waarschijnlijk niet voor veel innovaties zorgen. Wel faciliteren zij innovaties van grotere bedrijven, vooral in het MKB. Een van de voorwaarden die werd gesteld voor een '*entrepreneurial regime*' was dat startende bedrijven een wezenlijke bijdrage leveren aan innovaties. Er zou gesteld kunnen worden dat de toename van het aantal ZZP'ers op dit gebied wel degelijk zou kunnen bijdragen bij het vormen van een '*entrepreneurial regime*'.

3.3.2 ZZP'ers als flexibele krachten

In het stuk over innovatie kwam al naar voren dat ZZP'ers personen zijn die snel kunnen worden aangenomen en vaak werk van tijdelijke aard doen voor een werkgever. In landen waar een strikte ontslagbescherming is, bieden ZZP'ers voor werkgevers een aangename groep werkkrachten die snel is in te huren, zonder vast contract. Doordat zij snel kunnen worden ingehuurd, worden '*sunk labour costs*' verlaagd voor ondernemers en hierdoor kunnen opdrachten in bijvoorbeeld de bouw goedkoper worden uitgevoerd (Burke, 2011).

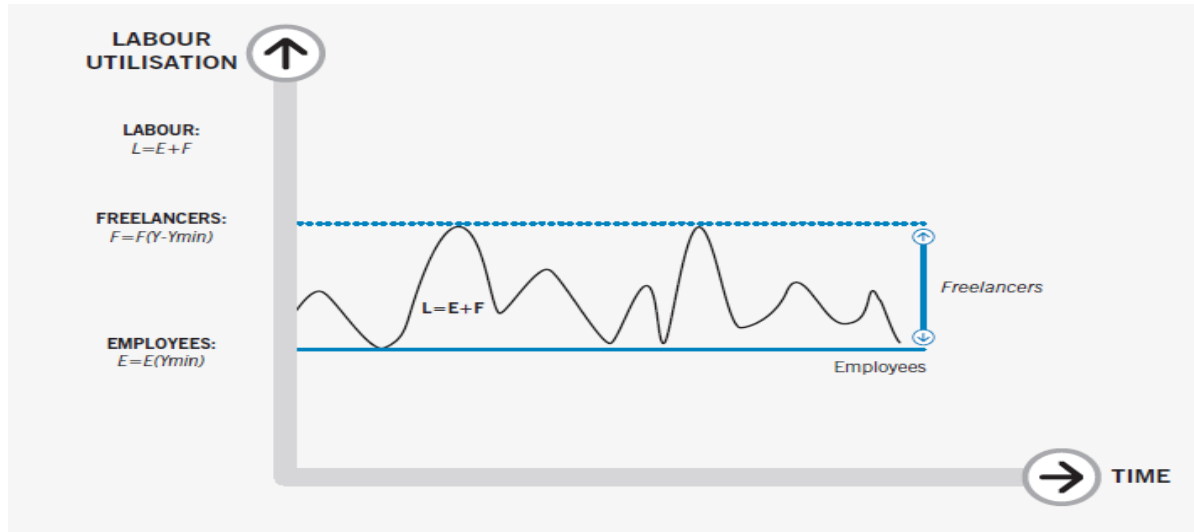
In Nederland zijn werknemers goed beschermt tegen ontslag en dit zorgt ervoor dat in tijden van internationale economische veranderingen/ontwikkelingen, bedrijven zich niet snel kunnen aanpassen aan de nieuwe situatie (Muffels, 2013). De flexibele schil moet dan zorgen voor dit aanpassingsvermogen. In tijden van crisis heeft deze schil de grootste bijdrage in landen waar er een groot verschil is tussen bescherming van vaste en tijdelijke banen (Muffels, 2013). In Nederland is dit het geval en het hoge aantal ZZP'ers in Nederland heeft er waarschijnlijk voor gezorgd dat gedurende de recessie de werkloosheid niet zo sterk op is gelopen als in andere landen (CPB, 2010)

ZZP'ers zijn zelf ook flexibel, omdat ze geen grote kapitaalinjecties nodig hebben om te kunnen functioneren, hun diensten tegen eigen risico aanbieden en weinig afhankelijk zijn van anderen (De Vries, et al., 2012b). In tijden van (economische) crisis kunnen zij zelf hun tarief bepalen en het aantal gewerkte uren verlagen. Op deze manier kan eigen werkloosheid worden voorkomen. Een werknemer heeft een contract en zal hetzelfde loon blijven ontvangen. Werkgevers kunnen werknemers vaak alleen ontslaan om de kosten te drukken, aangezien een loonsverlaging vaak niet wordt geaccepteerd (Badir, 2014). ZZP'ers blijven bij forse vraaguitval dus langer verbonden aan de arbeidsmarkt, ook omdat zij vaak meerdere opdrachtgevers hebben. Deze flexibele werkwijze heeft wel een nadeel. De voordelen die zij bieden aan werkgevers, zijn namelijk de achterliggende oorzaak van de toename van het aantal schijnzelfstandigen. Omdat de ZZP'er tegen eigen risico werkt, is het gunstig voor werkgevers om mensen aan te nemen als ondernemer. Zo kunnen de kosten die verbonden zijn aan een werknemer worden ontlopen. Maar zelfs in de situatie van de schijnzelfstandige, komt de waarde van de flexibiliteit van ZZP'ers voor de economie naar voren. Een ander nadeel van de toegenomen arbeidsmarktflexibiliteit is de afname van de commitment tussen werkgever en werknemers. Bedrijven zullen minder investeren in hun werknemers als zij niet voor een lange termijn verbonden zijn aan het bedrijf. Dit is nadelig voor de kennisuitwisseling en kennisopbouw binnen ondernemingen (Stam, 2013).

ZZP'ers vormen dus de flexibele schakel tussen werknemers en ondernemerschap. Door ZZP'ers hebben bedrijven hun bedrijfsmodel ook kunnen flexibiliseren, omdat er makkelijker tijdelijk personeel kan worden aangetrokken en tariefstelling en werklocaties makkelijker kunnen worden gefluctueerd (De Vries, et al., 2012b). ZZP'ers zijn dus snel in te huren en kunnen dus ook een vraagstijging opvangen. Figuur 6 laat zien hoe bedrijven de hoeveelheid werknemers (vaste werknemers +ZZP'ers=L) kunnen aanpassen aan de vraag. De lijn $E=E(Y_{min})$ is de constante hoeveelheid werknemers die ten tijde van alle soorten van bedrijvenactiviteit aan het werk is. Als er vraag extra bijkomt, worden ZZP'ers (F) ingehuurd om deze extra vraag (Y) op te vangen.

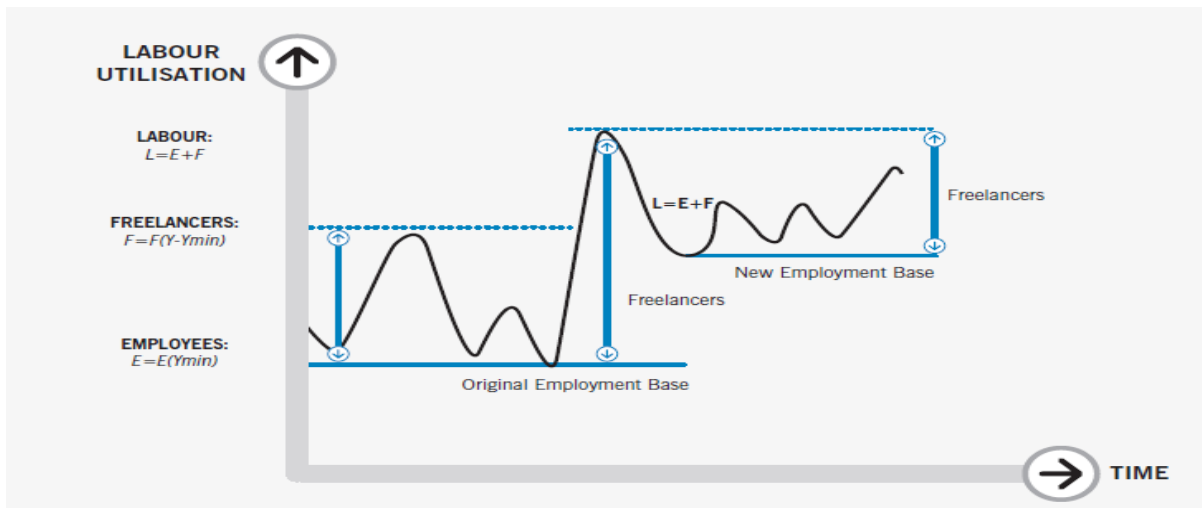
Figuur 6. Het aanpassen van het aantal werknemers in tijden van pieken en droogte in bedrijvenactiviteit.

Bron: (Burke, 2012)

Voor bedrijven in het MKB zorgen ZZP'ers ook voor een vermindering van de financiële risico's tijdens het starten en uitbreiden van de onderneming. Als een bedrijf groeit, doordat er meer opdrachten binnenkomen, kunnen ZZP'ers gemakkelijk worden ingehuurd om te helpen. Het bedrijf kan daardoor groeien met minder risico dan wanneer er extra vaste werknemers aangenomen moeten worden (Burke, 2011). Als een bedrijf wordt opgestart, zijn loonkosten van vast personeel een risico en een grote last. Bedrijven kunnen door het inhuren van ZZP'ers via het 'pay as you grow' model, precies de juiste hoeveelheid mankracht inkopen tijdens het groeiproces. Hetzelfde principe heeft een positief effect op de overlevingskans van nieuwe bedrijven (Burke, 2012). Nieuwe bedrijven kunnen via deze ondernemers namelijk meer divers opereren, omdat zij gemakkelijk verschillende soorten kennis binnen kunnen halen. Figuur 7 laat ongeveer hetzelfde zien als figuur 6, alleen heeft het bedrijf nu een onverwachte groei doorgemaakt. ZZP'ers kunnen deze groei opvangen ten tijde van het opbouwen van een nieuw niveau van vaste werknemers. Nu de economische crisis minder hevig is, zullen meer bedrijven dit meemaken en groeit de bijdrage die ZZP'ers hebben op dit gebied.

Figuur 7. Opvangen van de toename van vraag naar arbeid vanwege onverwachte groei door ZZP'ers

Bron: (Burke, 2012)

3.3.3 Werkgelegenheid door ZZP'ers

ZZP'ers hebben er dus waarschijnlijk voor gezorgd dat de werkloosheid in Nederland niet heel erg is opgelopen tijdens de crisis. Door het voorkomen van werkloosheid, zorgen zij eigenlijk ook voor behoud van werkgelegenheid. Daarnaast stelt het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in 2011 dat de groei van de werkgelegenheid in de afgelopen jaren voor het grootste deel komt door de groei van flexibele arbeidskrachten, waar ZZP'ers dus ook onder vallen. Een kanttekening bij de positieve bijdrage aan de werkgelegenheid, is de verborgen werkloosheid die verschuilt gaat achter ZZP'ers. Een gedeelte van de ZZP'ers is niet vrijwillig zelfstandig geworden. Deze mensen zijn in feite werkloos, omdat zij eigenlijk in dienstverband of meer uren willen werken (Badir, 2014). Tijdens de crisis is deze groep gegroeid. De groep die zich tussen zelfstandige en werkloosheid bevindt, neemt ook toe, dus al met al wordt de ernst van de werkloosheid onderschat (Badir, 2014).

Evenwel zorgen ZZP'ers per definitie voor hun eigen werkgelegenheid (SER, 2010). Bij oprichting hebben zij een directe invloed op de werkgelegenheid. Bovendien kunnen zij ook werkgelegenheid creëren. De meeste willen gewoon ZZP'er blijven en geen personeel in dienst nemen. Echter, 4% is zeer zeker van plan om in de komende vijf jaar personeel in dienst te nemen (De Vries, et al., 2013). Dit lijkt weinig, maar 4% van één miljoen ZZP'ers is nog steeds een respectabel aantal toekomstige werkgevers. Uit onderzoek van de ZZP-barometer blijkt dat 12% van de ZZP'ers ooit zou willen groeien door het aannemen van personeel. Een onderzoek van Langman Economen vindt een percentage van 11%. Deze prognoses laten zien dat de potentie van de ZZP'ers op het gebied van werkgelegenheid wellicht wordt onderschat. Het overgrote deel van de hen zou echter nog steeds geen personeel aannemen als alle regels omtrent het aannemen van personeel zouden worden geschrapt (SER, 2010). De reden waarom ZZP'ers groeien is voornamelijk om hen werk uit handen te nemen (De Vries & Span, 2013). De banen die jonge, kleine bedrijven voortbrengen gaan over het algemeen gepaard met meer onzekerheid en worden slechter betaald. De werknemers van deze bedrijven zijn wel vaker tevreden over hun baan (SER, 2010).

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar welke ZZP'ers doorgroeien en er is hierover dus weinig literatuur te vinden (Millán, et al., 2015). De kans dat iemand personeel aanneemt lijkt wel te worden vergoed door het hebben van ervaring met het leiden van een bedrijf (Millán, et al., 2015), (Cowling, et al., 2004). Ervaren ZZP'ers, die vaak al langer in het vak zitten, hebben dus een grotere kans om personeel aan te nemen (Cowling, et al., 2004). Als beleidsmaker zou je dus kunnen inzetten op het vergroten van de overlevingskans van ZZP'ers. Want hoe langer ze actief zijn, hoe groter de kans is dat ze doorgroeien (Chlosta, et al., 2010). Verder vinden Chlosta et al., (2010) dat het hebben van een beroepsopleiding net zo belangrijk is voor het aannemen van personeel, als het hebben van een hoge opleiding. Zij suggereren dat beleid gericht op het stimuleren van extra beroepsopleiding bij ZZP'ers, kan leiden tot een toename van het aantal ZZP'ers dat werknemers aanneemt.

Bovendien biedt het ZZP-schap een toegang tot de arbeidsmarkt voor personen die door specifieke eisen of wensen niet of moeilijk als werknemer aan de slag komen. ZZP-schap kan ook worden uitgevoerd in combinatie met persoonlijke zorg. Deze combinatie biedt bijvoorbeeld kansen voor herintredende ouders om terug te keren op de arbeidsmarkt (Pleijster & Van der Valk, 2007). Verder biedt het ZZP-schap kansen voor mensen met een bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. De overheid en het UWV zijn hier mee bezig en hebben stimulerende en ondersteunende maatregelen ingevoerd om mensen vanuit de WW of de bijstand te laten kiezen voor het ZZP-schap. Voorbeelden zijn het besluit bijstandverlening zelfstandigen(BBZ) en het Besluit starterskrediet arbeidsgehandicapten(BSA) (Pleijster & Van der Valk, 2007).

3.3.4 ZZP'ers en de wijkeconomie

De opkomst van de ZZP'er heeft ook een verandering van de leefomgeving teweeggebracht. Door de opkomst van de zakelijke en commerciële dienstverlening, informatie- en communicatietechnologie, de stijging van het aantal uitbestedingen van grote bedrijven en door de mogelijkheid om via het internet zaken te doen, is kleinschalige bedrijvigheid in woonwijken sterk toegenomen (Mason, et al., 2011), (PBL, 2010). Daarnaast speelt goedkope huisvesting een rol. Vroeger was het voor bedrijven gunstig om in het stadscentrum te zitten, omdat contacten met klanten en leveranciers toen vooral face-to-face plaatsvonden. Tegenwoordig hoeft dit niet meer en kiezen bedrijven voor goedkope huisvesting aan de rand van de stad. Bedrijven kiezen in toenemende mate voor de woonwijk als startlocatie (PBL, 2010). Veel ZZP'ers starten vanuit huis en woonwijken gelden tegenwoordig dus als broedplaatsen voor nieuwe bedrijvigheid (PBL, 2010).

Mason et al., (2011) geven een aantal redenen waarom er steeds meer bedrijven aan huis starten. Allereerst zullen er door demografische redenen steeds meer ouderen een bedrijf aan huis starten. Met de vergrijzing neemt het aantal ouderen toe en een deel van deze groep wil na hun pensioen economisch actief blijven. Dit kan het makkelijkste vanuit huis als ZZP'er. De huidige digitale generatie zal naar verwachting zeer ondernemend zijn en met hun digitale focus zullen veel van de bedrijven vanuit de eigen woning worden gestart. Daarnaast zullen verkeerscongestie en belastingen op vervoer mensen eerder doen besluiten om thuis te blijven. Met de nieuwe technologische ontwikkelingen zullen er steeds meer mogelijkheden zijn om op iedere plek een bedrijf te starten (Mason, et al., 2011).

Veel ZZP'ers starten vanuit de plek waar zij woonachtig zijn en kiezen zelden bewust voor een gunstige vestigingslocatie of productiemilieu. Het aantal oprichtingen in de wijk wordt hierdoor vooral beïnvloed door de kenmerken van de bewoners. Volgens de arbeidsmarktbenadering hangt het verschil in aantal oprichtingen per wijk samen met de kenmerken van de potentiële beroepsbevolking en deze groep vormt het geheel aan potentiële ondernemers (PBL, 2010). Regionale verschillen in de samenstelling van deze groep leidt dus tot een verschil in het aantal oprichtingen. Volgens de ecologische benaderingen komen nieuwe bedrijven voort uit bestaande bedrijven, via de spin-offs die ontstaan door afsplitsing van bedrijfsonderdelen of worden opgestart door een voormalig werknemer (PBL, 2010). Het verschil in aantal oprichtingen wordt in deze benadering bepaald door de aanwezigheid van reeds gevestigde bedrijven (PBL, 2010). De ecologische benadering speelt zich echter op de schaal van gemeenten en regio's af en is minder bruikbaar met betrekking tot de woonwijk. Dus de oprichting van kleinschalige bedrijven en ZZP'ers hangt op woonwijniveau af van de samenstelling van de beroepsbevolking en op de schaal van gemeenten en regio's vooral van de aanwezigheid van bedrijvigheid.

Vanwege de toename van het aantal ZZP'ers geven Mason et al., (2011) aan dat er in woonwijken zaken moeten worden aangepast. Zo zouden er in iedere woonwijk faciliteiten aanwezig moeten zijn zoals ontmoetingscentra en goede wifi. Voor het ruimtelijke beleid geldt ook dat er wellicht anders moet worden gekeken naar het aanbod van woningen, aangezien er een toenemende vraag is naar woningen van waaruit werk en wonen gecombineerd kunnen worden (Mason, et al., 2011). Op deze manier hebben de ZZP'ers de ruimte om hun activiteiten optimaal te ontplooiën.

Het effect van leefbaarheid van de wijk op het aantal startende ondernemers is niet eenduidig. Als een woonwijk met leefbaarheidsproblemen kampt, zouden bedrijven deze wijken kunnen vermijden. Echter, in achterstandswijken worden wel meer bedrijven opgestart. Dit heeft waarschijnlijk te maken met kenmerken van de bewoners van deze wijken. PBL (2010) verwacht niet dat de leefbaarheid in een wijk het aantal oprichten van bedrijven beïnvloed. Het effect van leefbaarheid op het succes van bedrijven, is wel aanwezig. De

groei en de overlevingskans van een bedrijf neemt af als de leefbaarheid slecht is (Sleutjes, et al., 2012). De aanpak van factoren die de leefbaarheid verlagen, moet niet alleen vanuit de wijk worden opgepakt, maar ook in aanliggende wijken. Sleutjes et al., (2012) geven daarom aan te kijken naar de grotere stedelijke schaal. De problemen in wijken hebben namelijk een spillover effect naar aangrenzende gebieden (Sleutjes, et al., 2012).

De invloed van een toenemende bedrijvigheid op de leefbaarheid in wijk is ook beperkt. Extra bedrijven in de woonwijk zorgen meestal niet voor een daling van de werkloosheid en niet voor meer werkgelegenheid in de woonwijk zelf, zeker omdat het in de meeste gevallen gaat om ZZP'ers (PBL, 2010). Bedrijven als ontmoetingsplekken kunnen wel gunstig zijn voor de leefbaarheid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de kleine winkeliers. Echter, cafés en winkelcentra zijn vaak negatief voor de leefbaarheid door de overlast die zij kunnen veroorzaken. Alleen kleine onderneming en winkeliers lijken een positief effect te hebben, vanwege hun sociale controlefunctie. Het stimuleren van ondernemerschap zou kunnen bijdragen aan de leefbaarheid van achterstandswijken (PBL, 2010).

3.3.5 Bijdrage ZZP'ers aan concurrentiekracht en mogelijke beleidsimplicaties

De toename van het aantal ZZP'ers heeft de economie beïnvloed. Innovatie wordt door hen bevorderd en de maatschappij wordt steeds ondernemender. Het lijkt erop dat we ons steeds meer bevinden in een 'entrepreneurial regime'. De vorige paragraaf heeft laten zien dat ZZP'ers tegenwoordig een eigen rol vervullen binnen de economie. Beleidsmakers moeten deze ondernemers volgens Burke (2012) dan ook gaan zien als een aparte economische groep, die specifieke toevoegingen biedt aan de economie. In de bovenstaande stukken is dit omschreven, maar wat voegen ze toe aan de concurrentiekracht?

In deze paragraaf kwam naar voren dat ZZP'ers op de volgende manieren bijdragen aan de economie: *Bevorderen van innovatie, verhogen flexibiliteit op de arbeidsmarkt en werkgelegenheid*. Wanneer deze punten worden gekoppeld aan de piramide van Lengyel, wordt duidelijk op welke manieren ZZP'ers bijdragen aan de regionale concurrentiekracht. In de eerste paragraaf wordt de bijdrage die ze leveren aan het innovatief vermogen van het bedrijfsleven uitgelegd. In de bronnen van concurrentievermogen wordt binnen de *succes determinants* de factor *innovative activity* genoemd. Bij deze factor gaat het erom dat innovatie als het ware in de cultuur ingenesteld zit en ZZP'ers kunnen hieraan bijdragen. Bij de development factors dragen ZZP'ers bij aan technologische ontwikkeling (R&D). Ze helpen bedrijven innoveren en op deze manier dragen zij bij aan de regionale concurrentiekracht.

Met de flexibiliteit die ZZP'ers toevoegen aan de arbeidsmarkt, zorgen zij ervoor dat bedrijven gemakkelijk aan personeel kunnen komen, wanneer de mensen in vaste loondienst het werk niet aankunnen. Hierdoor kan het MKB en het grotere bedrijfsleven in een regio meer risico's nemen en doorgroeien. Dit helpt de *ontwikkeling van het MKB* en dit is ook een van de development factors in de piramide van Lengyel. Daarnaast zijn veel ZZP'ers actief in de dienstverlening en de ICT. De *economische structuur* zou in een regio kunnen veranderen doordat er in de economie meer focus komt te liggen bij technologie en diensten en minder op de industrie. Dit is positief voor zowel de productiviteit en de werkgelegenheid (Lengyel, 2004). Andere manieren waarop ZZP'ers werkgelegenheid beïnvloeden is dat zij pieken en dalen opvangen in de vraag naar arbeid, waardoor minder mensen worden ontslagen. Bovendien biedt het ZZP-schap een laagdrempelige mogelijkheid om toe te treden tot de arbeidsmarkt voor mensen die geen baan kunnen vinden of die opzoek zijn naar mogelijkheden om werk en privé beter te combineren. ZZP'ers hebben vooral bij oprichting een belangrijke directe bijdrage aan de werkgelegenheid. Kanttekening hierbij is dat er verborgen werkloosheid heerst onder deze groep ondernemers.

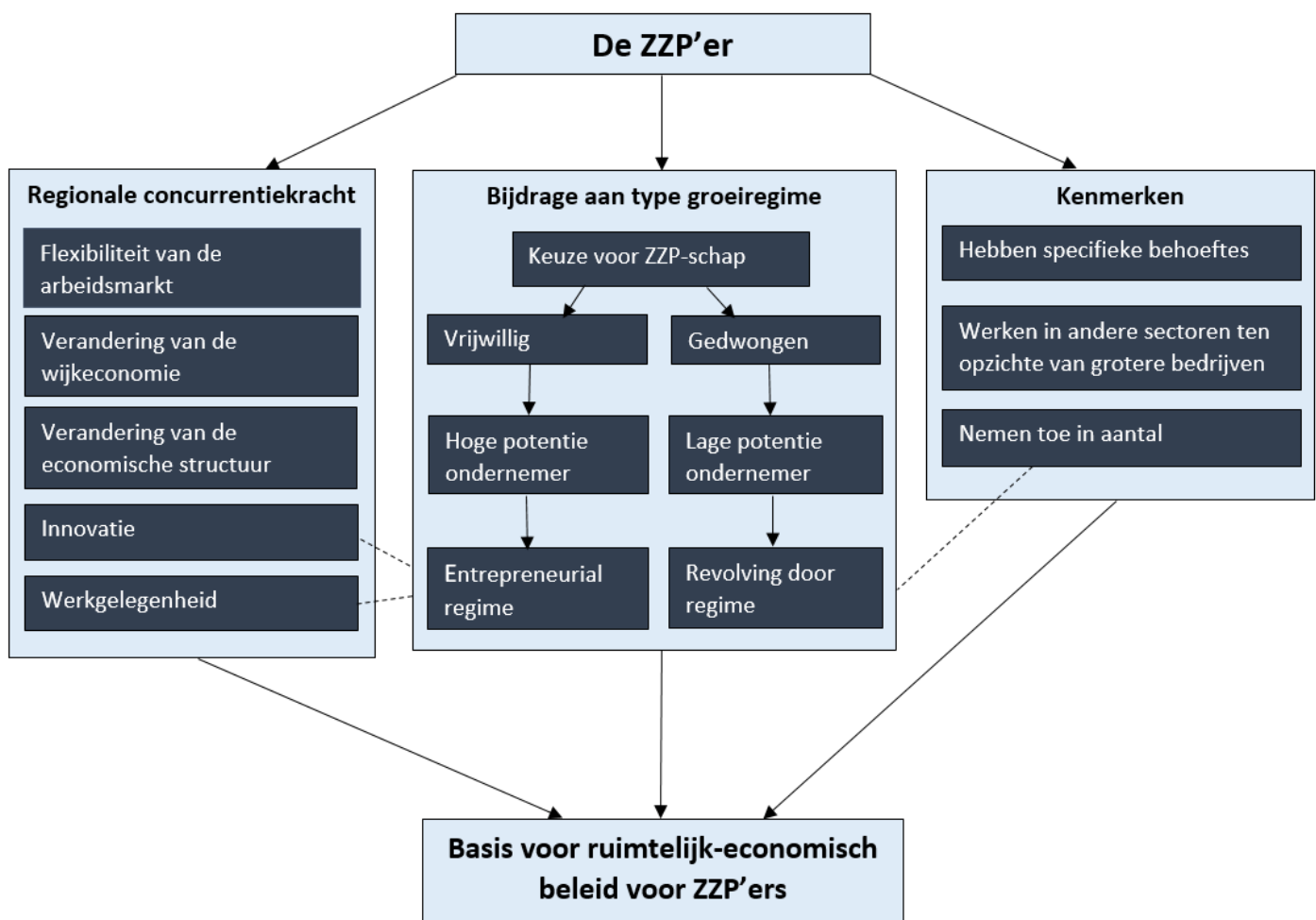
Daarnaast kunnen ZZP'ers zelf ook werkgever worden en op die manier werkgelegenheid creëren. Doordat op dit moment nog maar weinig van hen doorgroeien, is in dit opzicht hun bijdrage aan een *entrepreneurial regime* gering. Aangezien maar een klein deel van de ZZP'ers de ambitie heeft om door te groeien op de korte termijn, lijkt beleid gericht op de doorgroei van ZZP'ers niet efficiënt. Voor doorgroei op de langere termijn is echter meer ambitie. Deze ZZP'ers met groeiambitie hebben de meeste potentie om bij te dragen aan een 'entrepreneurial regime' en het economische beleid zou zich daarom kunnen richten om deze ambitie aan te wakkeren.

De veranderingen die ZZP'ers teweegbrengen in de wijk economie kunnen ook richting geven aan een aantal beleidsimplicaties. Een groot deel van de ZZP-bedrijven is gevestigd in de woonwijken en worden hier ook opgericht. Gemeenten kunnen zich dus inzetten om de wijk 'ZZP-vriendelijk' te maken. Zo kan er binnen het ruimtelijke beleid bijvoorbeeld worden gekeken of het mogelijk is om meer woon-werkfuncties te creëren in woonwijken. Wanneer wordt gekozen om ondernemerschap te stimuleren via het verbeteren van de leefbaarheid, moet dit gedaan worden op stedelijke schaal. Dit vanwege spillover effecten tussen wijken. Het stimuleren van ondernemerschap in woonwijken lijkt weinig invloed te hebben op leefbaarheid van een gebied.

3.4 Conceptueel model

De conclusies die uit de afgelopen twee hoofdstukken dienen als basis voor ruimtelijk-economisch beleid gericht op de ZZP'er. In het conceptuele model (figuur 8) zijn de verbanden van de besproken thema's in hoofdstuk 2 en 3 schematisch weergegeven. Het doel van deze twee hoofdstukken was om beleid voor ZZP'ers theoretisch te onderbouwen. Aan de basis van het model staan de ZZP'ers. In het model worden drie wegen weergegeven die een aanzet zouden kunnen zijn om beleid te maken voor de ZZP'ers. Via innovatie, werkgelegenheid en flexibilisering van de arbeidsmarkt hebben ZZP'ers invloed op de regionale concurrentiekracht. Daarnaast zorgt de toename van het aantal ZZP'ers voor veranderingen in de wijk economie en de economische structuur. Deze zaken laten zien dat zij een speciale rol hebben binnen de economie en dat ruimtelijk-economisch beleid zich op deze groep zou kunnen richten.

Figuur 8, Conceptueel model

De tweede kolom in het model heeft te maken met de invloed van de ZZP'ers op de groeiregimes en de eigenschappen van de ZZP'ers. Uit de theorie bleek dat het voor een regio of gemeente beter is om zich te richten op een ondernemersklimaat waar veel nieuwe bedrijven starten. Wanneer deze bedrijven een hoge overlevingsgraad hebben en bijdragen aan innovatie en werkgelegenheid, ontstaat er een *entrepreneurial regime*. Op de lange termijn is dit het beste groeiregime om te komen tot economische voortuitgang. Door de opkomst van de ZZP'ers starten er op dit moment veel kleine ondernemingen. Zij zorgen hierdoor voor een *entrepreneurial regime* of een *revolving door regime*. Aan wat voor soort regime de ZZP'ers bijdragen is lastig te zeggen. Uit de theorie is gebleken dat de ZZP'ers die vrijwillig zijn gestart, meer potentie hebben als ondernemer. Deze groep zal eerder zorgen voor een *entrepreneurial regime*. De gedwongen ZZP'ers hebben minder ondernemerskwaliteiten en zullen wellicht eerder bijdragen aan een *revolving door regime*. Hierdoor lijkt het beter om vooral de vrijwillige ZZP'ers te stimuleren in het kader van economische groei. Beide regimes geven een basis om beleid te maken voor de ZZP'ers. De thema's innovatie en werkgelegenheid, uit de naastgelegen kolom, bepalen samen met de overlevingskans van de ZZP-bedrijven aan welk regime de ZZP'ers zullen bijdragen.

In de laatste kolom staan de specifieke kenmerken van de ZZP'er. Het is een aparte groep op de arbeidsmarkt met eigen behoeftes en die andere werkzaamheden verrichten dan grotere bedrijven. Bovendien is het aantal ZZP'ers in de afgelopen jaren flink toe genomen en deze groei zet zich nog steeds door. De vraag is dus of zij de juiste aandacht krijgen in het generieke bedrijvenbeleid van regio's en gemeenten. Ook hier ligt dus een basis voor ruimtelijk-economisch beleid voor ZZP'ers. In de rest deze scriptie zal worden uitgezocht of en in welke vorm beleid voor ZZP'ers in de gemeente Zaanstad gewenst is

Hoofdstuk 4 Methodes

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke onderzoeksmethodes zijn gebruikt om tot de conclusie van deze thesis te komen. Er zijn in deze studie zowel kwalitatieve als kwantitatieve elementen gebruikt. Het onderzoeksgebied in dit onderzoek is de gemeente Zaadstad en de omliggende regio. Het onderzoek naar de ZZP'ers heeft plaatsgevonden binnen de grenzen van de gemeente Zaanstad. Om deze groep te onderzoeken is gebruik gemaakt van interviews en een statistische analyse. De interviews hadden als doel om de behoeftes van deze groep ondernemers te peilen en door middel van de statistische analyse is getracht om de Zaanse ZZP'ers beter in beeld te brengen. Het onderzoek naar het economische beleid van gemeenten is gedaan aan de hand van een documentenanalyse. De mogelijkheden van gemeente om iets te doen voor ZZP'ers zijn gevonden via en semi-gestructureerde interviews met gemeenten en twee externe deskundigen.

4.1 Kwantitatieve onderzoeksmethode

De statistische analyse is uitgevoerd met behulp van het vestigingsregister van Zaanstad. Het vestigingsregister is onderdeel van het landelijke vestigingsregister LISA. LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. De kerngegevens per vestiging hebben een ruimtelijke component (adresgegevens) en een sociaal-economische component (werkgelegenheid en economische activiteit). Als ondernemingen op meer adressen gevestigd zijn, zijn deze ook afzonderlijk geregistreerd in LISA. De gegevens zijn gebaseerd op jaarlijkse enquêtes onder het bedrijfsleven, waarbij voor kleinere bedrijven een steekproef wordt getrokken. De verzamelde data zijn vergeleken en aangevuld met gegevens uit het Handelsregister van de Kamer van Koophandel. Daarnaast wordt het Zaanse register door de gemeente zelf aangevuld met eigen waarnemingen, bijvoorbeeld door de gemeentelijke accountmanagers. Hierdoor kunnen de gegevens afwijken van de landelijke gegevens over Zaanstad..

Door jaarbestanden uit het vestigingsregister te koppelen is het mogelijk vestigingen in de tijd te volgen. Hierdoor kunnen starters en stoppers worden geïdentificeerd en groei van individuele vestigingen worden gevolgd. Gegevens over vestigingen moeten wel worden gecorrigeerd voor het oprichten en opheffen van nevenvestigingen en de verhuizing van personeel tussen bedrijfsvestigingen. Voor ZZP'ers is dit niet nodig, omdat deze vrijwel altijd vanuit één plek werken. Ook als sprake is van detacheringen op wisselende locaties, staan ZZP'ers op het bedrijfsadres geregistreerd.

ZZP'ers zijn in het onderzoek gedefinieerd als bedrijven met één fulltime werknemer (personen die 15 uur of meer in het eigen bedrijf werken). De aard van de economische activiteiten is gebaseerd op de SBI-codering in sectoren, bedrijfstakken en bedrijfsklassen. In het onderzoek is gewerkt met SBI-1. De definitie van het MKB is in de analyse overgenomen uit de strategische werkgelegenheid agenda van de gemeente Zaanstad. Hierin spreekt de gemeente van bedrijven tot 50 werkzame personen (Gemeente Zaanstad, 2015).

4.2 Kwalitatieve onderzoeksmethode

Documentenanalyse

Om een beter zicht te krijgen op economisch beleid van gemeenten, zijn de economische beleidsdocumenten van vier gemeenten in de metropoolregio Amsterdam (MRA) geanalyseerd. Deze analyse levert een beeld op van de keuzes die gemeenten maken binnen hun ruimtelijke -economisch beleid. Daarnaast is ook het economische beleid van de Rijksoverheid, de provincie Noord-Holland en de MRA bestudeerd. Dit beleid heeft namelijk ook invloed op de keuzes en mogelijkheden die de gemeente Zaanstad maakt in hun economische beleid. Bij deze analyse is gebruik gemaakt van lokale en regionale publicaties en het beleid voor van de Rijksoverheid is bepaald aan de hand van de begroting van het ministerie van Economische Zaken. Uiteindelijk wordt in deze analyse een indicatie gegeven van de rol die ZZP'ers spelen binnen het economische beleid van de verschillende overheidslagen en wordt bepaald vanuit welke laag het beleid voor de ZZP'ers het beste kan worden ingevuld.

Het economische beleid van Zaanstad is op eenzelfde manier onderzocht. Hiervoor zijn drie publicaties gebruikt. De langetermijnvisie is onderzocht aan de hand van de Economische Structuurvisie 2030. De uitvoeringsagenda van 2012-2015 is bestudeerd om te zien hoe op dit moment de ambities van de

structuurvisie in de praktijk worden gebracht. Daarnaast is de *Strategische Agenda Werkgelegenheid* gebruikt om te bepalen wat de doelen zijn voor de komende jaren met betrekking tot de ZZP'ers.

Interviews gemeentelijk beleid

Er is onder andere gesproken met beleidsmedewerkers van de gemeenten die ook in de documentenanalyse zijn onderzocht. Er is gekozen om deze interviews semi-gestructureerd in te richten. Dit houdt in dat een deel van het interview van tevoren is vastgesteld, maar dat er ook ruimte is voor de respondent om eigen aanvullingen te doen en extra informatie te geven. De interviews zijn gebruikt om de documentanalyse aan te vullen en een beter beeld te krijgen van wat deze gemeenten doen voor de ZZP'ers. De gehanteerde vragenlijst behandelde onderwerpen zoals het beleid van gemeenten voor ZZP'ers, de taken van gemeenten ten opzichte van ZZP'ers, ZZP'ers in het algemeen en hun bijdrage aan de economie. De respondenten vanuit de gemeenten zijn werkzaam bij de afdelingen economische zaken, ruimtelijk beleid of afdeling Eigen Werk (gemeente Amsterdam). De gemeenten zijn gekozen omdat zij liggen binnen de MRA en een vorm van beleid voor ZZP'ers hebben.

Om een meer onafhankelijke mening te verkrijgen over beleid voor ZZP'ers, zijn er twee interviews gehouden met deskundigen op het gebied van ondernemerschap en is er een interview gehouden met een medewerker van de gemeente Arnhem. Door het interviewen van partijen buiten de MRA, is er vanuit een ander denkraam gekeken naar de onderzoeksvraag. Dit voorkomt dat er teveel vanuit één bepaalde richting of regio naar de vraagstelling wordt gekeken. Beide deskundigen hebben in het verleden onderzoek gedaan naar ondernemerschap of/en ZZP'ers. Deze interviews zijn ook op een semi-gestructureerde manier ingericht.

Er zijn ook twee telefonische interviews gehouden met medewerkers van de gemeente Zaanstad, een beleidsmedewerker economie en een accountmanager. Deze interviews hadden tot doel te achterhalen of er al beleid bestaat voor ZZP'ers, waarop dit beleid is gericht en wat de ambities zijn op het gebied van beleid voor ZZP'ers. Ook is er een telefonisch interview gehouden met een vertegenwoordiger van het Zaanse Ondernemers netwerk (ZON). De ZON is een van de grootste organisaties voor ondernemers in de gemeente Zaanstad. Het doel van dit interview was om het achterhalen hoe deze gemeente samenwerkt met ondernemersverenigingen. Bij de interviews is gebruikt gemaakt van een meer uitgebreide vragenlijst dan bij de telefonische interviews. De personen die via de telefoon zijn benaderd hadden minder tijd en aan hen zijn daarom minder vragen gesteld. De vragenlijsten zijn te vinden in de bijlage 2.

Tabel 5, Overzicht van de respondenten

Naam	Functie	Organisatie
Mw. de la Rambelje	Beleidsadviseur Economische Zaken	Gemeente Haarlemmermeer
Dhr. Borg	Hoofd afdeling Ruimtelijk beleid	Gemeente Heemstede
Mw. Vogelsang	Beleidsmedewerker	Gemeente Haarlem
Mw. Augenbroe	Werkzaam voor domein Ondernemersklimaat	Gemeente Amsterdam
Dhr. Heessels	Teammanager bij Eigen Werk	Gemeente Amsterdam
Mw. Koops	Beleidsmedewerker Economie en Wonen	Gemeente Zaanstad
Mw. Swart	Accountmanager	Gemeente Zaanstad
Mw. Konijn	Projectmanager	Zaans Ondernemers Netwerk
Mw. Hendriks	Bestuursadviseur Economische Zaken	Gemeente Arnhem
Dhr. Dorenbos	Senior projectleider	Platform31
Dhr. de Vries	Onderzoeker en PHD kandidaat	Universiteit van Maastricht

Interviews met Zaanse ZZP'ers

De interviews met Zaanse ZZP'ers zijn gericht op het vinden van knelpunten die zij ervaren bij hun functioneren en hun behoeftes. De geïnterviewde ZZP'ers zijn geselecteerd op basis van het vestigingsregister. Het e-mailadres van een groot aantal ondernemingen werd hierin vermeld. Er zijn zowel echte ZZP'ers benaderd, als bedrijven die zijn gestart als ZZP'er, maar die op enig moment zijn doorgegroeid. Deze laatste groep is gevonden via de statistische analyse. Er zijn ongeveer 1.000 e-mails verstuurd met een verzoek tot

medewerking met het onderzoek en het houden van een interview. 30 ondernemers hebben op deze mail gereageerd. Met 5 van hen is uiteindelijk een interview of telefonisch interview gehouden en 11 ondernemers hebben een vragenlijst ingevuld.

De interviews zijn, net als bij de interviews met de gemeentemedewerkers, ingericht op een semi-gestructureerde manier. De basis van de interviews was een vragenlijst met een aantal onderwerpen. Met de huidige ZZP'ers ging het over hun behoeftes, knelpunten, de rol van de gemeente en hun ambities. Er zijn drie interviews gehouden met doorgedroeide ZZP'ers. Het doel van deze interviews was om te achterhalen welke rol de gemeente heeft gespeeld bij hun doorgroei en wat de gemeente kan doen voor ZZP'ers die willen doorgroeien. Er was tijdens de interviews ruimte voor zelf ingebrachte onderwerpen. Bovendien werd er doorgevraagd als er een thema werd aangesneden dat iets toevoegt aan het onderzoek. Ook is er een groepsinterview gehouden met 9 ZZP'ers. De groepsessie is gehouden op het gemeentehuis van Zaanstad.

Twee ZZP'ers gaven wel aan geïnteresseerd te zijn in een interview, maar hiervoor geen tijd te hebben. Zij hebben de vragenlijst van de interviews zelf ingevuld. Om de respons te verhogen en om meer meningen van ZZP'ers te verzamelen, is daarnaast in de e-mail aan de ZZP'ers gevraagd of zij, indien niet geïnteresseerd in het geven van een interview, toch vier kleine vragen zouden willen beantwoorden. 9 ZZP'ers hebben hierop gereageerd en deze vragen beantwoord. Alle vragenlijsten en het verslag van de groepsessie zijn te vinden in bijlage 2.

Hoofdstuk 5 De Zaanse ZZP'er in beeld

Het doel van dit hoofdstuk is om een beter beeld te krijgen van de (economische) ontwikkeling en de behoeftes van de ZZP'ers in Zaanstad. Het economische beleid voor ZZP'ers kan hierdoor specifiek ingericht worden. Dit hoofdstuk bestaat uit twee onderdelen. In de eerste paragraaf worden de ZZP'ers in beeld gebracht met een statistische analyse. In het tweede deel worden de resultaten van de interviews met de Zaanse ZZP'ers gepresenteerd.

5.1 Statistische analyse

Er is uitgezocht hoeveel ZZP'ers er in Zaanstad zijn, in welke sectoren zij werken en waar zij zijn gevestigd. Sommige aspecten worden vergeleken met andere bedrijfsgroottes in Zaanstad. Op deze manier kan worden gekeken hoe groot het aandeel is van de ZZP'er in de Zaanse economie. In het tweede gedeelte wordt de analyse uitgebreid. Zo wordt de ontwikkeling van de sectorverdeling van ZZP'ers beschouwd. Daarna wordt de groei van het aantal ZZP'ers in de zeven kernen van de gemeente en op wijk- en buurtniveau in beeld gebracht. Als laatste wordt per sector onderzocht hoeveel ZZP'ers er zijn gestopt, gestart of gegroeid.

5.1.1 De huidige situatie van de ZZP'ers in Zaanstad

In de afgelopen 10 jaar is het aantal ZZP'ers in Zaanstad verdubbeld (tabel 6). Hierdoor is hun aandeel in de totale bedrijvigheid gestegen van 51% tot 69%. Tegelijkertijd daalt het aandeel van alle andere bedrijfs grootteklassen. De groei van het aantal bedrijven komt dus volledig voor rekening van het aantal ZZP-bedrijven.

Tabel 6, Aantal bedrijven per grootteklasse en aandeel in het totaal aantal bedrijven

Aantal bedrijven	Percentage van het totaal aantal bedrijven								
	2005	2010	2013	2015	2005	2010	2013	2015	
Jaar									
ZZP'ers	3795	5863	6869	7631	51%	61%	65%	69%	
Bedrijven 2-9 wp	2859	2948	2965	2752	38%	31%	28%	25%	
Bedrijven 10- 50 wp	665	708	667	613	9%	7%	6%	6%	
Zaans MKB (2 tot 50 wp)	3524	3656	3632	3365	47%	38%	34%	31%	
Bedrijven 51- 249 wp	125	127	118	112	2%	1%	1%	1%	
Bedrijven >250 wp	20	18	15	13	0%	0%	0%	0%	
Totaal	7464	9664	10634	11121	100%	100%	100%	100%	

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015

De totale werkgelegenheid in Zaanstad is tussen 2005 en 2010 met 7% toegenomen tot ruim 52.600 (tabel 7). Daarna stabiliseerde de werkgelegenheid zich. Na 2013 is er sprake van krimp. Het aandeel van de ZZP'ers in de totale werkgelegenheid is bijna verdubbeld. In 2015 waren ZZP'ers goed voor 15% van de werkgelegenheid in Zaanstad. De groei van de totale werkgelegenheid is volledig toe te schrijven aan de ZZP'ers. In de overige grootteklassen was sprake van verlies van werkgelegenheid. Het MKB verliest pas werkgelegenheid vanaf 2010.

Tabel 7, Aantal banen per bedrijfsklassen en aandeel in het totaal aantal bedrijven

Aantal werkplaatsen					Percentage van de totale werkgelegenheid			
	Jaar	2005	2010	2013	2015	2005	2010	2013
ZZP'ers	3795	5863	6869	7631	8%	11%	13%	15%
Bedrijven 2-9 wp	10295	10729	10757	10013	21%	20%	20%	20%
Bedrijven 10-50 wp	13662	14422	13471	12378	28%	27%	26%	25%
Zaans MKB (2 tot 50 wp)	23957	25151	24228	22391	49%	47%	46%	45%
Bedrijven 51-249 wp	12457	12566	12390	12155	25%	24%	23%	24%
Bedrijven >250 wp	9142	9059	9255	8316	19%	17%	18%	16%
Totaal	49351	52639	52742	50493	100%	100%	100%	100%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015

Sectorverdeling Zaanse ZZP'ers

In overeenstemming met het landelijke beeld zijn de meeste ZZP'ers in Zaanstad te vinden in de sectoren *advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening, bouwnijverheid* en *groot en-detailhandel* (tabel 8). In Zaanstad zijn in vergelijking met Nederland relatief weinig ZZP'ers actief in de sector *advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening*. Zaanstad telt daarentegen relatief veel ZZP'ers in de *bouwnijverheid*. Hoewel dit een kleine groep is, telt ook de sector *financiële instellingen* relatief veel ZZP'ers.

Tabel 8, Sectorverdeling ZZP'ers in Zaanstad in 2015 en Nederland in 2013

Sector	Zaanstad		Nederland	
	Aantal	Aandeel	Aantal(*1000)	Aandeel
A Landbouw, bosbouw en visserij	41	0,5%	61	6,8%
B Winning van delfstoffen	2	0,0%	0	0,0%
C Industrie	332	4,4%	39	4,3%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	7	0,1%	0	0,0%
E Winning en distributie van water: afval- en afvalwaterbeheer en sanering	5	0,1%	1	0,1%
F Bouwnijverheid	1408	18,5%	104	11,6%
G Groot- en detailhandel: reparatie van auto's	931	12,2%	93	10,3%
H Vervoer en opslag	259	3,4%	24	2,7%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	134	1,8%	18	2,0%
J Informatie en communicatie	406	5,3%	50	5,6%
K Financiële instellingen	323	4,2%	18	2,0%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	86	1,1%	9	1,0%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1420	18,6%	176	19,6%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	384	5,0%	44	4,9%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	3	0,0%	7	0,8%
P Onderwijs	380	5,0%	51	5,7%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	567	7,4%	90	10,0%
R Cultuur, sport en recreatie	433	5,7%	59	6,6%
S Overige dienstverlening	510	6,7%	55	6,1%
Totaal ZZP'ers	7631	100,0%	899	100,0%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015 en CBS, 2013

In vergelijking met het Zaanse MKB zijn de sectoren *adviesing, onderzoek en overige specialistische dienstverlening* eveneens sterk oververtegenwoordigd. Wat verder opvalt is dat bijna 30% van de MKB-bedrijven werkzaam is in de groot- en detailhandel. MKB-bedrijven zijn ook veel actief in de sectoren *industrie, Logies-, maaltijd- en drankverstrekking* en de *gezondheidszorg*. De sectorverdeling per kern is te vinden in bijlage 1.1 en 1.2.

Tabel 9, Sectorverdeling Zaanse MKB-bedrijven

Sector	Aantal	Aandeel
A Landbouw, bosbouw en visserij	45	1,3%
B Winning van delfstoffen	0	0,0%
C Industrie	277	8,2%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	2	0,1%
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	14	0,4%
F Bouwnijverheid	270	8,0%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	963	28,6%
H Vervoer en opslag	120	3,6%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	192	5,7%
J Informatie en communicatie	113	3,4%
K Financiële instellingen	102	3,0%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	41	1,2%
M Adviesing, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	354	10,5%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	199	5,9%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	6	0,2%
P Onderwijs	113	3,4%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	338	10,0%
R Cultuur, sport en recreatie	94	2,8%
S Overige dienstverlening	123	3,7%
Totaal MKB	3366	100,0%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015

Waar zijn de ZZP'ers gevestigd?

Ongeveer de helft van alle ZZP'ers in de gemeente Zaanstad zijn gevestigd in de kern Zaanstad (tabel 10). Na Zaanstad zijn de meeste van hen gevestigd in Assendelft. Gerelateerd aan het bevolkingsaantal hebben Westzaan en Wormerveer relatief veel ZZP'ers.

Tabel 10, Aandeel ZZP'ers in de bevolking, bedrijven en werkgelegenheid

Kern	Aantal ZZP'ers	Percentage van de bevolking	Percentage van het aantal bedrijven	Percentage van de werkgelegenheid
Zaanstad	3776	5,0%	67%	12%
Koog a/d Zaan	539	4,8%	72%	19%
Zaandijk	398	4,5%	79%	25%
Wormerveer	795	6,8%	57%	12%
Krommenie	754	4,4%	74%	28%
Assendelft	1045	4,6%	76%	25%
Westzaan	324	7,2%	79%	33%
Totaal ZZP'ers	7631	5,0%	69%	15%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015, en Afdeling statistiek en onderzoek Zaanstad

In kolom 4 is het percentage van het aantal ZZP-bedrijven ten opzichte van het totaal aantal bedrijven te zien. In Zaanstad is gemiddeld 69% van alle bedrijven een ZZP'er. Zoals verwacht steekt Westzaan boven dit

gemiddelde uit. Daarnaast is het grote aandeel in Zaanwijk en het lage percentage in Wormerveer opvallend. Hoewel een relatief klein deel van de bevolking in Zaanwijk een ZZP'er is, ligt het percentage van het totaal aantal bedrijven in deze kern juist ver boven het gemiddelde. Je zou kunnen concluderen dat er in Zaanwijk relatief weinig bedrijvigheid is, aangezien een klein deel van de bevolking ZZP'ers is. Deze groep neemt echter wel een groot deel van het aantal bedrijven voor zijn rekening. In Wormerveer is het eigenlijk andersom, een relatief groot aandeel van de bevolking is ZZP'er, maar een klein deel van de bedrijven is een ZZP-bedrijf.

Het aandeel in de werkgelegenheid is gevonden door het aantal ZZP'ers te delen door alle banen in een kern, inclusief de ZZP'ers. Hoe hoger dit percentage ligt, hoe grotere rol de ZZP'ers spelen in de economie. Het gemiddelde in heel Zaanstad ligt rond de 15%, maar dit komt omdat het percentage van Zaanwijk in deze berekening zwaar meetelt. 60% van de totale werkgelegenheid van ongeveer 50.000 banen, komt vanuit Zaanwijk. Het percentage ligt daar relatief laag op 12%, maar als je kijkt naar de andere kernen zie je dat ZZP'ers daar een grotere invloed hebben. Bij de andere kernen schommelt het aandeel tussen de 20 en 30 procent, met Westzaan als uitschieter. In de andere kernen ligt het aandeel in de werkgelegenheid dus veel hoger dan in de stad Zaanwijk. Alleen het lage percentage in Wormerveer is opvallend. Bij het percentage ZZP'ers in het totaal aantal bedrijven, was al te zien dat er veel grotere bedrijven in Wormerveer zitten. Dit is te verklaren doordat er veel industrieterreinen zijn in Wormerveer.

5.1.2 Ontwikkelingen in de afgelopen 5 jaar

Ontwikkeling sectoren Zaanstad

Tabel 11, Ontwikkeling sectoren Zaanstad

Sector	2010	2015	Groei in aantal 2010- 2015	%Groei 2010-2015
A Landbouw, bosbouw en visserij	50	41	-9	-18,0%
B Winning van delfstoffen	0	2	2	Groei vanuit 0
C Industrie	272	332	60	22,1%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	0	7	7	Groei vanuit 0
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	4	5	1	25,0%
F Bouwnijverheid	1198	1408	210	17,5%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	758	931	173	22,8%
H Vervoer en opslag	175	259	84	48,0%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	90	134	44	48,9%
J Informatie en communicatie	314	406	92	29,3%
K Financiële instellingen	351	323	-28	-8,0%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	77	86	9	11,7%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1056	1420	364	34,5%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	321	384	63	19,6%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	4	3	-1	-25,0%
P Onderwijs	219	380	161	73,5%
Q Gezondheids- en welzijnzorg	300	567	267	89,0%
R Cultuur, sport en recreatie	278	433	155	55,8%
S Overige dienstverlening	397	510	113	28,5%
Totaal aantal ZZP'ers	5864	7631	1767	30,1%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Wat in tabel 11 meteen opvalt, is dat de groei van het aantal ZZP'ers in de bouw onder het gemiddelde van 30,1% ligt. In bijna alle sectoren zijn is het aantal ZZP'ers gestegen. Wanneer het groeipercentage hoger ligt dan het gemiddelde groeipercentage van 30,1%, is de sector ook relatief gegroeid. Grote relatieve stijgers zijn het onderwijs en de gezondheidszorg. De enige grote sector waarin het aantal ZZP'ers is gedaald, is de financiële

sector. Ook in de landbouw is er een kleine daling te zien. Bij het openbaar bestuur is er een daling van 25% te zien, maar dat komt door een daling van 1 ondernemer.

In bijlage 1.3 is de groei per sector gesplitst in twee periodes, namelijk 2010-2013 en 2013-2015. Er zijn een paar opvallende zaken uit deze tabellen te halen. ZZP'ers in de landbouwsector hebben in de jaren 2010-2013 moeilijke jaren gekend, het aantal nam namelijk af met 20%. Maar tussen 2013 en 2015 is het aantal bedrijven in de landbouw weer gegroeid. De daling bij de financiële instellingen komt vooral uit 2010-2013, in de twee jaar daarna is de daling minder. De sector 'Verhuur van en handel in onroerend goed' lijkt de laatste jaren een dip te hebben. In 2010-2013 groeide de sector met ongeveer het gemiddelde percentage, in de twee jaar daarna was er een daling te zien van één bedrijf.

Ook bij deze tabellen kan de prestatie van een sector worden getoetst door het groeipercentage af te zetten tegen de gemiddelde groei in deze periodes. Deze kwam tussen 2010 en 2013 uit op 17.1% en in de twee jaar daarna op 11.1%. In beide periodes is de gezondheidszorg de grootste stijger. Deze sector lijkt dus een gestage groei door te maken onder ZZP'ers. In de bouw lag het groeipercentage in de eerste 3 jaar ver onder het gemiddelde. In 2013-2015 ligt deze in de buurt van het gemiddelde, waaruit geconcludeerd kan worden dat er in de laatste twee jaar meer groei in de bouw plaatsvindt. De absolute cijfers laten dit ook zien. In de eerste 3 jaar is het aantal in de bouw gestegen met 102. In de kortere periode van 2 jaar daarna, was er een toename van 108 ZZP'ers.

Groei in de kernen

In tabel 12 is te zien welke kernen relatief veel groei hebben gekend en welke minder. In Zaandam ligt het groeipercentage op 29%, dus komt er meer groei uit de andere kernen. In absolute zin zijn er in Zaandam wel de meeste ZZP'ers bij gekomen. De grootste relatieve groei is te vinden in Koog aan de Zaan en in Assendelft. Behalve in Krommenie, ligt de groei in de rest van de kernen rond het gemiddelde. De lage groei van 20% in Krommenie is opvallend.

Tabel 12, groei van het aantal ZZP'ers per kern

Kern	2010	2015	Verschil 2010-2015	
	Aantal	Aantal	Absoluut	Percentage
Zaandam	2930	3776	846	29%
Koog a/d Zaan	392	540	148	38%
Zaandijk	300	398	98	33%
Wormerveer	617	795	178	29%
Krommenie	630	754	124	20%
Assendelft	754	1045	291	39%
Westzaan	241	324	83	34%
Totaal	5864	7632	1768	30%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Op wijk- en op buurtniveau is dezelfde analyse uitgevoerd. Deze tabellen zijn te vinden in bijlage 1.4. De meeste ZZP'ers wonen in de wijken Wormerveer (omdat deze kern in de data niet wordt opgesplitst in meerdere wijken), Zaandam Zuid en Assendelft West. Op buurt niveau wonen de meeste ZZP'ers in de Burgermeerstersbuurt en de Westerwatering in Zaandam en Parkrijk in Assendelft.

Bij de groei per wijk en buurt zijn er een paar opvallende zaken te vinden. De groei van Assendelft is terug te leiden naar Assendelft-West, met een groei van 62%. Assendelft-West kent de grootste groei van alle wijken, terwijl Assendelft-Oost de laagste groei kent van alle wijken in Zaanstad. Als je inzoomt op buurtniveau, blijkt de groei in Assendelft-West te komen van de buurt Parkrijk. Hier is het aantal ZZP'ers met 132% gestegen, wat neerkomt op 189 nieuwe ZZP'ers. Dit is verreweg de grootste groei van alle buurten in heel Zaanstad.

Starters en stoppers

Het succes van ZZP'ers wordt in de theorie van de 'entrepreneurial regime' onder andere gemeten door de overlevingskans. In 2010 waren er 5864 ZZP'ers in Zaanstad. Van deze groep bestonden er in 2013 nog ongeveer 4000 en in 2015 nog rond de 3300. Van de nog bestaande bedrijven uit 2010 zijn er 3257 nog steeds

actief als ZZP'er in 2015, 128 zijn gegroeid en 110 staan tegenwoordig ingeschreven als een 0-manszaak (minder dan 15 uur per week actief in het bedrijf). Het aantal startende ZZP'ers komt in de jaren 2010-2015 uit op om en nabij de 4400. Het aantal starters is gevonden door de ZZP'ers uit 2010, die na vijf jaar nog steeds actief zijn, af te trekken van het huidige aantal ZZP'ers. De cijfers zijn niet helemaal exact, aangezien er in deze vijf jaar ook starters kunnen zijn die na 2010 zijn begonnen en voor 2015 weer zijn gestopt. Het is interessant om te kijken welke ZZP'ers stoppen en wat voor soort ZZP'ers starten. Tabel 13a en 13b geven een totaaloverzicht van de aantallen per sector. Een paar kleine sectoren zijn hier weggelaten en de sectornaam per letter is te vinden in de bijlage 1.6.

Het aandeel gestarte bedrijven laat zien hoe volwassen de ZZP-bedrijven zijn in een sector. Als het percentage hoog is, bestaat de groep ZZP'ers voor een groot deel uit bedrijven die in de afgelopen 5 jaar zijn gestart. Als er veel nieuwe ZZP'ers zijn in een bepaalde sector, zou je bijvoorbeeld ander soort voorlichting kunnen geven. De meest 'volwassen sectoren' zijn de landbouw(A) en vooral de financiële instellingen(K).

Tabel 13a Aantallen van gestopte, gegroeide en gestarte ZZP'ers (2010-2015) Sectoren A tot en met K

Sector	A	C	F	G	H	I	J	K
Aantal ZZP'ers in 2010	50	272	1198	758	175	90	314	351
Gestopt na 2010	22	123	493	399	74	51	159	93
Gegroeid na 2010	2	5	13	20	2	7	5	8
Aantal over in 2015	26	144	692	339	99	32	150	250
Gestart na 2010	15	188	716	592	196	102	256	73
Aantal ZZP'ers in 2015	41	332	1408	931	295	134	406	323
Aandeel gestarte bedrijven	37%	57%	51%	64%	66%	76%	63%	23%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Tabel 13b Aantallen van gestopte, gegroeide en gestarte ZZP'ers (2010-2015) Sectoren L tot en met S en totaal

Sector	L	M	N	P	Q	R	S	Totaal
Aantal ZZP'ers in 2010	77	1056	321	219	300	278	397	5856
Gestopt na 2010	30	421	201	73	94	108	131	2472
Gegroeid na 2010	0	24	12	2	11	4	12	127
Aantal over in 2015	47	611	108	144	195	166	254	3257
Gestart na 2010	39	809	276	236	372	267	256	4393
Aantal ZZP'ers in 2015	86	1420	384	380	567	433	510	7650
Aandeel gestarte bedrijven	45%	57%	72%	62%	66%	62%	50%	57%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

De overlevingsratio (tabel 14) is tot stand gekomen door het aantal ZZP'ers uit 2010, dat in 2015 nog actief is, plus de ZZP'ers die zijn gegroeid, te delen door het totaal aantal ZZP'ers in 2010. Sectoren met een hoog overlevingsratio in Zaanstad zijn financiële instellingen, de gezondheidszorg, onderwijs en overige dienstverlening. Met een ratio van 70%, scoren zij beduidend hoger dan het gemiddelde van 58%. Sectoren met een opvallend laag overlevingsratio zijn de groot- en detailhandel, Logies-, maaltijd- en drankverstrekking en de ICT. De twee grootste sectoren, advisering en de bouw, hebben een ratio op het gemiddelde. Om een vergelijking te maken met de overlevingsratio's van de rest van het land, is gebruik gemaakt van cijfers van de Kamer van Koophandel. Zij gebruiken een andere sectorindeling dan SBI1, maar er kan toch een vergelijking worden gemaakt. In vergelijking met Nederland overleven er in Zaanstad veel ZZP'ers in de bouw, logistiek en financiële instellingen. De Zaanse ZZP'ers in de ICT lijken het minder goed te doen, maar qua overlevingskans doen de Zaanse ZZP'ers het ongeveer even goed als de Nederlandse ZZP'ers. De sectoren met een lage overlevingsratio hebben ook een hoog aandeel van nieuwe bedrijven. Sectoren die naast een hoog overlevingsratio, ook een hoog aandeel van nieuwe bedrijven hebben zijn de gezondheidszorg, recreatie en onderwijs. Dit zijn sectoren die op dit moment het beste lijken te doen en groeien daarnaast snel.

Tabel 14, Overlevingskans Zaanse ZZP'ers vergeleken met de rest van Nederland

Sector	Overlevingskans in Zaanstad	Overlevingskans rest van Nederland
A Landbouw, bosbouw en visserij	56%	58%
C Industrie	55%	58%
F Bouwnijverheid	59%	46%
G Groot- en detailhandel: reparatie van auto's	47%	41%
H Vervoer en opslag	58%	40%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	43%	46%
J Informatie en communicatie	49%	60%
K Financiële instellingen	74%	58%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	61%	Niet in de sectorindeling KvK
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	60%	57%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	37%	Niet in de sectorindeling KvK
P Onderwijs	67%	Niet in de sectorindeling KvK
Q Gezondheids- en welzijnszorg	69%	69%
R Cultuur, sport en recreatie	61%	67%
S Overige dienstverlening	67%	Niet in de sectorindeling KvK

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015 en Kamer van Koophandel, Jaaroverzicht Ondernemend Nederland, 2014

Gegroeide ZZP'ers

Tabel 15, Aantal gegroeide ZZP'ers per sector, gecreëerde banen en aandeel dat is gegroeid van 2010 tot 2015

Sector	Aantal groeiers	Aantal banen	Extra banen	Extra banen per ZZP'er	Deel ZZP'ers die is gegroeid
A Landbouw, bosbouw en visserij	2	4	2	1	4,0%
B Winning van delfstoffen	0		0		0,0%
C Industrie	5	12	7	1,4	1,8%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	0				0,0%
E Winning en distributie van water: afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0				0,0%
F Bouwnijverheid	13	35	22	1,7	1,1%
G Groot- en detailhandel: reparatie van auto's	20	68	48	2,4	2,6%
H Vervoer en opslag	2	7	5	2,5	1,1%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	7	27	20	2,9	7,8%
J Informatie en communicatie	5	17	12	2,4	1,6%
K Financiële instellingen	8	27	19	2,4	2,3%
L Verhuur van en handel in onroerend goed			0		0,0%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	24	76	52	2,2	2,3%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	12	52	40	3,3	3,7%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	1	2	1	1	25,0%
P Onderwijs	2	4	2	1	0,9%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	11	57	46	4,2	3,7%
R Cultuur, sport en recreatie	4	9	5	1,3	1,4%
S Overige dienstverlening	12	31	19	1,6	3,0%
Totaal	128	428	300	2,1	2,1%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

In economisch opzicht is de groep ZZP'ers die groeien, zeer interessant. De kleine bedrijven die snel groeien, de zogenaamde gazelles, kunnen ook ZZP'ers zijn. Deze groep kan zorgen voor een groei van werkgelegenheid en innovatie. De onderzoeksgroep in deze analyse zijn alle ZZP'ers die in 2010 actief waren. Een ZZP'er is gegroeid wanneer een van deze bedrijven in 2015 nog steeds staat ingeschreven met meer dan 1 werknemer. De ZZP'ers die in 2011 tot 2014 zijn gestart en de gegroeide ZZP'ers die tegenwoordig niet meer bestaan, zitten niet in deze analyse. Hierdoor ligt werkelijke aantal groeiers waarschijnlijk iets hoger.

Zoals te verwachten valt, zijn de meeste ZZP'ers in Zaanstad niet gegroeid. Maar het percentage van de ZZP'ers dat is gegroeid ligt het hoogst in Wormerveer (bijlage 1.5). In landelijke gegevens kwam al naar voren dat ongeveer 5% van alle ZZP'ers uitgroeit tot een bedrijf met meerdere werknemers. Je zou kunnen zeggen dat Zaanstad met 2,1% laag scoort, maar dit percentage vertelt niet het hele verhaal. Zoals al eerder werd gezegd, zouden er ook ZZP'ers in 2011 tot 2015 gestart kunnen zijn die in 2015 ook meerdere werknemers hebben. Het zou dus kunnen dat Zaanstad in werkelijkheid iets dichterbij dat percentage zit. Wormerveer lijkt het met 4.1% zeer goed te doen. Eerder bleek dat er in Wormerveer veel grotere bedrijven zitten en dit zou dus kunnen zorgen voor meer groei onder ZZP'ers.

Deze 128 groeiers hebben in totaal voor 300 banen gezorgd. Bij deze bedrijven werkte in 2015 428 mensen. Als je de groeiers van dit aantal aftrekt, houd je dus een netto creatie van 300 banen over. In tabel 15 is er een overzicht te zien van alle ZZP'ers die zijn gegroeid zijn per sector. De meeste zijn gegroeid in de advisering en de groot- en detailhandel. In de sector Logies-, maaltijd- en drankverstreking, is 7,8% van alle ZZP'ers in 2010 gegroeid. Als ZZP'ers in deze sector groeien, zorgen zij gemiddeld voor 2,9 extra banen. Alleen in de gezondheidssector en in de verhuur van roerende goederen, groeien ZZP-bedrijven uit tot grotere bedrijven.

5.1.3 Conclusie statistische analyse

De groei van het aantal ZZP'ers heeft zich ook voorgedaan in Zaanstad. Het aandeel in de bedrijvigheid is in de afgelopen jaren gegroeid met meer dan 100 % en op dit moment telt Zaanstad meer dan 7.500 ZZP'ers. Qua werkgelegenheid is het aandeel van de ZZP'ers bijna verdubbeld. Hier treedt waarschijnlijk een substitutie effect op. Het is aannemelijk dat veel van de verloren banen in de andere bedrijfstakken zijn verschoven naar de ZZP'ers. De sectorverdeling is ongeveer gelijk met dat van Nederland. In Zaanstad is het aandeel van ZZP'ers in de bouw echter een stuk hoger. De gezondheidszorg is bezig met een inhaalslag. Op dit moment kent Zaanstad relatief weinig ZZP'ers in deze sector, maar de zorg heeft wel het hoogste groeipercentage van alle sectoren. Ook is de landbouw ondervertegenwoordigd. Vergeleken met het MKB hebben de ZZP'ers een andere sectorverdeling. Waar de ZZP'ers vooral actief zijn in de bouw en de zakelijke dienstverlening, is de detail- en groothandel verreweg de grootste sector in het MKB. De groei in de sectoren zit niet in de grootste twee sectoren. Het onderwijs en de gezondheidszorg zijn in 5 jaar ongeveer met 75% gegroeid. In de kernen is het aantal ZZP'ers vooral gegroeid in Koog aan de Zaan en (west-) Assendelft.

Voor het economische beleid zijn er een aantal belangrijke resultaten. De bouw is in Zaanstad relatief oververtegenwoordigd onder ZZP'ers en dus een belangrijke sector om aandacht aan te geven. Zij staan erom bekend om lastig bereikbaar te zijn, dus hier ligt een uitdaging. De overlevingsratio en de doorgroei van de ZZP'ers is belangrijk om tot een *entrepreneurial regime* te komen. Over het algemeen doen de ZZP'ers het redelijk goed in vergelijking met de rest van Nederland. Alleen in de ICT en vooral in de *Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening* ligt dit overlevingspercentage laag. Hier kan de gemeente dus wellicht aandacht aan besteden. De 128 gegroeide ZZP'ers hebben 300 extra banen gecreëerd. Dit gebeurde in jaren van crisis en wellicht hebben deze ondernemers meer potentie. Desondanks is dit een laag percentage en is de bijdrage aan een *entrepreneurial regime* van ZZP'ers dus niet groot te noemen. De meeste van deze ondernemers lijken vooral ZZP'ers te blijven. De ambitieuze ZZP'er kan wel worden gestimuleerd om te groeien. Vooral in de sector *catering* en in Wormerveer lijkt vaak sprake te zijn van doorgroei. Bijlage 1.4 geeft een mooi overzicht voor de gemeente om te kijken waar er een kleinschalige netwerk- of themabijeenkomst kan worden gehouden. Hierin staat het aantal ZZP'ers en de groei per wijk en buurt. Op deze manier kan er gericht naar concentraties ZZP'ers worden gezocht, bijvoorbeeld in Assendelft.

5.2 De Zaanse ZZP'er aan het woord

Om het beleid voor ZZP'ers zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij hun behoeftes, zijn er meerdere ZZP'ers geïnterviewd die woonachtig zijn in de gemeente Zaanstad. In totaal is er met meer dan 20 ZZP'ers contact geweest. In deze paragraaf zullen de resultaten uit de interviews worden besproken en aan hand van een vijftal thema's.

5.2.1 Resultaten interviews met ZZP'ers

Het nut van netwerk- en themabijeenkomsten

Netwerkbijeenkomsten worden door de aanwezige ZZP'ers in de groepssessie gezien als een belangrijk instrument om mensen te ontmoeten en dus het opbouwen van een netwerk. Zij geven aan dat netwerken nog belangrijker is voor ZZP'ers dan voor grotere bedrijven, omdat zij bijna volledig afhankelijk zijn van netwerken voor het binnenhalen van opdrachten. Ook leren ZZP'ers in netwerken elkaars specialiteiten kennen. Binnen deze netwerken kunnen samenwerkingen worden aangegaan, waardoor meerdere soorten opdrachten worden binnengehaald. Maar niet alle ZZP'ers willen zich aansluiten bij netwerken of bedrijfsvereniging. Ze vinden bijvoorbeeld het lidmaatschap te duur. Bovendien is netwerken een vaardigheid die niet elke ZZP'ers machtig is. Er is een duidelijk verschil in netwerkvaardigheden tussen vrijwillige en de noodgedwongen ZZP'ers. De eerste groep wil zich graag verenigen en is goed in het maken van een netwerk, de laatste groep heeft hier meer moeite mee.

De meeste ZZP'ers vinden het houden van een netwerk/kennis/themabijeenkomst door de gemeente nuttig en ze verwachten dat hier ook behoefte aan is. Sommige ZZP'ers gaven suggesties en tips over hoe je het beste dergelijke bijeenkomsten kunt organiseren. Een thema-avond moet bijvoorbeeld worden toegespitst op thema's waar vraag naar is onder ZZP'ers en ze waar zij iets van kunnen opsteken. Thema's die aan bod zouden kunnen komen zijn: wat de gemeente doet (voor ondernemers), belastingregels of netwerken. Maar er zijn meer thema's die toepasbaar zouden zijn. Er moet wel rekening mee worden gehouden dat deze bijeenkomsten en activiteiten niet te veel geld kosten. Een groot deel van de ZZP'ers zal waarschijnlijk afhaken als deze prijs te hoog ligt.

Een andere ondernemer stelde voor om een sector of branche te stimuleren door alle betrokken partijen en *stakeholders* uit te nodigen, waaronder de ZZP'ers. Als voorbeeld werd hier de woningbouwsector gegeven, want in deze sector hebben de betrokken partijen weinig contact met elkaar en weten elkaar hierdoor moeilijk te vinden. Een paar bijeenkomsten per jaar zou in dit kader al voldoende zijn.

Het gebrek aan kennis over regelgeving en andere randzaken van ondernemen

De meeste ondernemers beaamden dat ZZP'ers niet altijd op de hoogte zijn van de regelgeving en weinig kennis hebben van de randzaken van het ondernemen, zoals risico's en belastingzaken. Deze worden bovendien vaak onderschat. Een groot probleem is dat verzekeringen vaak te duur zijn. Door de hoge risico vindt één van de ZZP'ers dat er voor hen een vangnet zou moeten komen, want deze groep zou niet door de ondergrens mogen zakken.

Eén ZZP'er had veel moeite met vergunningen en regelgeving. Als voorbeeld werd hier de Drank- en Horecawet genoemd. De eisen die in deze wet worden gesteld, zijn vaak niet haalbaar voor kleine ondernemers. De risico's en de investeringen zijn te groot en hierdoor worden initiatieven van kleine ondernemers de kop in gedrukt. Een ander voorbeeld dat werd gegeven, is de regelgeving rondom doorgroeien en het aannemen van personeel. De trajecten en mogelijkheden omtrent het aannemen van personeel zijn niet goed in beeld bij de aanwezigen van de groepssessie. Zij zouden bijvoorbeeld meer willen weten over de mogelijkheid om mensen uit de bijstand of de WW aan te nemen. Een andere ondernemer noemde de optie om met twee ZZP'ers, één persoon aan te nemen. Maar hoe dit precies in zijn werk gaat en wat de mogelijkheden zijn, weten veel ondernemers niet. Dit soort regelgeving en vergunningen kunnen ook thema's zijn van een bijeenkomst.

Het nut van een bedrijfsverzamelgebouw en flexibele werkplekken

In de groepssessie werd aangegeven dat ZZP'ers zich vestigen waar ze woonachtig zijn en niet kijken of er een andere plek is waar hun bedrijf beter tot hun recht zou kunnen komen. Thuis werken is voor de meeste ZZP'ers namelijk de goedkoopste optie. Een deel van de ZZP'ers was positief over bedrijfsverzamelgebouwen. Zo gaven

zij aan problemen te hebben als zij een klant bij hen thuis willen uitnodigen voor een afspraak. Een afspraak aan de keukentafel wordt niet als professioneel gezien. Uit de groepsessie kwam de opmerking dat *Seats2Meet* hier een oplossing kan bieden en dat er behoefte is aan dat soort flexibele concepten. Belangrijke factoren die aanwezig moeten zijn bij een verzamelgebouw zijn: voldoende vergaderruimtes, een goede internetverbinding en parkeerruimtes. Als het mogelijk is om een gebouw te plaatsen naast het station van Zaanstam, zou dat de aantrekkelijkheid van het gebouw sterk verhogen. Op deze manier kunnen klanten gemakkelijk het gebouw bereiken en kunnen de ZZP'ers zelf snel naar afspraken in de rest van Nederland toe.

In de groepsessie werd aangegeven dat er in Zaanstad al veel gebouwen zijn waar ondernemers terecht kunnen, zoals de *BedrijvigeBij*. Er zijn echter drempels die zorgen dat ZZP'ers zich niet vestigen in dit soort complexen. Zo worden er vooral grote kamers aangeboden (50 m²), terwijl ZZP'ers niet zoveel ruimte nodig hebben. De ZZP'ers stellen behoefte te hebben aan kleine, betaalbare ruimtes. Ook zijn de langlopende huurcontracten volgens de ZZP'ers een van de redenen waarom de capaciteit in deze gebouwen niet volledig wordt benut. Ook wordt in dit kader de slechte locatie van sommige complexen genoemd. Als het gebouw is gevestigd in Wormer, zullen hier minder ondernemers op af komen. Verder dient een aanbieder van bedrijfslocaties goed te kijken naar wat de ZZP'ers precies willen. De diversiteit van bedrijfsactiviteiten in deze groep ondernemers is namelijk groot. Een deel heeft inderdaad kantoorruimte nodig, maar ZZP'ers in de bouw hebben hele andere behoeftes. Zij hebben bijvoorbeeld veel meer baat bij opslagruimtes. De vastgoedeigenaren zouden actiever op de markt kunnen reageren.

De ZZP'ers geven aan dat de gemeente het initiatief zou kunnen nemen om een bedrijfsverzamelgebouw op te zetten. Het zou handig zijn als bedrijfjes van 2 tot 5 personen zich hier ook kunnen vestigen. ZZP'ers hebben dan ruimte om te groeien binnen dit gebouw. Eén van de ondernemers stelde voor om een medewerker van de gemeente te verbinden aan een verzamelgebouw voor bedrijven. De medewerker zou hier bijvoorbeeld een kantoor kunnen hebben of langs kunnen komen op een vast tijdstip. Deze persoon heeft dan korte lijntjes met de ondernemers en de gemeente. Op deze manier verbeter je als gemeente de toegankelijkheid, zichtbaarheid en de dienstverlening ten opzichte van ondernemers en ZZP'ers.

Zichtbaarheid en dienstverlening van de gemeente Zaanstad

De benaderde ondernemers zijn het eens over het feit dat de gemeente niet heel actief is op het gebied van het organiseren van activiteiten voor ondernemers en ZZP'ers. Ondernemers worden niet benaderd en niet verwelkomd wanneer zij starten. Ook wordt de cultuur van de gemeente '*niet ondernemend*' genoemd. De gemeente moet vooral laten zien dat zij de ambitie heeft om MKB-stad te zijn en dit doen door naar buiten te treden met initiatieven en activiteiten die ondernemers aanspreekt en waar zij iets aan hebben. Ook zou de gemeente meer open kunnen staan voor initiatieven van lokale ondernemers. Ambtenaren zien volgens de ZZP'ers te veel beren op de weg, terwijl deze initiatieven van ZZP'ers eigenlijk omarmt zouden moeten worden en worden gekeken wat er wel mogelijk is.

Een groot deel van de ZZP'ers geeft aan dat de gemeente voor hen moeilijk toegankelijk en lastig aanspreekbaar is. De gemeente kan hier bijvoorbeeld iets aan doen via een gebruiksvriendelijke website, waar ZZP'ers met hun problemen terecht kunnen. Een andere mogelijkheid is een ondernemersloket. Maar het algemene doel van deze maatregelen zou moeten zijn dat de gemeente hen kan helpen bij de problemen waar juist deze groep tegenaan loopt. Volgens de ZZP'ers in de groepsessie zijn zij extra gebaat bij een snel functionerende gemeente, omdat een eenmansbedrijf zich niet staande zal houden als het bedrijf te lang stilligt door een maandenlange procedure. Als laatste geven ze aan dat de gemeente beter zicht moet krijgen op de ZZP'ers. Als gemeente dien je te weten wat er in de markt speelt en weten wat voor soort en hoeveel ZZP'ers zich in de gemeente bevinden. Op die manier kan je beter in de vraag voorzien.

Het groeiproces van de gegroeide ZZP'ers

Als een ZZP'er besluit om te groeien, lijken er niet veel drempels te zijn. Het aannemen van personeel vergt alleen het plaatsen van een vacature en een aantal administratieve stappen. Dit kan bij gebrek aan kennis ook worden uitbesteed aan een boekhouder. Maar de gegroeide ZZP'ers geven aan dat door het aannemen van personeel het risico en de verantwoordelijkheid van de ZZP'er wel toe neemt. De werknemers moeten worden verzekerd en bij ziekte of verzuim lopen de kosten voor de werkgever hoog op. Daarnaast kosten werknemers

tijd en moet rekening worden gehouden met het feit dat je deze mensen moet managen en ook vaak gedeeltelijk moet opleiden. Ook ben je als werkgever veel tijd kwijt aan administratie en acquisitie. Een van de ondernemers gaf aan dat er risico is dat iemand niet functioneert of dat opdrachten uitblijven. Bovendien kan het ontslaan van een medewerker een langdurig en kostbaar proces zijn. Als laatste zal het bedrijf zich moeten vestigen op een locatie waar je werknemers kunt huisvesten. Er moet dus parkeerruimte zijn en voldoende ruimte en faciliteiten in het gebouw. Een andere werkgever geeft echter aan dat werknemers ook een gedeelte van je risico kunnen verlagen. Als je mensen in dienst hebt, kunnen bedrijfsactiviteiten vaker doorgaan, mocht de werkgever zelf verhinderd zijn. Voor de continuïteit van het bedrijf kan het heel gunstig uitpakken als er meerdere mensen aan het werk zijn binnen het bedrijf.

De reden dat de ZZP'ers zijn gegroeid was niet bij iedereen dezelfde. Drie ondernemers besloten om te groeien vanwege een tekort aan capaciteit, vanwege een toename van het aantal werk. De vierde koos voor een andere bedrijfsopzet, waardoor er meer mensen nodig waren binnen het bedrijf. Bij drie van de vier lag het aannemen van personeel niet in de planning toen zij begonnen als ZZP'er.

De rol van de gemeente Zaanstad bij de groei van ZZP'ers

De rol die de gemeente heeft gespeeld bij de groei is beperkt. Alle vier de gegroeide ZZP'ers gaven aan dat de gemeente geen rol heeft gespeeld in hun groeiproces. Een aantal van de benaderde ondernemers erkende dat de gemeente wel iets zou kunnen doen op het gebied van dit onderwerp. Er werden punten aangegeven die ZZP'ers kunnen helpen om te groeien en waar de gemeente wellicht iets mee zou kunnen doen.

Een van de doorgegroeide ondernemers gaf aan dat stagiaires een hele interessante groep is voor ZZP'ers met een groeiambitie. De werknemers van zijn bedrijf zijn allemaal ex-stagiairs. Dit werkte heel goed, omdat hij de studenten kon opleiden om te werken op zijn manier. Daardoor pasten zij uiteindelijk beter bij het bedrijf dan nieuwe werknemers. Een andere ZZP'er had ook een stagiair in dienst gehad en dit was goed bevallen. Daarnaast heeft een stagiair per definitie een kort dienstverband. Dit is gunstig, want hierdoor zijn er minder regels en verplichtingen waaraan moet worden voldaan. Daarnaast kan een stagiair worden gebruikt om te kijken of een bedrijf de potentie heeft om iemand vast in dienst te nemen, zonder dat hier een hoog risico's aan vast zit. Een aandachtspunt is dat ZZP'er vaak niet als partij wordt gezien die een stagiair kan aannemen. Deze werkgever stelde dat ZZP'ers meer contacten zouden moeten hebben en onderhouden met het onderwijs.

Bij het thema over regelgeving kwam al naar voren dat ZZP'ers niet goed op de hoogte zijn van de regels en mogelijkheden rondom het aannemen van personeel. De ZZP'ers gaven aan dat je als gemeente kunt zorgen voor meer duidelijkheid over de regels en mogelijkheden van het aannemen van mensen uit de Wajong. Er zou bijvoorbeeld een systeem kunnen worden ingesteld waar wordt gewerkt met een proefplaatsing. Beide partijen kunnen dan kijken of het een match is. Deze periode moet wel langer zijn dan 2 maanden, mensen kunnen zich ten slotte in een korte periode beter voor doen dan dat ze zijn. Daarnaast zou de gemeente mensen in de bijstand in contact kunnen brengen met ondernemers. De gemeente is immers op de hoogte van de competenties van de mensen in de bijstand.

De meeste geïnterviewde zijn het eens met de stelling dat, nu de crisis voorbij is, de kans groter is dat ZZP'ers iemand zullen aannemen. Ook in de groepssessie werd gezegd dat een deel van deze ondernemers mensen wil gaan aannemen. De gemeente zou hierop kunnen inspelen door voorlichting te geven aan de ZZP'ers over hoe zij iemand aannemen. Een van de doorgegroeide ondernemers denkt echter dat ZZP'ers waarschijnlijk niet veel vaker mensen gaan aannemen als de crisis voorbij is. Zij verwacht dat ze vooral meer gaan samenwerken. Veel ZZP'ers zullen het aannemen van personeel volgens deze persoon niet aandurven. Daarom lijkt het volgens deze ondernemer logischer als zij meer gaan samenwerken.

Resultaten van de korte enquêtes

Een aantal ZZP'ers hebben gereageerd op de vier korte vragen in de mail met het verzoek om mee te doen aan het onderzoek. Deze hadden betrekking op: of de gemeente meer moet doen voor ZZP'ers en wat dat zou kunnen zijn, het beleid van de gemeente, hun ambitie om door te groeien en de mate van tevredenheid over hun huidige huisvesting van het bedrijf. Negen ondernemers hebben deze vragen, of een gedeelte daarvan, beantwoord. De vier vragen zijn te vinden in de bijlage.

De eerste vraag luidde: *Vindt u dat de gemeente meer voor u, als ZZP'er, zou kunnen doen? Zo ja, wat zouden zij voor u kunnen betekenen?* Zeven van de negen respondenten gaf aan dat de gemeente niks voor hen hoeft of kan betekenen. Eén van hen stelde voor dat de gemeente via een centraal loket allerlei aanbestedingen zou kunnen openbaren die geschikt zijn voor ZZP'ers. De gemeente zou volgens hem in beginsel een goede opdrachtgever kunnen zijn, die zonder veel extra inspanningen de ZZP-sectoren zou kunnen stimuleren. In de loop van de tijd zal vlblijken in hoeverre de sector volwassen is en in hoeverre er behoefte is aan meer informatie, regelgeving, huisvesting, begeleiding, stimulering of sturing vanuit de gemeente. *'In ieder geval zal de gemeente er dan middenin zitten, in plaats van er van een afstand tegenaan te kijken en zal men adequater kunnen reageren op ontwikkelingen'*.

Een andere ZZP'er stelde moeite te hebben met de regelgeving omtrent belastingen, facturering en dergelijke. Dit vangt zij op door hulp te vragen aan kennissen en collega-ondernemers. Ze twijfelt echter of ze het wel goed doet. Daarom zou deze ZZP'er het prettig vinden als er een persoon of afdeling bij de gemeente was, die hierin adviseert. In de tweede vraag werd gevraagd of zij een positieve ervaring hebben gehad met beleid vanuit de gemeente. Geen van de respondenten gaf een voorbeeld en de meeste gaven 'nee' als antwoord. Ook vraag drie werd door allen met 'nee' beantwoord. Geen van de respondenten had namelijk de ambitie om hun bedrijf uit te breiden door het aannemen van personeel. Bij de laatste vraag gaven alle respondenten tevreden te zijn met hun huidige huisvesting. Vijf van de negen ZZP'ers werkte vanuit huis.

5.2.2 Conclusies uit de interviews per thema

Behoefte van ZZP'ers aan netwerk- en themabijeenkomsten

Uit de persoonlijke interviews kwam dat hier veel draagvlak voor lijkt te zijn onder ZZP'ers. Verder wordt erop gewezen dat de gemeente de aangewezen partij is om dit te organiseren, want de gemeente kan aansluiten bij wat er leeft in de woonplaats. Een andere optie is dat de gemeente in samenwerking met een andere organisatie deze taak op zich neemt. Een paar tips die werden genoemd in het kader van het organiseren van bijeenkomsten waren:

- *Zorg dat de prijs voor deelname niet te hoog ligt*
- *Zorg dat er thema's worden aangekaart waar ZZP'ers iets aan hebben en iets van leren. Voorbeelden van thema's zouden kunnen zijn: wat de gemeente doet (voor ondernemers), belastingregels of netwerkvaardigheden, regelgeving omtrent het aannemen van personeel*

Veel ZZP'ers gaven aan dat zij niet op de hoogte zijn van dit soort zaken, dus dit zouden goede thema's kunnen zijn. Voor ZZP'ers is netwerken nog belangrijker dan voor grotere bedrijven, want zij zijn bijna volledig afhankelijk van netwerken bij het binnenhalen van opdrachten. Wel werd aangegeven dat de vrijwillige ZZP'er graag netwerkt en dat de noodgedwongen ZZP'er dit minder goed kan. Voor de eerste groep kan netwerken worden gebruikt om hen te stimuleren. De tweede groep kan juist hulp gebruiken bij netwerken.

Bedrijfsverzamelgebouwen en flexibele werkplekken

De meeste ZZP'ers waren positief over bedrijfsverzamelgebouwen en flexibele werkplekken, ook al geeft een groot deel aan naar tevredenheid thuis te werken. Een aantal geeft echter aan behoefte te hebben aan dergelijke initiatieven. Er wordt gewezen op het feit dat je in deze gebouwen van elkaar kunt leren en gebruik kan maken van elkaars kunde. Belangrijke punten bij dit thema zijn:

- *In Zaandam zijn te weinig flexibele werkplekken die geschikt zijn voor ZZP'ers*
- *Het huidige aanbod is niet flexibel genoeg. Er worden te grote ruimtes aangeboden en de huur is te hoog*
- *Belangrijk dat voldoende vergaderruimtes, een goede internetverbinding en parkeerruimtes aanwezig zijn*
- *Aanbieders van verzamelgebouwen moeten rekening houden met de verschillende soorten behoeftes van ZZP'ers*

Het zou ideaal zijn als deze gebouwen dicht bij het station van Zaandam geplaatst kunnen worden. Dit zal het succes van het gebouw vergroten. Eén van de ondernemers stelde voor om een medewerker van de gemeente

te plaatsen in een verzamelgebouw. Hierdoor zou de toegankelijkheid, zichtbaarheid en de dienstverlening van de gemeente ten op zichte van ondernemers en ZZP'ers worden verbeterd.

Verbeteren van de zichtbaarheid en dienstverlening van de gemeente

De ondernemers klagen dat de gemeente zich onvoldoende laat zien. Dit kan worden opgelost door iets meer initiatieven te organiseren voor ondernemers. Ook geven de ZZP'ers aan dat de gemeente niet echt een organisatie voor hen is en dat ze het moeilijk vinden om de gemeente aan te spreken. Verbeterpunten ten opzichte van de ZZP'ers zouden kunnen zijn:

- *Heb oog en sta open voor de initiatieven van ZZP'ers en denk mee wanneer de ondernemer in eerste instantie te maken krijgt met een afwijzing*
- *Sneller proces bij aanvragen van vergunningen, zodat ZZP'ers snel met hun activiteiten verder kunnen*
- *De aaspreekbaarheid van de gemeente voor ZZP'ers verhogen door bijvoorbeeld een ondernemersloket en door zelf het veld in gaan om met ondernemers te spreken*
- *Aanbestedingen ZZP-vriendelijker maken*

De rol van de gemeente bij de groei van ZZP'ers

De gegroeide ZZP'ers geven aan dat de gemeente geen rol heeft gespeeld bij hun groeiproces. Er wordt door hen gewaarschuwd dat het aannemen van personeel veel planning vergt. ZZP'ers moeten goed nadenken of dit de juiste stap is voor hun onderneming. Veel ZZP'ers weten echter weinig van de regelgevingen rondom het uitbreiden van een ZZP-bedrijf. De gemeente kan hierbij helpen door:

- *Voorlichting geven over de te volgen stappen bij het aannemen van personeel*
- *Makkelijker maken om stagiaires te plaatsen bij ZZP'ers, bijvoorbeeld door ZZP'ers meer in contact te brengen met onderwijsinstellingen*
- *Kijken naar mogelijkheden van het aannemen van mensen door ZZP'ers vanuit de bijstand of bijvoorbeeld de Wajong*

De ZZP'ers geven aan dat een proefperiode belangrijk is wanneer iemand wordt aangenomen vanuit de Wajong. Beide partijen kunnen dan kijken of het een match is. Deze periode moet wel langer zijn dan 2 maanden. Ook zijn stagiaires een hele interessante groep. Een stagiair heeft per definitie een kort dienstverband. Dit is gunstig, want hierdoor zijn er minder regels en verplichtingen waaraan moet worden voldaan. Daarnaast kan een stagiair worden gebruikt om uit te proberen of het bedrijf de potentie om iemand in dienst te nemen.

Hoofdstuk 6 Economisch beleid vanuit meerdere overheidslagen

De focus van deze scriptie ligt op het beleid van de gemeente Zaanstad. Maar andere overheidslagen hebben ook invloed op het gemeentelijke beleid vanuit de gemeente Zaanstad en wellicht ook op het eventuele beleid voor de ZZP'ers. Tegenwoordig worden er namelijk steeds meer aspecten van de economie buiten de grenzen van een gemeente bepaald. Zeker in de huidige tijd, waar steeds grotere afstanden in een kortere tijd kunnen worden afgelegd en waar de invloeden van buitenaf toenemen. De bestuurlijke schaal van de Nederlandse gemeenten is tegenwoordig niet meer optimaal. Gebruikmakend van de vuistregel dat mensen bereid zijn om ongeveer 45 minuten te reizen naar hun werk of andere voorzieningen, is namelijk makkelijk aan te tonen dat gemeenten qua schaal eigenlijk te klein zijn (De Groot, 2015). In het jaar 1900 kon men 4 kilometer in 45 minuten afleggen, tegenwoordig kan in dezelfde tijd ongeveer 40 kilometer worden afgelegd. In 1900 was er hierdoor ruimte voor 1200 gemeenten. Met de toenemende mobiliteit, is dit in theorie afgenomen tot 50 gemeente in heel Nederland (De Groot, 2015). De opschaling van gemeente heeft de toenemende mobiliteit niet kunnen bijhouden, want op dit moment telt Nederland 390 gemeenten. Dit heeft tot gevolg dat de gemeenten te klein zijn, maar de provincies te groot.

Een oplossing hiervoor is een intensievere samenwerking tussen gemeenten op regionaal niveau. Een bekend voorbeeld is de regio Eindhoven, die met hun brainport initiatief veel succes hebben geboekt. In deze regio wordt ingezet op samenwerking tussen overheden, ondernemers en kennisinstellingen om R&D te bevorderen. In andere gemeenten en regio's zijn er organisaties opgezet waar deze partijen samenwerken in de vorm van een Economic Board. Onder andere in Rotterdam, Utrecht en Limburg zijn dergelijkere organisaties actief. Daarom wordt er in dit hoofdstuk ook gekeken naar de hogere overheidslagen binnen Nederland. Voor Zaanstad is de metropoolregio Amsterdam(MRA) de regio waarbinnen wordt gekeken naar bovengemeentelijke samenwerking. Daarnaast zal het beleid van de Rijksoverheid en de Provincie Noord-Holland worden geanalyseerd.

6.1 Economisch beleid van de Rijksoverheid en de ZZP'er

Het economische beleid van de Rijksoverheid wordt voor het grootste gedeelte opgesteld door het ministerie van economische zaken(EZ). Aangezien deze scriptie over het economisch beleid van overheden gaat, is gekozen om het beleid van dit ministerie te analyseren. De beleidsagenda van 2015-2016 zal als leidraad gelden.

Het economisch beleid van de Rijksoverheid richt zich op het verbeteren van de concurrentiekracht van Nederland. Hierbij zijn innovatie en duurzaamheid sleutelbegrippen (Ministerie van Economische Zaken, 2015). Ook het topsectorenbeleid is gericht om de Nederlandse economie concurrerend te houden. Via het topsectorenbeleid wordt innovatie, investeringen in R&D en samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en de overheid gestimuleerd. De sectoren binnen dit beleid zijn: *high-tech systemen en materialen, creatieve industrie, logistiek, agrofood, tuinbouw en uitgangsmaterialen, life sciences en health, energie, chemie en water*. Ook wordt ingezet op duurzaamheid en het verbeteren van de leefomgeving en probeert het kabinet te zorgen voor een excellent ondernemersklimaat. In het beleid heeft het MKB een bijzondere plek. Deze groep levert een belangrijke bijdrage aan innovatie en moet volgens EZ beter aansluiten bij het topsectoren beleid en andere initiatieven van de Rijksoverheid. Bij het verbeteren van de arbeidsproductiviteit, en daarbij het concurrentievermogen, zet de Rijksoverheid vooral in op innovatie en het ontwikkelen van het MKB. Zo wil EZ bijvoorbeeld de toegang tot financiering verbeteren voor het MKB. EZ steunt ontwikkelingen van de markt voor risicodragend vermogen en vormen van financiering als *crowdfunding* en kredietunies. Bovendien zet EZ zich in om de wet- en regelgeving toekomstbestendig te maken en de regeldruk te verminderen. Op deze manier hoopt EZ innovatie niet meer in de weg te zitten, maar te bevorderen. Alle aspecten die in de piramide van Lengyel bij de *development (programming) factors* staan, komen aan bod. Ook komen een groot aantal van de *succes determinants* terug in het beleid.

Regio's hebben hierbij een belangrijke uitvoerende taak. EZ streeft naar een concurrerende ruimtelijk-economische structuur, ook binnen de regio's. Door stimulering en financiering vanuit EZ wordt het economische beleid regionaal uitgewerkt. Belangrijk is om de agenda's van de verschillende overheden te verbinden om zo schaalvoordelen te benutten, overheidsinspanningen te versterken en versnippering tegen

te gaan (Ministerie van Economische Zaken, 2015). Vanuit Europa is het Europees Fonds Regionale Ontwikkeling (EFRO) beschikbaar, dat EZ verdeeld over regionale projecten. Deze EFRO-middelen worden ingezet om innovatie en een koolstof arme economie te bevorderen, waarbij het MKB een belangrijke doelgroep is. EZ richt zich met deze financiering vooral op projecten die de regionaal economische dynamiek van de topsectoren versterken. De regio's zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de programma's. Ook geeft EZ een bijdrage aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM). Dit wordt gedaan om de economische krachten in de regio te versterken en aan te laten sluiten bij het topsectorenbeleid en ander generiek beleid (Ministerie van Economische Zaken, 2015). De ROM's vervullen een rol binnen de advisering aan het (innovatieve) MKB waarbij zij een goede verbinding leggen tussen regionale en sectorale agenda's (Ministerie van Economische Zaken, 2015).

Het economische beleid voor het MKB is in principe ook op de ZZP'er gericht, aangezien het MKB door het kabinet wordt gezien als alle bedrijven met minder dan 250 werknemers. Eerder bleek al dat ZZP'ers zelf niet heel innovatief zijn, maar dat zij bedrijven hierbij helpen. Of het beleid van de Rijksoverheid om het concurrentievermogen te verhogen direct is gericht op de ZZP'er, is de vraag. Wel zorgt het beleid van EZ voor een innovatief klimaat, waarin zij goed kunnen gedijen. Het specifieke beleid voor ZZP'ers richt zich op het sociale zekerheidsstelsel en het belastingstelsel. De prioriteiten van het kabinet zijn: het aanpakken van schijnzelfstandigheid, het aantrekkelijker maken van werkgeverschap en het beschermen van de (kwetsbare) ZZP'ers tegen risico's (Kamerbrief kabinetsreactie IBO ZZP, 2015). Veel van deze maatregelen zijn gericht op het hervormen van de arbeidsmarkt en hebben een nationaal karakter. Binnen dit beleid is er weinig maatwerk en er wordt niet ingespeeld op de behoeftes van ZZP'ers. Dit is uitbesteedt aan de Kamer van Koophandel en ondernemerspleinen. Via ondernemerspleinen en verbeterde (digitale) dienstverlening, moeten bedrijven beter kunnen functioneren. De KvK heeft hierin wettelijke taken om deze pleinen in te richten, ondernemers voor te lichten en de innovatie te bevorderen door het geven van informatie en advies. Deze partij is dan ook een belangrijke partner voor de lagere overheden op het gebied van ondersteuning aan ondernemers en ZZP'ers.

Het economische beleid van de Rijksoverheid is vooral gericht op het verbeteren van de concurrentiepositie van Nederland. De ZZP'ers speelt in dit opzicht een geringe rol. In de komende paragrafen wordt gekeken op welke gebieden er ruimte is voor de lagere overheidslagen om iets te doen voor ZZP'ers.

6.2 Economisch beleid in de regio en de ZZP'er

6.2.1 Economisch beleid provincie Noord-Holland

De provincie heeft geen specifiek wettelijke taken als het gaat om regionaal economisch beleid. Ook geeft de provincie aan dat hun economische invloed beperkt is (Provincie Noord-Holland, 2012). De rol van de provincie richt zich meer op de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden, de zogenoemde Triple-helix en is de smeerolie om dit voor elkaar te krijgen (Provincie Noord-Holland, 2012). De positie als middenbestuur tussen het Rijk en de regio/gemeentes zorgt ervoor dat de provincie een natuurlijke rol heeft als verbinder van partijen en initiatieven (Provincie Noord-Holland, 2016). De provincie heeft vanuit haar regionale blik een goede kijk op wat er (boven)regionaal speelt en ziet zichzelf als partner van de gemeenten (Provincie Noord-Holland, 2016). In algemene zin kan de rol van de provincie worden omschreven als een regisseur en makelaar die stimuleert en faciliteert en de samenwerking met andere initieert en voorzet (Provincie Noord-Holland, 2012).

In de Economische Agenda 2012-2015 heeft de provincie Noord-Holland haar economische doelen en beleid geformuleerd. In deze agenda staat wat de provincie doet om haar hoofddoelstelling, *het verbeteren van de concurrentiepositie van Noord-Holland*, te behalen (Provincie Noord-Holland, 2012). De kerntaken die de provincie zichzelf oplegt zijn:

- *Het stimuleren van regionale economische samenwerking (ook op gebied van innovatie en ondernemerschap)*
- *Het tijdig voldoende ruimte beschikbaar stellen voor economische activiteiten.*

De Economische Agenda kent vier hoofdthema's: Innovatie, werklocaties, onderwijs & arbeidsmarkt en toerisme. Hiervan zijn innovatie en werklocaties het meest van toepassing op de ZZP'ers. Volgens de provincie Noord-Holland is het verhogen van het innovatief vermogen de sleutel tot het verbeteren van de concurrentiepositie. Zo moeten er meer innovaties op de markt worden gebracht, kansrijke innovaties verbonden worden aan financieringsbronnen en het innovatievermogen van ondernemingen worden verbeterd. De provincie richt zich daarbij op de innovatieve clusters die de provincie dragen (Provincie Noord-Holland, 2012). De provincie sluit hierbij aan bij het topsectorenbeleid van het Rijk en de clusterbenadering van de regio.

De provincie wil het MKB helpen met de knelpunten die zij tegenkomen bij innoveren, zodat zij net zo makkelijk aan innovatie kunnen doen als de grotere bedrijven. Zo wordt gekeken of er een betere aansluiting kan komen op de financieringsmogelijkheden en wordt het MKB beter aangesloten op de bestaande netwerken en sectoren. Ook wordt in de provinciale aanbestedingen meer rekening gehouden met MKB en wordt gekeken hoe de provincie als opdrachtgever het MKB kan stimuleren. Als laatste zet de provincie in op het programma genaamd het *kansenkanon*. In dit programma worden ondernemers uit het MKB 1 op 1 geholpen om hun innovaties te vermarkten.

Onder werklocaties vallen zowel bedrijventerreinen en kantoorlocaties als de economische mainports. De provincie wil bestaande mogelijkheden van de bedrijventerreinen en kantoorpanden benutten door hierin te investeren en hen te herstructureren. Daarna wordt gekeken hoe bestaande ruimte optimaal kan worden benut en dient er op duurzame wijze naar nieuwe locaties te worden gezocht. Bij het kantorenaanbod verwacht de provincie door 'het nieuwe werken' extra leegstand. Met de betrokken partijen probeert de provincie vraag en aanbod te laten aansluiten. Om dit te bereiken wordt eens in de vier jaar een behoefteraming gemaakt met de gemeenten en het betrokken bedrijfsleven. De markt rondom bedrijventerrein is een (regionale) grondmarkt en mede daardoor moet dit regionaal worden georganiseerd (Provincie Noord-Holland, 2012). Zo wordt in het zuiden samengewerkt binnen het *platform bedrijf en kantoor* (plabeka). De aanleiding voor het oprichten hiervan waren leegstand en het overaanbod van kantoren en bedrijventerrein. De provincie probeert om meer samenwerking te creëren op dit gebied. Samenwerking namelijk belangrijk bij het voeren van een succesvol bedrijventerreinen- en kantorenbeleid (Provincie Noord-Holland, 2012).

De nieuwe Economische Agenda is er nog niet, maar er is wel al nagedacht over de strategische keuzes die er in de toekomst gemaakt dienen te worden. Het coalitieakkoord *Ruimte voor Groei* staan drie begrippen centraal voor de ontwikkeling van de economie: duurzaamheid, vernieuwing en ondernemerschap. Deze drie begrippen zullen als richtinggevend principes gelden in het toekomstige economisch beleid (Provincie Noord-Holland, 2016).

Figuur 9, Doelenboom Strategisch Beleidskader Economie Provincie Noord-Holland

Bron: (Provincie Noord-Holland, 2016)

Uit de bovenstaande thema's wordt duidelijk dat de provincie zich vooral gaat richten op de regionale aspecten van de economie. Ook deze doelen moeten worden bereikt door samen te werken met gemeenten, kennisinstellingen en het bedrijfsleven (Provincie Noord-Holland, 2016).

6.2.2 Economisch beleid Metropoolregio Amsterdam

Binnen de provincie Noord-Holland is de metropoolregio Amsterdam (MRA) het belangrijkste samenwerkingsverband en in economisch opzicht de belangrijkste regio. Bovendien is het de sterkste economische regio van Nederland (Metropoolregio Amsterdam, 2016). In de MRA werken 35 overheden samen met als doel om de concurrentiepositie van de regio te verbeteren en om bij de top-5 regio's in de Europese unie te horen (Metropoolregio Amsterdam, 2016). De MRA bestaat uit 32 gemeenten die binnen 8 deelregio's vallen. Andere partijen die meedoen zijn de stadsregio Amsterdam en de provincies Noord-Holland en Flevoland. De samenwerking binnen de MRA is op vrijwillige basis en dient het gemeenschappelijke belang en is niet gebaseerd op bestuurlijke dwang (Metropoolregio Amsterdam, 2016). De samenwerking is 16 jaar oud en de ambities zijn tot en met 2040 vastgesteld.

De lange termijnvisie voor de MRA is geformuleerd in de *Ontwikkelingsbeeld 2040 voor de Metropoolregio Amsterdam*. Het Rijk heeft de afgelopen jaren veel ruimtelijk-economische taken en bevoegdheden naar de regio gedecentraliseerd (Metropoolregio Amsterdam, 2016). Om hier invulling aan te geven is er een economische agenda opgesteld waarin de plannen op korte termijn staan, *De ruimtelijk-economische actie-agenda 2016-2020*. De kern in deze actie-agenda is dat de MRA zich constant economisch kan vernieuwen. Dit betekent: 'Voldoende nieuwe woningen, ruimte om te kunnen ondernemen, experimenteren met nieuwe economische sectoren, innoveren, verbeteren van de leefkwaliteit, versnellen van de transitie naar een schonere economie, verbeteren van de regionale bereikbaarheid en klimaatbestendig zijn (Metropoolregio Amsterdam, 2016).' Om dit te bereiken zijn door bestuursplatformen voor economie, ruimtelijke ordening en bereikbaarheid binnen de MRA een zevental actiepunten geformuleerd:

1. Ruimte geven aan wonen en werken
2. Slimmer en innovatiever werken
3. De leefkwaliteit verbeteren
4. Versnellen van de transitie naar een schone economie
5. Beter verbinden
6. De metropoolregio klimaatbestendig maken
7. De metropoolregio wendbaarder maken

In deze platforms waren alle gemeenten en provincies binnen de MRA betrokken om het draagvlak voor de acties zo breed mogelijk te krijgen. Belangrijke platformen binnen de MRA zijn: de Amsterdam Economic Board (AEB), Platform Regionale Economische Structuur(PRES) en Plabeka. De AEB werkt aan het bereiken van economische groei, innovatie en een toename uitwisselingen tussen de geproduceerde kennis in de provincie en de regio. Binnen de AEB werken het bedrijfsleven, kennisinstellingen en regionale overheden samen om deze ambitie te verwezenlijken. Dit wordt onder andere gedaan door middel van een eigen clusterbenadering. De AEB is vooral gericht op het zuidelijke deel van de provincie. De provincie is vanaf het begin betrokken geweest bij de oprichting van de AEB en treed naast de gemeente Amsterdam, Almere en Haarlemmermeer op als vertegenwoordiger van de andere gemeenten in de metropoolregio Amsterdam (Provincie Noord-Holland, 2012). De PRES en Plabeka hebben gezorgd voor regionale afstemming van de kwaliteit en kwantiteit van werklocaties. Zo wordt er op dit moment gewerkt aan het aanpakken van het overaanbod van kantoren en bedrijventerreinen. Daarnaast werkt de PRES aan een regionaal hotelbeleid en samenhangend arbeidsmarktbeleid (Metropoolregio Amsterdam, 2016).

Niet alle actiepunten zijn direct van toepassing op de ZZP'ers. Vooral de eerste twee actiepunten bieden aansluitingspunten voor beleid voor ZZP'ers. Binnen *Ruimte geven aan wonen en werken* gaat het om het aanbieden van woon- en werkruimte aan personen en bedrijven. De MRA is het niveau waarop beslissingen worden genomen om te bouwen of aan te passen. Dit wordt vervolgens uitgewerkt per deelregio, met een coördinerende rol voor de provincie (Metropoolregio Amsterdam, 2016). Gemeenten maken afspraken met coöperaties en de invulling van concrete woningbouwprogramma's binnen gemeentelijke bouwlocaties is lokaal maatwerk en blijft de verantwoordelijkheid van de gemeenten (Metropoolregio Amsterdam, 2016). Transformatie en herstructurering is lokaal maatwerk waar gemeente zorgen, met aanpassingen aan bestemmingsplannen, voor mogelijkheden om functies van gebouwen anders in te vullen. Wanneer een gemeente ervoor kiest om huisvesting voor ZZP'ers te realiseren, is de MRA een partij waarmee moet worden overlegd.

De mate waarin de economie van de MRA kan inspelen op deze veranderende vraag naar arbeid en kennis en succesvol weet te innoveren, zal bepalend zijn voor de toekomstige welvaart en het welzijn van de regio (Metropoolregio Amsterdam, 2016). Daarom zet de MRA zich in om de kennisintensieve economie te intensiveren en samenwerkingen tussen kennisinstellingen, bedrijven en overheden. Start-ups en snel groeiende bedrijven moeten letterlijk en figuurlijk de ruimte krijgen om te innoveren. De bedoeling is dat stakeholders rondom start-ups samenwerken met de partners van de MRA om voor de start-ups en hun medewerkers de juiste locaties te vinden binnen de MRA. Dit kan wellicht ook een manier zijn om huisvesting voor ZZP'ers van de grond te krijgen.

6.3 Economisch beleid van gemeenten en de ZZP'er

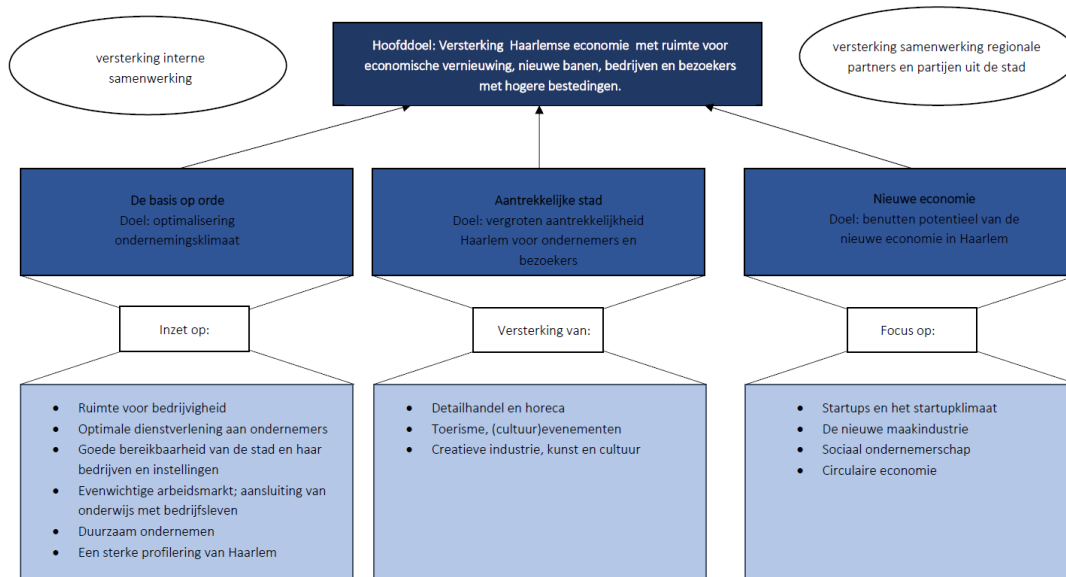
In het economische beleid van de provincie Noord-Holland en de samenwerking van de metropoolregio werden gemeenten steeds als partner of uitvoerende partij aangewezen. Ook werd in de vorige twee paragrafen duidelijk het lokale maatwerk voor rekening van de gemeenten komt. Op een regionaal niveau werken zij samen en worden de richtlijnen bepaald, waar de gemeenten rekening mee moeten houden in hun uitvoering van het beleid. Er gelden geen directe wettelijke taken voor gemeenten als het gaat het voeren van economisch beleid (Hagens & Laro, 2014). Desondanks hebben de wettelijke taken die gemeenten uitvoeren, zoals de ruimtelijke ordening, sociale zekerheid en onderwijs, wel invloed op de economie. Gemeenten erkennen deze invloed op de economie en hebben tegenwoordig vaak ook een economische agenda. Om te onderzoeken waar gemeente hun economische accenten leggen, zijn vier gemeenten in de metropoolregio onderzocht. Waar in het beleid aandacht is voor ZZP'ers zal dit worden aangestipt. Dit onderwerp zal verder aan bod komen in het volgende hoofdstuk.

6.3.1 Economisch beleid gemeente Haarlem

Begin 2016 heeft de gemeente Haarlem de nieuwe Economische Agenda gepresenteerd: *Haarlem Samen Doen!* De hoofddoelstelling van deze Economische Agenda is de economie van Haarlem te versterken met ruimte voor economische vernieuwing, nieuwe banen, bedrijven en bezoekers met hogere bestedingen (Gemeente Haarlem, 2016). In de Economische Agenda zijn door team Economie zijn drie kernambities geformuleerd in

samenwerking met ondernemers, consumenten, werkgevers, opleidingsinstituten en talloze andere partijen in de stad en de regio. Binnen deze drie kerndoelen zijn een groot aantal ambities geformuleerd. Een overzicht is te zien in figuur 10, de ambities zullen daaronder verder worden uitgelegd.

Figuur 10, kerndoelen en ambities economisch beleid Haarlem

Bron: (Gemeente Haarlem, 2016)

De eerste groep ambities heeft te maken met het eerste hoofddoel: *het optimaliseren van het ondernemersklimaat*. Het ondernemersklimaat is de basis van de economie van de gemeente Haarlem (Gemeente Haarlem, 2016). Dit klimaat dient op orde zijn, maar uit onderzoek blijkt dat de ondernemers in Haarlem hierover minder tevreden zijn dan in vergelijkbare steden. Vandaar dat de gemeente Haarlem hier een kerndoelstelling van heeft gemaakt. De inzet op ruimte voor bedrijvigheid en de optimale dienstverdeling zijn hier de belangrijkste punten voor de ZZP'ers in Haarlem.

De gemeente acht fysieke ruimte voor ondernemers en een goede mix van bedrijven noodzakelijk voor innovatie en economische dynamiek. De gemeente wil monofunctionele werkgebieden anders inrichten door bijvoorbeeld een bedrijventerreinen ook een winkel, - werk- woonfunctie te geven. Ook wordt er door de gemeente rekening gehouden met de toenemende kleinere en flexibelere bedrijvigheid. Informele werkplekken en meer woon-werkwoningen zijn hier voorbeelden van (Gemeente Haarlem, 2016). Binnen *optimale dienstverlening aan ondernemers* wil de gemeente graag met de ondernemers mee gaan denken en niet meer sturend zijn. In plaats daarvan wil de gemeente kijken wat mogelijk is, met minder regels. Doordat behoeftes van ondernemers verschillen, zijn er verschillende projecten om de dienstverlening te verbeteren. Samen met Haarlem Marketing is er bijvoorbeeld een platform opgericht waar informatie makkelijk te vinden is. Verder werkt de gemeente samen met een aantal partijen die ondernemers steunen met seminars, coaching, netwerkbijeenkomsten en trainingen, waaronder de Kamer van Koophandel.

Dat de gemeente Haarlem binnen de tweede kerndoelstelling onder andere de creatieve industrie wil versterken, zal positief kunnen uitpakken voor een aantal ZZP'ers. Dit is een industrie waar veel ZZP'ers actief zijn. Als deze sectoren worden verstrekt, trekt dit volgens de gemeente hoogopgeleide creatievelingen die sneller een bedrijfje starten en meer geld te besteden hebben. Daarom zet de gemeente in op het verstrekken van de *detailhandel en horeca, het toerisme en de creatieve industrie, kunst en cultuur*.

Het laatste hoofddoel is *de kansen van de nieuwe te economie benutten*. Dit wil zeggen dat er meer aandacht gaat naar innovatieve en vernieuwende ideeën. Het stimuleren van startups en een startup-klimaat moet zorgen voor innovatie en zij stimuleren zo de economie (Gemeente Haarlem, 2016). Innovaties hebben vaak een duurzaam karakter, wat past bij de ambitie *duurzaam ondernemen*. De gemeente faciliteert Haarlemvalley. Binnen dit project kunnen start-ups meedingen via *Present Your Startup* voor meest innovatieve startup van de

Haarlemvalley. Daarnaast stimuleert de gemeente Haarlem *smart industry*. Met trends als *the internet of things* en robotica zijn er nieuwe mogelijkheden voor innovatieve business modellen (Gemeente Haarlem, 2016). Met het project 'Nieuwe Energie op de Creatieve As' wordt bovendien ingezet op netwerkvorming en een grotere zichtbaarheid van de creatieve industrie.

6.3.2 Economisch beleid gemeente Haarlemmermeer

Na Amsterdam is de regio Haarlemmermeer de tweede economie in de MRA, mede mogelijk gemaakt door Schiphol en de hoge bevolkingsconcentratie (Gemeente Haarlemmermeer, 2016). De positie die Haarlemmermeer op dit moment heeft, wil de gemeente vasthouden en versterken. In het *Economisch Perspectief 2030* heeft de gemeente Haarlemmermeer haar economische plannen geformuleerd. In het Economisch Perspectief 2030 staat de volgende vraag centraal: *Wat is de strategisch-economisch positionering en profilering van de gemeente Haarlemmermeer om de ambities op het gebied van leven, leren en werken te realiseren en welke strategieën passen daarbij voor de verschillende beleidsvelden?* (Gemeente Haarlemmermeer, 2016)

De focus van het *Economisch perspectief 2030* is de lange termijn en de gemeente werkt daarom met strategieën en scenario's. De gemeente probeert in te spelen op trends om zodoende goed te kunnen inspelen op toekomstige economische ontwikkelingen. Met het Economisch Perspectief 2030 geeft de gemeente Haarlemmermeer richting aan het versterken van de economische structuur (Gemeente Haarlemmermeer, 2016). In de strategisch-economische koers heeft de gemeente een aantal samenhangende opgaven geformuleerd die het kader zullen vormen van het toekomstig handelen van de gemeente Haarlemmermeer. Zo wil de gemeente de weerbaarheid van de gemeente vergroten, het toekomstbestendig vermogen verbeteren, innovatiekracht benutten en vergroten, de ondernemerskracht vergroten, de stedelijke dynamiek benutten en sociale cohesie bevorderen.

De opgaven die de gemeente Haarlemmermeer zichzelf heeft geven, biedt een raamwerk waaraan toekomstig economisch beleid opgehangen kan worden. De concrete vraag die de gemeente zichzelf stelt is: *Hoe kan gemeente Haarlemmermeer het beste waarde creëren met en voor een steeds sneller veranderende wereld?* De antwoorden op deze centrale vraagstelling worden beantwoord in de vorm van handelingsstrategieën. De eerder beschreven opgaven geven richting aan de onderstaande handelingsstrategieën, weergegeven in figuur 11. Met deze strategieën maakt de gemeente Haarlemmermeer op hoofdlijnen concreet waar ze hun economisch beleid op willen toespitsen.

Figuur 11, Handelingsstrategieën economisch beleid gemeente Haarlemmermeer

Bron: (Gemeente Haarlemmermeer, 2016)

De gemeente kiest voor een benadering van actief verkennen en ervaren, waardoor er kan worden meebewogen met ontwikkelingen (Gemeente Haarlemmermeer, 2016). Dit betekent dat de gemeente haar rol aanpast aan het gekozen proces, de samenwerkingspartners en belanghebbenden. Voor de overheid bestaat

namelijk niet één ideale of beste rol en per situatie zal moeten worden bepaald en geëxperimenteerd welke rol er is weggelegd voor de overheid (Gemeente Haarlemmermeer, 2016). *De gemeente reguleert, regisseert, stimuleert, faciliteert, laat los waar nodig en applaudisseert in het samenspel tussen overheid, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en inwoners* (Gemeente Haarlemmermeer, 2016).

Voor de ZZP'ers in Haarlemmermeer is het stimuleren van ondernemerschap de belangrijkste handelsstrategie. De gemeente heeft de ambitie om het contact met gevestigde bedrijven verbeteren en startende bedrijven stimuleren. Ook wil de gemeente meer gebruik gaan maken van de ondernemerskracht om maatschappelijke kwesties op te lossen. De gemeente gaat kijken wat zij kunnen doen om innovaties tot stand te brengen die dit kunnen doen.

6.3.3 Economisch beleid gemeente Heemstede

De gemeente Heemstede heeft gekozen om haar bestaande economische beleid, via de *startnotitie economisch programma 2015-2019*, te vervangen door een actiegericht programma. Deze startnotitie is geen beleidsplan. De gemeente Heemstede wil hierdoor meer actie- en resultaatgericht te werk gaan. De belangrijkste pijlers van het oude beleid blijven overeind. In dit beleid was het belangrijkste devies het behouden van een groene gemeente, waar het goed wonen en recreëren is. Belangrijke resultaten uit het oude beleid zijn: de ZZP-bijeenkomsten, vast overlegmoment met verschillende economische partners en beter samenwerking tussen ondernemers op bedrijventerreinen (Gemeente Heemstede, 2015). Doordat de gemeente te maken heeft met beperkte middelen om haar economische visie ten uitvoering te brengen, heeft de gemeente gekozen om een meer faciliterende rol te ambiëren. In deze rol treedt de gemeente binnen haar netwerk verbindend op, faciliteert de verschillende processen en laat de uitvoering voornamelijk over aan de partners. De opgave in het nieuwe programma is om te komen tot; *Een duurzame lokale economie van Heemstede die bijdraagt aan de levendigheid en sociale samenhang van de Heemstedse samenleving, waarbij het groene karakter niet uit het oog wordt verloren*.

In het actieprogramma zijn de drie ambities iets anders geformuleerd:

- *Een hoogwaardige woon- en leefklimaat met regionale aantrekkingskracht.*
- *Een gezond ondernemersklimaat gericht op behoud van werkgelegenheid.*
- *Een intensiever en structureler contact met het bedrijfsleven in Heemstede.*

De laatste twee ambities zijn het meest van toepassing op deze scriptie. De gemeente zet in het van de tweede ambitie in op specialistische zorg. Deze sector draagt in Heemstede, net als de detailhandel, in sterke mate bij aan de werkgelegenheid. De gemeente maakt de strategische keuze om deze sectoren te faciliteren en zet zich in om goed contact te onderhouden met de instellingen (Gemeente Heemstede, 2015). Ook zijn bedrijventerreinen belangrijk als het gaat om behoud van werkgelegenheid. Op deze terreinen kunnen ambachtelijke bedrijven, nieuwe maakindustrie en bedrijven met een (regionale) particuliere markt zich vestigen (Gemeente Heemstede, 2015). Als laatste blijkt uit onderzoek van de gemeente Heemstede dat er binnen de gemeentegrenzen veel ZZP'ers werken in de groeiende sector zakelijke dienstverlening. De gemeente erkent dat niet alle ZZP'ers de ambitie hebben om te groeien, maar degene die dat wel doen, wil de gemeente graag binnen haar grenzen houden en daar accommoderen. Hier zou ook een rol voor de bedrijventerreinen kunnen zijn weggelegd.

Als laatste wil de gemeente intensiever contact onderhouden met het bedrijfsleven. In de laatste jaren zijn hier stappen in gezet door het oprichten van het Breed Economisch Overleg en met periodieke overlegmoment met winkeliersverenigingen en ZZP'ers. Dit gaat de gemeente uitbreiden met overleggen met partijen die bedrijventerreinen, makelaars en corporaties en grote (zorg-) werkgevers vertegenwoordigen. Ook wil de gemeente meer afstemming met en tussen ondernemers binnen de sector toerisme en recreatie om zodoende de eerdergenoemde actiepunten meer kans van slagen te geven.

6.3.4 Economisch beleid gemeente Amsterdam

Het algemene economisch beleid van de gemeente Amsterdam is moeilijk te omvatten. Als grootste gemeente van Nederland, is de gemeente Amsterdam bijna een regio op zichzelf. Een organisatie van dergelijke grootte kan en moet beleid maken op een groot aantal vlakken. De algemene economische visie van de gemeente

Amsterdam is sterk gecorreleerd aan de omschreven visies van de metropoolregio Amsterdam en de Amsterdam Economic Board. Dit orgaan geeft gemeenten opdrachten over wat een gemeente kan en moet verbeteren (Gemeente Amsterdam, 2015). Er is gekozen om te kijken wat de gemeente Amsterdam specifiek doet voor ondernemers. In het *Amsterdam Ondernemers Programma 2015-2018* wordt beschreven hoe de gemeente werkt aan het verbeteren van de generieke randvoorwaarde voor een aantrekkelijker ondernemersklimaat. Met dit ondernemersprogramma wil de gemeente ervoor zorgen dat de randvoorwaarden om te ondernemen optimaal zijn. Dit wordt gedaan door de gemeentelijke dienstverlening makkelijk, sneller en goedkoper te maken, regels te verminderen en ruimte te bieden aan experimenten en initiatieven. De punten in het programma zijn voor een groot deel in overleg met ondernemers opgesteld. Het programma richt zich op drie schaalniveaus: de individuele ondernemer, het stedelijke gebied en de stad/regio. Het AOP is opgedeeld in drie thema's: *Dienstverlening en ondernemerschap*, *Economisch gebruik van de ruimte* en *gebiedsgericht werken*, waarvan het eerste thema het meest van toepassing is op deze scriptie.

Bij het thema *dienstverlening en ondernemerschap* wordt vooral gekeken hoe de gemeente de individuele ondernemer kan steunen. De gemeente Amsterdam vindt het belangrijk om met de ondernemers mee te denken en dat de gemeentelijke dienstverlening goed is. Het gaat hier bijvoorbeeld om vergunningen, het afwijken van bestemmingsplannen en het zorgen voor papieren zodat een expat aan de slag kan. Dit zorgt voor een verlaagde administratieve lastendruk voor ondernemers en een betere dienstverlening (Gemeente Amsterdam, 2014). Dit zijn zaken die je niet bij andere organisaties kunt krijgen, dus die moeten op orde zijn (Gemeente Amsterdam, 2015). Ondersteuning van (startende) ondernemers is in de gemeente Amsterdam geregeld via het ondernemersplein. Dit is een uitbreiding van het samenwerkingsverband *Ondernemen in Amsterdam* (OIA), waarin de gemeente samenwerkt met de belastingdienst en de Kamer van Koophandel. In het ondernemersplein zitten behalve de partners van OIA, ook de AEB en meerdere financieringspartijen. De afdelingen Ondersteuning Ondernemers, de teams Zelfstandigen en Eigen Werk zijn ook aangesloten bij het ondernemersplein. De partners van het ondernemersplein organiseren thema- en netwerkbijeenkomsten, faciliteren 1-op-1 gesprekken en spreekuren en bieden informatie over actuele thema's (Gemeente Amsterdam, 2015). Wanneer er behoeftes van ondernemers veranderen, wordt het nieuwe aanbod vanuit het ondernemersplein gefaciliteerd. Het aanbestedingsbeleid van de gemeente Amsterdam is steeds meer gericht op het MKB in de metropoolregio Amsterdam. Samenwerkingen van MKB-bedrijven krijgen steeds meer kans en dit moet volgens de gemeente gewaarborgd blijven. Op dit moment wordt 95% van de opdrachten uitgevoerd door MKB-bedrijven uit de regio.

Binnen het thema *Economisch gebruik van de ruimte* streeft de gemeente om ruimtes voor winkels, horeca en kantoren op elkaar af te stemmen. Door het toenemende aantal mensen, moet voor al deze gelegenheden een goed toekomstplan liggen, waarmee de aantrekkelijkheid van de stad wordt gewaarborgd. De strategische plannen voor kantoren en bedrijventerreinen worden via het regionale samenwerkingsverband plabeka bepaald. Met een aanpak van *gebiedsgericht werken* hoopt de gemeente meer maatwerk te kunnen leveren per gebied. Zo kunnen bedrijventerreinen, winkelgebieden en veilig ondernemen beter worden ondersteund. Het eerste wat de gemeente wil doen om dit te bereiken is het stimuleren van bedrijfsinvesteringszones (BIZ). Hierin werken ondernemers en eigenaren van vastgoed samen om de omgeving te verbeteren. Dit kan op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit en ook economisch ontwikkeling. De gemeente initieert een BIZ niet, maar ondernemers moeten met een initiatief komen. Vervolgens ondersteunt de gemeente dit gebied met informatie en faciliteert de kennisdeling tussen andere BIZ-verenigingen. Bovendien experimenteert de gemeente met *free zones*, waar de gemeente niet voorschrijft wat niet mag, maar waar met ondernemers op zoek wordt gegaan naar mogelijkheden om ondernemerschap te stimuleren.

6.4 Conclusie economisch beleid en de ZZP'er

Nadat het economische beleid van verschillende overheden is onderzocht, wordt duidelijk dat alle lagen zich bezighouden met het verbeteren van het concurrentievermogen. De Rijksoverheid heeft via het topsectorenbeleid richting gegeven aan sectorbeleid van regio's en gemeenten. Zowel de provincie Noord-Holland als de metropoolregio zetten, in aansluiting op het topsectorenbeleid, in op kansrijke sectoren en clusters en het verbinden van de arbeidsmarkt en het onderwijs. Ook het op orde te brengen de economische randvoorwaarden, om zo de concurrentiepositie van de regio te verbeteren, nemen zij als taak op zich. Zo

wordt duurzaamheid bevorderd en de leefomgeving en bereikbaarheid verbeterd. Daarnaast trekt de regio samen op om de internationale concurrentiepositie te verbeteren via het binnen halen van buitenlandse investeringen. De partijen binnen de MRA geven aan dat op deze vlakken met regionale samenwerking meer te bereiken is. Het lijkt er dus op dat gemeenten samenwerken in regionaal verband om de factoren in de piramide van Lengyel te kunnen realiseren en zo hun concurrentiepositie te verbeteren.

Het MKB krijgt extra aandacht vanuit de provincie en de MRA. Of dit beleid zich direct richt op de ZZP'er valt te betwijfelen. Het gaat hier vooral om de aansluiting van het MKB bij de regionale innovatie, sectoren en financieringsmogelijkheden. Ook wordt het opstarten van innovatieve start-ups gestimuleerd. Beide regelingen zouden een positieve invloed kunnen hebben op de snelgroeiende innovatieve en ambitieuze ZZP'ers. Maar op het eerste gezicht zijn dit geen maatregelen die gericht zijn op de ZZP'er. In hoofdstuk 5 werd duidelijk dat zij behoefte hebben aan huisvestingsmogelijkheden, informatie vanuit de gemeente en netwerkmogelijkheden. De ZZP'ers profiteren van de generieke maatregelen die op regionale schaal worden genomen, maar specifiek beleid voor deze ondernemers lijkt niet vanuit de regio te komen. Wat wel op regionaal niveau wordt geregeld is de afstemming van de huisvestingsmogelijkheden voor bedrijven. De flexibele werkplekken en meer mogelijkheden om aan huis te werken, worden door Plabeka en de PRES gecoördineerd. De provincie en de MRA hebben wel oog voor de ZZP'ers en zijn zich bewust van de gevolgen die deze trend heeft op de economie. In het strategische beleidskader economie van de provincie is benoemd dat ZZP'ers zorgen voor een verandering in de vraag naar bedrijfsruimte en dus moet worden gekeken of er meer informele werkplekken gecreëerd kunnen worden. Maar uiteindelijk is ook hier de gemeente de uitvoerende partij. Ondersteuning van ondernemers bij de alledaagse zaken lijkt geen speerpunt in de economische agenda van de regio, aangezien dit niet bij een van de maatregelen in de actieagenda staat. Dit lijkt dus een taak van de gemeente en de Kamer van Koophandel.

In grote lijnen is het economisch beleid van de gemeenten vergelijkbaar. Gemeenten zetten in op dezelfde zaken als de regio, alleen op een kleinere schaal. Zo komt het clusterbeleid bijvoorbeeld minder terug en wordt er meer gericht op sterke sectoren binnen de gemeentegrenzen. Gemeenten proberen zich toch te profileren binnen de MRA, ook als het gaat om het aantrekken van bedrijven en personen. Dit doen ze door de sterke punten van de gemeente te vergroten en leefbaarheid op orde te laten zijn. Andere thema's die door de gemeenten worden opgepakt zijn huisvesting, dienstverlening aan ondernemers en bereikbaarheid in de steden. Het grote verschil met de regio is dat gemeente bezig zijn met de lokale ondernemers. De dienstverlening is een zeer belangrijk thema. De behoeftes van de verschillende soorten ondernemers worden gepeild, ook van de ZZP'ers. In Heemstede staan de speciale ZZP-avonden bijvoorbeeld beschreven in het beleid. Ook gemeenten proberen innovatieve start-ups te stimuleren, zoals in Haarlem via project Haarlemvalley. Bij het beleid voor start-ups lijken de gemeenten, maar ook de regio met hun beleid rondom het MKB, in te zetten op een *entrepreneurial regime*. Start-ups groeien vaak snel, dragen bij aan innovatie en het beleid van gemeenten is verder gericht op het optimaliseren van het ondernemersklimaat. Hierdoor zullen deze bedrijven en het MKB het beter doen en neemt de kans op overleven toe.

Over het algemeen lijkt het erop dat gemeenten in hun ruimtelijk-economische beleidsdocumenten weinig specifiek beleid voor ZZP'ers noemen. Zaken zoals informatievoorziening, het zorgen voor een aanspreekpunt, hulp bij ondernemersvaardigheden en het verbinden van ondernemers, zijn taken die gemeenten wel op zich nemen. Maar zij varen in dit kader mee op het generieke bedrijvenbeleid. Toch noemen de gemeenten hier en daar punten die gericht zijn op de ZZP'er. In het volgende hoofdstuk worden de interviews met de gemeenten gepresenteerd en wordt duidelijk welke keuzes zij maken rondom beleid voor ZZP'ers.

Hoofdstuk 7 Maatregelen voor de ZZP'er vanuit de gemeente

Zaanstad

Nu de Zaanse ZZP'ers en het economische beleid van de verschillende overheidslagen in beeld zijn gebracht, is de volgende stap om te onderzoeken waar het economische beleid van de gemeente Zaanstad zich op richt en wat de gemeente Zaanstad op dit moment al doet voor de Zaanse ZZP'ers. Als dit bekend is, kan het gevonden beleid voor ZZP'er in een kader worden geplaatst. Maar allereerst wordt in de eerste paragraaf de rol geschetst die gemeenten aannemen bij beleid voor ZZP'ers. Daarnaast worden binnen vijf thema's een aantal maatregelen gegeven die gemeenten kunnen inzetten om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk worden een aantal aanbevelingen en suggesties gegeven aan de gemeente Zaanstad.

7.1 Ervaringen van elders

7.1.1 Rol van de gemeente en soort beleid voor de ZZP'er

In de interviews met de gemeenten binnen de MRA werd duidelijk dat er in hun economische beleid, in zeer beperkte mate, specifiek beleid voor ZZP'ers lijkt te bestaan. Wel hebben zij oog voor deze groep ondernemers en worden ze gezien als een belangrijke waarde voor de gemeentelijke economie. Zo geeft de wethouder in Haarlemmermeer aan dat ZZP'ers economische kansen bieden en innovatie teweeg kunnen brengen. Bovendien zien de gemeenten dat de groep in aantal stijgt. Daarom wordt er gekeken of zij iets voor de ZZP'er kunnen betekenen. De gemeente Heemstede stelt dat er met deze groep in gesprek moet worden gegaan om het ondernemersklimaat te optimaliseren. In onder andere Amsterdam en Haarlemmermeer zijn grote onderzoeken gedaan naar de ZZP'ers en deze gemeenten hebben deze groep ondernemers dan ook goed in beeld.

De geïnterviewde gemeenten zijn eensgezind over de rol die zij willen innemen bij het beleid voor ZZP'ers. Allen geven aan vooral een faciliterende rol te ambiëren en waar nodig actief op te treden. Wanneer wordt besloten om iets te doen voor ZZP'ers, kiezen de gemeente om te werken met initiatieven. Deze zijn makkelijker en sneller op te zetten en kunnen zo efficiënter inspelen op behoeften. Ook wordt aangegeven dat er een duidelijke splitsing is tussen de initiatieven. Er wordt zowel ingezet op het stimuleren van de ZZP'ers die de economie vooruit kunnen helpen, als de ZZP'ers die in de problemen zitten.

Interviews met deskundige op het gebied van ondernemerschap

Om een beter beeld te krijgen over wat de rol van gemeenten zou moeten zijn ten aanzien van beleid voor ZZP'ers, is er gesproken met twee deskundigen op het gebied van ondernemerschap. Aan de heer Dorenbos van Platform31 en de heer de Vries van de Universiteit van Maastricht zijn een aantal vragen gesteld over gemeentelijk beleid voor de ZZP'er. In deze interviews werden een aantal belangrijke kritische opmerkingen gedaan in het kader van gemeentelijk beleid voor ZZP'ers en de ZZP'er zelf. Ten eerste gaven ze aan dat de bijdrage die ZZP'ers leveren aan de economie niet alleen positief is. De positieve kant is dat zij in potentie bijdragen aan innovatie, werkgelegenheid en het functioneren van het bedrijfsleven. Een andere onderschatte waarde van de toename van het aantal ZZP'ers is de toename van het geluk van de bevolking, doordat mensen gelukkiger worden wanneer zij voor zichzelf beginnen. De minder mooie kant is dat een aantal van deze ondernemers werkt binnen schijnconstructies en dat een deel van de ZZP'ers zich zo noemt om eigenlijke werkloosheid te verbloemen. Ook geeft de heer Dorenbos aan dat deze groep veel risico loopt en tegen grote problemen kan aanlopen als de ZZP'er de enige kostwinner is binnen een huishouden. De heer de Vries geeft bovendien aan dat ZZP'ers minder innovatief zijn dan werd gedacht. Ondanks de positieve kanten, wegen deze niet zodanig op tegen de nadelen dat het ZZP-schap gestimuleerd dient te worden. Gemeenten moeten dus ook niet proberen om het aantal ZZP'ers te laten toenemen. Dit moet volgens de heer Dorenbos worden overgelaten aan de markt.

Uit de interviews met de gemeenten wordt duidelijk dat zij kiezen voor een faciliterende rol en de twee deskundigen zijn het eens met deze strategie. Gemeenten zijn geen ondernemers en hebben in veel gevallen geen actieve rol. Door de geïnterviewde gemeenten werd erkent dat er twee soorten ZZP'ers zijn die een eigen benadering vereisen. Dit werd ook beaamt door de deskundigen. De tweedeling die bestaat binnen de ZZP'ers,

heeft ook volgens de deskundigen invloed op het soort beleid dat gevoerd dient te worden. Aan de ene kant zijn er maatregelen die te maken hebben met het stimuleren van ZZP'ers en het verhogen van hun bijdrage aan de economie. Aan de andere kant zijn er ZZP'ers die hulp nodig hebben en ondersteund dienen te worden. In beide gevallen wordt ondernemerschap gestimuleerd en dat is iets wat de gemeente volgens de heer Dorenbos wel moet doen. Wanneer iemand bijvoorbeeld een goed bedrijf opstart, wordt niemand daar slechter van. Wanneer mensen die op dit moment niet deelnemen aan de arbeidsmarkt een bedrijf opstarten, is dat in principe ook een goede zaak. Wel geeft de heer Dorenbos aan dat deze groep goed moeten worden begeleid, zodat zij succesvolle ondernemers worden. Als een gemeente besluit om een ZZP'er te ondersteunen, moet er kritisch worden gekeken naar hun potentie.

Specifiek beleid voor ZZP'ers is volgens beide deskundigen niet nodig. Het generieke beleid voor ondernemers zou in de meeste gevallen voldoende moeten zijn. Wanneer een gemeente toch iets doet voor ZZP'ers, moet duidelijke zijn dat deze specifieke doelgroep hier behoefte aan heeft. De gemeente zou vooral in actie moeten komen wanneer de markt iets niet oppakt of faalt. Uiteindelijk is het belangrijk dat een gemeente de ondernemers niet in de weg zit en dat de dienstverlening goed en soepel verloopt. De belangrijkste taken van de gemeente omtrent ZZP'ers zijn volgens de heer de Vries: netwerken, huisvesting en voorlichting. Daarnaast kan de gemeente zorgen voor een verbetering van de verbinding tussen het MKB en ZZP'ers. De heer Dorenbos geeft aan dat de belangrijkste taak van de gemeente is om ondernemers te faciliteren. Ook dient een gemeente onderzoek te doen naar de ZZP'ers en deze groep goed in beeld te hebben. Het beleid kan dan hierop worden aangepast.

7.1.2 Concrete maatregelen voor ZZP'ers vanuit de gemeente

De resultaten uit deze paragraaf komen, naast de interviews die zijn gedaan met de verschillende Noord-Hollandse gemeenten met de deskundigen, ook uit een interview met de gemeente Arnhem. Om een iets breder beeld te krijgen van wat een gemeente kan doen voor ZZP'ers, is er ook een interview gedaan met een gemeente buiten de provincie Noord-Holland. Uit deze verschillende bronnen zijn een aantal maatregelen gekomen die gemeenten kunnen inzetten om iets te doen voor ZZP'ers. In deze scriptie wordt vooral gekeken naar hoe zij ZZP'ers kunnen stimuleren om te groeien. De verschillende maatregelen die in deze paragraaf naar voren komen, hebben in eerste instantie dit doel voor ogen. Ze zijn onderverdeeld in de volgende thema's: *Huisvesting, Aanbestedingen, Informeren, Netwerken en (kennis)bijeenkomsten* en *Coaching en financiële ondersteuning*. Waar praktische zaken zijn gevonden, zullen deze in de vorm van een kanttekening worden vermeld. Aan het einde van deze paragraaf zullen de thema's in een overzichtelijke tabel worden weergegeven.

Huisvesting

De maatregelen omtrent huisvesting voor ZZP'ers hebben een stimulerend en faciliterend karakter. Er zijn twee soorten maatregelen gevonden die gemeenten kunnen inzetten. Een heeft te maken met huisvesting buitenshuis en het aanpassen van de woning van de ZZP'er. Bij huisvesting buitenshuis moet vooral worden gedacht aan bedrijfsverzamelgebouwen waar speciale aandacht is voor de behoeftes van ZZP'ers. Tijdens de interviews met de gemeenten kwam naar voren zij hier een rol in kunnen spelen en dat een verzamelgebouw voor kleine bedrijven kansen biedt voor een gemeente. Amsterdam heeft een aantal jaar geleden zelf het initiatief genomen om een dergelijk gebouwen op te zetten. Op dat moment was de vraag onder ZZP'ers naar flexibele werkplekken groter dan het aanbod op de markt. Door middel van de objectsubsidieregeling werden kantoorpandeigenaren verleid om bedrijfsruimtes om te bouwen tot kleinere ruimtes waar ZZP'ers zich kunnen vestigen. De regeling werkte goed en na een aantal jaar pakte de markt het zelf. Op dat moment kon de gemeente haar handen terugtrekken.

Uit het interview met de gemeente Arnhem werd duidelijk dat het ook mogelijk is om als gemeente, vanuit de rol van vastgoedeigenaar, ZZP'ers te faciliteren. In Arnhem worden een aantal panden beschikbaar gesteld aan een lokale culturele stichting. Via deze stichting hebben ZZP'ers de kans om zich in deze gebouwen te vestigen. In Heemstede worden vergaderruimtes op het gemeentehuis aangeboden aan ZZP'ers. In Haarlem leek de markt voldoende te hebben ingespeeld op de behoeftes van ZZP'ers. Daar worden initiatieven nu gefaciliteerd, maar wordt niet meer actief op de markt bewogen. Dit is iets waar de meeste gemeenten op wijzen. *Je moet werken vanuit de behoeftes van ZZP'ers*. In eerdere hoofdstukken kwam al naar voren dat een deel van de ZZP'ers behoefte heeft aan flexibele externe werkplekken die voor een dagdeel gehuurd kunnen worden. Dit is

iets waar gemeenten zich voor kunnen inzetten. Maar dit betekent niet dat dit in elke gemeente zo is. Alle gemeenten zouden onderzoek moeten doen naar deze behoeftes en de meeste geïnterviewde gemeenten gaven aan dit ook te doen. Als de markt niet goed reageert op deze behoeftes, kan een gemeente in actie komen. Wel geven de heer de Vries, en een aantal gemeenten, aan dat je als gemeente moet uitkijken wanneer je als vastgoedeigenaar gaat concurreren met de markt.

Naast een actieve rol kan de gemeente ook kiezen voor een meer passieve rol. Zo kan een gemeente partijen uit de vastgoedsector bijeenbrengen. Meerdere gemeenten geven aan dat er gesproken zou kunnen worden met vastgoedeigenaren van (leegstaande) panden om hen te overtuigen om ZZP'ers ruimte aan te bieden in hun pand. Daarnaast wordt aangegeven dat de initiatieven vanuit de markt moeten worden gefaciliteerd, want de meeste gemeenten vinden het beter als de markt het uiteindelijk zelf oppakt. Een andere mogelijkheid die veel gemeenten toepassen, is het aanpassen van de woonruimten in de woonwijk. ZZP'ers werken vaak vanuit huis en daarom is de woonwijk ook hun werkplaats. Zo geven Haarlem en Heemstede aan dat zij in hun bestemmingsplannen tegenwoordig meer mogelijkheden geven om werk en wonen te combineren. Gemeenten moeten dus soepeler omgaan met de bestemmingsplannen van een woonwijk. In Arnhem is er een gedeelte van een wijk vrijgegeven waar minder regels gelden en waar ZZP'ers zich tegen gunstige voorwaarden kunnen vestigen. Hiermee wordt leegstand in deze wijk aangepakt en hebben ZZP'ers de woon-werkruimte waar zij naar opzoek zijn.

Aanbestedingen

Dit is een lastig onderwerp om specifiek toe te passen op ZZP'ers. De meeste gemeenten zijn bezig om hun aanbestedingsbeleid aan te passen, zodat het kleinere bedrijfsleven ook een kans maakt om hiervoor in aanmerking te komen. Ondanks dat gemeenten te maken hebben met strenge Europese regelgeving, geven zij aan dat zij creatiever proberen aan te besteden. Het lukt de gemeenten om steeds meer projecten te geven aan het lokale MKB, maar voor de ZZP'er is dit lastiger. In Amsterdam komt nu bijvoorbeeld 95% van de aanbestedingen voor rekening van het MKB. Voor individuele ZZP'ers zijn aanbestedingen vaak te groot, maar als een groep ZZP'ers zich zou melden, zijn er mogelijkheden. De heer Dorenbos geeft aan dat als je in kaart hebt in welke sectoren er veel ZZP'ers werken, je hier als gemeente rekening mee kan houden. Bijvoorbeeld door bij de aanbestedingen in deze sector actief de ZZP'ers te betrekken.

Informereren

De gemeente Amsterdam geeft aan dat zij informeren één van de belangrijkste taken vindt ten aanzien van ZZP'ers. Deze ondernemers moeten weten waar zij terecht kunnen en hoe de gemeentelijke instrumenten werken. Wanneer zij vragen hebben over bijvoorbeeld vergunningen, uitbreidings- of subsidiemogelijkheden, moet de gemeente goed informeren. Dit kan worden gedaan via een (ZZP-) loket of een duidelijke website. Iedere gemeente waarmee is gesproken, werkt hieraan om zo het ondernemersklimaat te verbeteren. Amsterdam is bijvoorbeeld bezig met het opzetten van een ZMP-loket, waar ZZP'ers die willen groeien met vragen langs kunnen komen.

Het verbeteren van de aanspreekbaarheid van de gemeenten en het informeren van bedrijven is vaak onderdeel van het generieke bedrijvenbeleid, maar kunnen de ZZP'ers wel erg goed helpen. Als ZZP'er is het nu eenmaal lastiger om binnen te komen in een grote organisatie zoals een gemeente. Er zijn ook voorbeelden gevonden van dienstverlening speciaal voor ZZP'ers. Zo organiseert de gemeente Haarlem speciale ZZP-sprekken waar deze ondernemers met vragen terecht kunnen. Ook werd er in deze gemeente een ZZP-loket opgezet. Dit was helaas geen succes. Het loket werd geopend in een kantoorpand en niet in het gemeentehuis, om zodoende de drempel om langs te komen zo laag mogelijk te maken. De opkomst was lager dan verwacht en de meeste ZZP'ers die langskwamen, waren onervaren, vaak noodgedwongen ZZP'ers met algemene vragen over ondernemen. De gemeente had dit loket geopend met de bedoeling om bestaande ZZP'ers met een goed lopend bedrijf, te helpen. Deze groep kwam echter onvoldoende af op dit initiatief. Tegenwoordig is het loket onderbracht in het algemene ondernemersloket. De gemeente Haarlem gaf aan dat dit niet hoeft te betekenen dat in andere gemeenten een dergelijk initiatief niet zou kunnen slagen.

Netwerken en (kennis)bijeenkomsten

De gemeenten stellen dat ZZP'ers niet weinig actief zijn in netwerken of verenigingen en onder ander daardoor moeilijk bereikbaar zijn. Naast de bestaande netwerken en verenigingen lijkt er ruimte te zijn voor gemeenten om iets te doen met netwerken en bijeenkomsten voor ZZP'ers. Veel van de gemeenten zijn bezig om ZZP'ers met elkaar, en met de rest van het bedrijfsleven, in contact te brengen. De gemeente Amsterdam organiseert, samen met de partners van het ondernemersplein, regelmatig bijeenkomsten voor alle ondernemers. Zij geven aan dat veel van de aanwezigen ZZP'ers zijn. Zij hebben dus relatief veel behoefte aan extra netwerk mogelijkheden. ZZP'ers hebben, in tegenstelling tot het MKB, vaak geen branche-gerelateerde netwerken.

De twee geïnterviewde deskundigen hebben een aantal kritische noten geplaatst bij het organiseren van netwerken. Zo vindt de heer Dorenbos het helpen bij netwerken in principe geen taak van de gemeente. Ondernemers zouden dit zelf moeten kunnen. Echter, als de markt het zelf niet regelt, zou een gemeente kunnen besluiten om netwerken te faciliteren of zelf een netwerk op te zetten. Bij de netwerkbijeenkomsten zet de heer Dorenbos een belangrijke kanttekening. Hij stelt dat deze bijeenkomsten vooral worden bezocht door succesvolle ZZP'ers en dat je de ZZP'ers waarmee het niet goed gaat, niet bereikt met deze bijeenkomsten. Deze netwerkbijeenkomsten werken dus vooral stimulerend voor de succesvolle ZZP'ers.

De heer de Vries gaf aan dat uit onderzoek blijkt dat netwerken van ZZP'ers niet zorgen voor een toename van innovatie en dat zij vaak samen gaan werken uit nood. Niet alle ZZP-netwerken lijken dus economisch gewin op te leveren. Als de gemeente overgaat tot het organiseren van een bijeenkomst, waar wordt gesproken over doorgroeien, geeft de heer de Vries aan dat het uitnodigen van een rolmodel, bijvoorbeeld een voormalig ZZP'er die personeel in dienst heeft genomen, zeer belangrijk is. Als laatste moet een gemeente volgens de heer de Vries er ook voor zorgen dat er opdrachtgevers aanwezig zijn bij deze bijeenkomsten. Veel ZZP'ers komen naar deze bijeenkomsten toe om opdrachten binnen te halen. Zelf hebben zij vaak geen opdrachten te bieden. Deze opdrachten zouden bijvoorbeeld kunnen komen vanuit het MKB. Als er op deze bijeenkomsten opdrachten worden uitgewisseld tussen verschillende bedrijfsgroottes, is er volgens de heer de Vries pas sprake van economische winst.

De gemeenten zijn het ermee eens dat het op te zetten van een netwerk niet hun taak is. Wel kunnen zij kiezen om netwerken te initiëren of faciliteren. Ook hier is er sprake van een actieve en passieve rol die de gemeente hierin kan oppakken. Een aantal gemeenten kiest er wel voor om actief netwerkbijeenkomsten te organiseren. Heemstede organiseert sinds een paar jaar thema-avonden voor ZZP'ers, die tevens gelden als netwerkbijeenkomst. Op deze bijeenkomsten kan informatie worden gegeven over regel- en wetgeving of kunnen interessante thema's worden aangesneden die specifiek toepasbaar zijn voor ZZP'ers. Een mooi voorbeeld hiervan is gevonden in de gemeente Heemstede. Tijdens een van de bijeenkomsten ging het over broodfondsen. De gemeente nodigde een specialist uit op het gebied van broodfondsen en een aantal ZZP'ers hebben een dergelijk fonds vervolgens zelf opgezet. Andere voorbeelden van thema's die volgens de gemeenten op een bijeenkomst behandeld kunnen worden zijn: *het beleid van de gemeente, risico's en knelpunten voor ZZP'ers, scholing en regelingen rondom doorgroeien*. De bijeenkomsten kunnen ook bijdragen aan de verbindingen tussen ZZP'ers en MKB. In Arnhem wordt er één keer per jaar een ondernemersavond gehouden. Deze is gericht op de grotere werkgevers. Sinds dit jaar zijn er ook ZZP'ers welkom en dit zou de verbindingen tussen ZZP'ers en de rest van het bedrijfsleven moeten verbeteren. In Heemstede laten ze het initiatief voor de bijeenkomsten steeds meer aan de ZZP'ers. Gevolg is dat er tegenwoordig minder bijeenkomsten zijn en dat de opkomst lager is.

De gemeente Haarlemmermeer heeft juist gekozen om een bestaand ZZP-netwerk te subsidiëren. Het is de bedoeling dat dit netwerk uiteindelijk op de eigen benen komt te staan, maar door de steun van de gemeente is het netwerk sterk uitgebreid. Ook de gemeenten Haarlem en Arnhem kiezen ervoor om bestaande netwerken te faciliteren. Een eerder genoemd voordeel van het betrokken zijn bij deze netwerken, is dat je beter zicht krijgt op de ondernemers en ZZP'ers. Daar komt bij dat door goede contacten te onderhouden met bestaande netwerken, een gemeente behoeftes van ondernemers gemakkelijk kan peilen. De spreekuren in Haarlem zijn bijvoorbeeld opgestart, nadat deze behoefte werd opgevangen uit een van de ZZP-Netwerken. De laatste maatregel die gemeenten kunnen nemen is dus actiever betrokken zijn bij bestaande netwerken.

Coaching en financiële dienstverlening

Ondanks dat de heer Dorenbos aangeeft dat steun bij het verhogen van ondernemersvaardigheden eigenlijk moet worden overgelaten aan de commerciële partijen, kiezen veel gemeenten voor projecten die zich richten op het coachen van de ondernemer. Deze zijn wel vaak in samenwerking met partijen als de Kamer van Koophandel of het IMK. De gemeenten zijn bezig met verschillende soorten coaching-trajecten. Zo zijn er trajecten voor starters, groeiers en minder succesvolle ZZP'ers. Voor de ondernemers in financiële nood zijn er mogelijkheden om hen te ondersteunen met een lening. Eerder werd duidelijk dat veel ZZP'ers niet goed zijn in de zaken die komen kijken bij het zijn van een ondernemer. Behalve dat dit een thema zou kunnen zijn voor een kennisbijeenkomst, zijn er ook een aantal initiatieven bij gemeenten die proberen deze vaardigheden te verbeteren.

In gemeente Haarlemmermeer wordt gewerkt met het *project Zaai*, dat begon in de gemeente Amstelveen. Hierin worden startende ZZP'ers gecoacht en worden er masterclasses voor hen georganiseerd. Met 17 deelnemers is dit niet een groot initiatief te noemen, maar het gaat volgens Haarlemmermeer ook meer om de boodschap die de gemeente afgeeft. Met een dergelijk project laat je als gemeente zien dat je de ondernemers serieus neemt. In Amsterdam wordt ingezet om de ondernemersvaardigheden van ZZP'ers te verhogen. Binnen de afdeling Eigen Werk van de gemeente Amsterdam wordt dit zelfs gezien als de belangrijkste taak van een gemeente richting ZZP'ers. Zo wordt in samenwerking met de UVA een 'ZZP Academy' opgezet waar opleidingsmodules voor een brede groep ZZP'ers beschikbaar zullen worden. Deze academie heeft als doel om de marktpositie van de ZZP'ers te verbeteren.

Als laatste zijn er ook trajecten voor ZZP'ers die in nood zitten. Hier worden coaching en financiële dienstverlening vaak gecombineerd. Bij dit laatste thema komt de scheiding in het beleid voor ZZP'ers goed naar voren. Met coachen wordt ondernemerschap duidelijk bevorderd. Hoewel de ondersteuning niet het hoofddoel is van deze maatregelen, wordt ook via financiële ondersteuning van noodlijdende ZZP'ers, ondernemerschap bevorderd. Voorwaarde is wel dat er een coaching-traject aan vast zit, zodat de potentie van de ondernemer wordt verhoogd. Een voorbeeld hiervan is *155, red een bedrijf* van het IMK. Hier worden ondernemers gecoacht en waar nodig financieel ondersteund om hun onderneming nieuw leven in te blazen. Hiermee wordt ondernemerschap bevorderd en neemt de overlevingskansen van de ZZP'ers toe. Dit programma wordt onder andere ingekocht door de gemeente Haarlemmermeer en Arnhem.

Ook is het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ) een voorbeeld van een regeling waar coaching en financiële dienstverlening wordt gecombineerd. Het BBZ is een regeling die door de meeste gemeenten wordt uitgevoerd en vooral wordt gebruikt door ZZP'ers. Als zij niet meer kunnen rondkomen, regelt het BBZ dat het inkomen wordt aangevuld tot bijstandsniveau. Daarnaast kunnen deze bedrijven in aanmerking komen voor een bedrijfskapitaallening. Onder andere de gemeente Amsterdam constateert dat de bekendheid van het BBZ-regeling laag is onder ZZP'ers, terwijl het wel een belangrijk onderdeel is van het vangnet voor ZZP'ers en de dienstverlening van de gemeenten ten aanzien van ZZP'ers. Amsterdam is druk bezig om de bekendheid van het BBZ te verhogen. Ook wordt er door gemeenten gekeken naar andere mogelijkheden om het BBZ op een andere manier te gebruiken. Zo zouden via het BBZ wellicht ook startende of groeiende ondernemers geholpen kunnen worden. Het stimuleren van ondernemerschap kan dan dus ook via het BBZ. Wel wordt er aangegeven dat je als gemeente eerlijk moet naar de kandidaten. Voor beide partijen is het beter als duidelijk is of de regeling kan bijdragen aan het succes van de ondernemer of dat het ondernemerschap misschien niet de beste optie is voor deze persoon.

Alle gevonden maatregelen zijn in tabel 16 overzichtelijk weergegeven.

Tabel 16, Maatregelen om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien

Thema's	Maatregelen	Kanttekeningen
Huisvesting	Flexibel te huren ruimtes of panden voor ZZP'ers actief aanbieden	Kijk uit als je gaat concurreren met de markt
	Partijen aanspreken die huisvesting kunnen opzetten	Belangrijk om eerste duidelijke signalen van de ZZP'ers te krijgen dat zij behoefte hebben aan externe huisvesting
	Initiatieven vanuit de markt faciliteren	
	Bestemmingsplannen versoepelen om woon-werkmogelijkheden te verbeteren	
Aanbesteding	Kijken naar mogelijkheden om ZZP'ers te betrekken bij aanbestedingen	Onderzoek in welke sectoren ZZP'ers actief zijn om zo gericht te kijken voor welke aanbestedingen ZZP'ers in aanmerken zouden kunnen komen
	Stimuleren van samenwerkingen tussen ZZP'ers. Zij kunnen aanspraak maken op aanbestedingen	
Informeren	Opzetten van een ZZP-loket, eventueel binnen het bestaande ondernemersloket	
	Zorgen voor een duidelijk fysiek aanspreekpunt of een goede website	ZZP'ers hebben meer moeite om de gemeente aan te spreken en hebben wellicht meer behoefte aan een duidelijk aanspreekpunt
	Organiseren van ZZP-sprekuren waarin ZZP'ers vragen kunnen stellen	
Netwerken en (kennis) bijeenkomsten	Zelf een (ZZP-)netwerk opzetten wanneer de markt dit niet of onvoldoende doet	
	Bestaande ZZP-netwerken faciliteren	
	Netwerk- en kennisbijeenkomsten organiseren	<ul style="list-style-type: none"> -Belangrijk om een rolmodel uit te nodigen bij kennisbijeenkomsten over doorgroeien -Bijeenkomsten worden vooral bezocht door de succesvollere ZZP'ers - Aanwezigheid MKB-bedrijven zorgt voor de opdrachten bij een bijeenkomst - Continuïteit komt in gevaar wanneer ZZP'ers het zelf moeten oppakken -Bij algemene netwerkbijeenkomsten is vaak een groot deel van de aanwezigen een ZZP'er
	Actief betrokken zijn bij bestaande netwerken	
Coaching en financiële ondersteuning	Projecten voor startende ZZP'ers	
	Projecten om ondernemersvaardigheden te verhogen	
	Vouchers en dergelijke om inkomen van ZZP'ers te verhogen	Uitkijken voor concurrentievervalsing van de deelnemende ZZP'ers
	Inzetten van het initiatief 155 red een bedrijf	
	Bekendheid van het BBZ verhogen onder ZZP'ers	<ul style="list-style-type: none"> -Kijk of het BBZ ook kan worden gebruikt om ZZP'ers te stimuleren -Wees duidelijk over de potentie die de ZZP'er heeft

7.2 Het economische beleid van de gemeente Zaanstad en de ZZP'er

7.2.1 Documentenanalyse economisch beleid gemeente Zaanstad

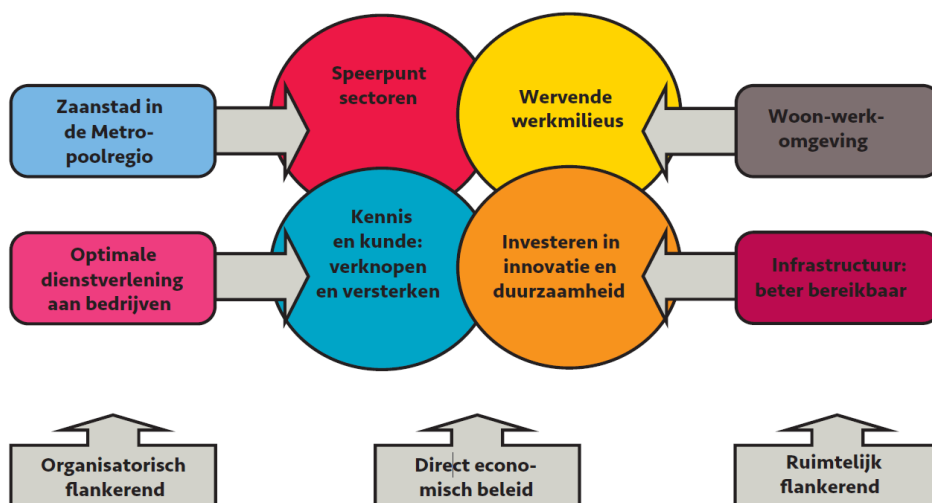
Het economische beleid van de gemeente Zaanstad zal aan de hand van drie documenten worden onderzocht. De Economische structuurvisie 2030 (ESV) van de gemeente Zaanstad is als leidraad gebruikt om het economische beleid op de lange termijn te bepalen. Door de uitvoeringsagenda 2012-2015 van deze structuurvisie te bestuderen, is gekeken naar wat het beleid is voor de korte termijn. Als laatste is de strategische werkgelegenheidsagenda bestudeerd. Hierin staan een aantal ambities geformuleerd waarin de ZZP'er een rol speelt.

De Economische structuurvisie 2030

De kern van de economische structuurvisie is dat de gemeente Zaanstad de huidige functie als woon- en werkstad wil behouden. Volgens de gemeente betekent dit *ruimte voor ondernemerschap* in zowel wijken als op een bedrijventerrein, met als randvoorwaarde dat er aandacht is voor de leefkwaliteit. De huidige economische structuur is echter niet in staat om hier invulling aan te geven (Gemeente Zaanstad, 2012a). Op dit moment blijft de economie van Zaanstad achter bij de regio (Gemeente Zaanstad, 2012a). De economische structuur van Zaanstad kenmerkt zich door relatief veel industrie en een ondervertegenwoordiging van zakelijke dienstverlening, recreatie en toerisme (Gemeente Zaanstad, 2012a). Dit is een probleem omdat de werkgelegenheid in de industrie terugloopt en de huidige groei van sectoren als zakelijke- en financiële dienstverlening wordt misgelopen (Gemeente Zaanstad, 2012a). De gemeente stelt dat de beperkte aanwezigheid van deze sectoren duidt op een smalle economische basis.

De economie moet volgens de gemeente meer divers worden en de sterk aanwezige sectoren moeten worden gestimuleerd. De oude en nieuwe bedrijvigheid dienen hand in hand gaan en de kwaliteit van de bestaande sectoren dient te worden verhoogd (Gemeente Zaanstad, 2012a). Met kwaliteit bedoelt de gemeente kennisintensiteit, innovatie en duurzaamheid. Een van de voorwaarden om een omslag te kunnen maken is het aangaan van samenwerkingen in de regio. In het Noordzeekanaalgebied dient bijvoorbeeld te worden samengewerkt op het gebied van milieu. Ook geeft de gemeente aan dat Amsterdam heel belangrijk is voor de aantrekkingskracht van Zaanstad. Zo liggen belangrijke voorzieningen, zoals universiteiten en hogescholen, in Amsterdam. Verder kunnen de eigen toeristische attracties zoals de Zaanse Schans en het organiseren van evenementen, de aantrekkingskracht en de concurrentiepositie van Zaanstad vergroten (Gemeente Zaanstad, 2012a). De uiteindelijke ambitie van Zaanstad is om in 2020 op het niveau te zijn van de MRA qua werkgelegenheid en leefkwaliteit. Het doel is om meer te kunnen profiteren van de economische groei binnen de MRA. De vraagstelling die in de ESV centraal staat is: *Wat kan en moet Zaanstad ondernemen om zich tot 2030 (verder) te ontwikkelen tot een sterke en duurzame economische stad binnen de metropoolregio Amsterdam?*

Figuur 12, schematische weergave economisch beleid gemeente Zaanstad

Bron: (Gemeente Zaanstad, 2012a)

Om deze ambities te bereiken zet Zaanstad in op vier thema's, ondersteund door vier flankerende beleidsonderdelen. In figuur 12 zijn deze thema's en onderdelen schematisch weergegeven. Aan de hand van dit figuur heeft de gemeente Zaanstad haar beleid geformuleerd en de thema's en onderdelen zullen kort worden besproken.

Het sectorbeleid van de gemeente Zaanstad richt zich op zowel oude sectoren als de nieuwe groeiende sectoren. Om dit te bereiken wil de gemeente kennisontwikkeling, innovatie en clustervormingen extra stimuleren binnen vier speersectoren: *Het foodcluster, de logistieke sector, de creatieve industrie en de toeristische sector*. Zaanstad zet zich in voor een goed vestigingsmilieu voor deze sectoren. De gemeente heeft gekozen voor de food- en logistieksector omdat er al een grote infrastructuur ligt en een groot deel van de bedrijvigheid in Zaanstad is gericht op deze sectoren. De andere twee sectoren zijn nog niet veel aanwezig in de gemeente, maar de gemeente wil meeliften op de groei van deze sectoren. Bij deze speerpuntsectoren zoekt de gemeente aansluiting bij het topsectorenbeleid en het regionale beleid van de provincie Noord-Holland en de AEB (Gemeente Zaanstad, 2012a). Zowel food, creatieve industrie, als logistiek zijn door het Rijk en de MRA aangewezen als topsector. Daarnaast krijgt de zakelijke dienstverlening extra aandacht. Deze sector moet mogelijk maken dat deze vier speersectoren kunnen floreren. De gemeente erkent dat er een grote diversiteit is binnen de zakelijke dienstverlening en dat er een grote vertegenwoordiging is van ZZP'ers.

Op het gebied van *werkmilieus* wil Zaanstad de diversiteit van de vestigingsmogelijkheden van bedrijven vergroten. Daarbij wordt, in het kader van de regionale afspraken binnen plabeka, ingezet op betere benutting van de bestaande werklocaties. Bovendien worden werkfuncties in karakteristieke panden gestimuleerd. Ook investeert de gemeente in *innovatie en duurzaamheid*. Volgens de gemeente vervult de overheid hierin vooral een aanjaagfunctie. Ze wil hiermee de concurrentiekracht van het Zaanse bedrijfsleven vergroten.

Deze vier directe economische beleidsthema's worden ondersteund door een viertal flankerende onderdelen. De eerste is *samenwerking met de MRA*. Zaanstad wil zich beter verbinden met de MRA, zowel fysiek als mentaal. Om dit voor elkaar te krijgen is het volgens de gemeente belangrijk om een actieve rol te spelen in de regionale samenwerkingsverbanden. Een ander belangrijk middel hiertoe is de regionale samenwerking met de Amsterdam Economic Board. Naast dat bedrijven zich kunnen vestigen, wil Zaanstad dat het algemene *woonklimaat* ook goed op orde is. Het doel van de gemeente is om meer hoogopgeleide mensen uit de MRA aan te trekken. Zij kunnen op termijn zorgen voor nieuwe werkgelegenheid in bijvoorbeeld de creatieve sector of de zakelijke dienstverlening. De woonwijken moeten volgens de gemeente een werk- en broedplaatsfunctie krijgen. Daarnaast wil Zaanstad betere infrastructurele verbindingen met de MRA realiseren. Het laatste fingerende beleid is het zorgen voor een optimale dienstverlening aan bedrijven. Dit draagt volgens de gemeente Zaanstad bij aan een goed vestigingsklimaat. De gemeente wil de dienstverlening aan bedrijven verbeteren door het voeren van duidelijk beleid, regel- en lastendruk verlaging, diensten digitaal aan te bieden en de dienstverlening aan te passen aan de behoeftes van de bedrijven (Gemeente Zaanstad, 2012a). Deze dienstverlenende houding moet volgens de gemeente gedragen worden door de gehele gemeentelijke organisatie.

Uitvoeringsagenda ESV 2012-2015

In de economische structuurvisie staan vooral ambities en richtlijnen. In de uitvoeringsagenda van deze visie zijn de doelen van de gemeente geformuleerd en is meer aandacht voor operationalisatie. Er is gekeken naar welke doelen de gemeente had voor de jaren 2012-2015. Het doel van de uitvoeringsagenda is om meer werkgelegenheid te creëren en een positief migratiesaldo van de Zaanse bedrijven. De banen moeten worden gecreëerd door kansen te benutten binnen de MRA. Deze banen moeten vervolgens zorgen dat er minder druk komt te staan op de financiële middelen van de gemeente (Gemeente Zaanstad, 2012b). De uitvoeringsagenda is opgesteld in samenwerking met een aantal stichtingen, bedrijven(terreinen) en de KvK. In de uitvoeringsagenda zijn er vijf hoofdthema's van het economische beleid geformuleerd en uitgewerkt: *Ruimte en bereikbaarheid, Acquisitie en promotie, Basis op orde en accountmanagement, Arbeidsmarkt en Duurzame ontwikkeling*. Voor deze hoofdpunten zijn acties geformuleerd en deze worden toegepast op de vier speerpuntsectoren. Beleidsadvies op het gebied van de meer generieke beleidsterreinen, zoals het bedrijventerreinenbeleid, kantoorbeleid en het detailhandelsbeleid, zijn ook een belangrijke opgave in de uitvoeringsagenda.

Het belangrijkste thema voor deze scriptie is *Basis op orde en accountmanagement*. De andere thema's hebben minder betrekking op ZZP'ers en scheppen vooral randvoorwaarden voor de economie. Binnen dit thema wil de gemeente zorgen voor één aanspreekpunt voor het Zaanse bedrijfsleven. Daarnaast wil de gemeente, in het kader van het behouden van werkgelegenheid, de dienstverlening aan gevestigde ondernemers verbeteren. De uitbreiding van werkgelegenheid moet komen van het uitbreiden van bestaande bedrijven en het vestigen van nieuwe ondernemers (Gemeente Zaanstad, 2012b). Uit een bedrijvenpeiling, die werd gehouden voordat de ESV werd opgesteld, kwam naar voren dat bedrijven behoefte hebben aan vereenvoudiging van vergunningen en regelgeving en dat hier soepeler van wordt afgeweken. De partijen die binnen dit thema samenwerken zijn, behalve de gemeente: de bedrijven in Zaanstad, brancheorganisaties, ondernemersverenigingen, BIA, Stichting Binnenstadsmanagement, ZON en de Kamer van Koophandel (Gemeente Zaanstad, 2012b). De uiteindelijke operationalisatie van dit thema richt zich ten eerste op de website. Deze moet meer informatie gaan bevatten voor ondernemers. Deze informatie moet ook snel beschikbaar en actueel zijn. Daarnaast zijn er accountmanagers aangesteld om contacten te onderhouden met de top-30 bedrijven en te verkennen waar samenwerking mogelijk is (Gemeente Zaanstad, 2012b).

Ook is het thema *ruimte en bereikbaarheid* interessant in het kader van huisvesting. Binnen dit thema gaat het om creëren van vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en sectoren. Ruimte en bereikbaarheid zijn volgens de gemeente dé voorwaarde voor economische groei. Het lokale gedeelte van dit beleid zijn de bedrijventerreinen. Zaanstad kent een groot aantal van dit soort terreinen en de gemeente zet zich in om deze op te knappen en te zorgen dat er een gevarieerd aanbod is van vestigingsmogelijkheden. Het doel is om meer werkgelegenheid aan te trekken door deze terreinen goed op orde zijn. Wat interessant is aan de lokale operationalisatie is dat Zaanstad, in samenwerking met Amsterdam, broedplaatsen wil creëren. Bovendien wordt het Hembrugterrein gepromoot om creatieve bedrijvigheid aan te trekken. Ook dit kan interessant zijn voor ZZP'ers, al wordt deze groep hier niet expliciet genoemd.

Strategische Agenda Werkgelegenheid Zaanstad

Het beleid in de ESV richt zich dus op de generieke randvoorwaarde. Maar specifiek voor ZZP'ers lijkt er niet veel in deze documenten te staan. In de strategische agenda worden de ambities van de gemeente Zaanstad op het gebied van werkgelegenheid uitgebreid geformuleerd. In deze agenda wordt wel specifiek over de ZZP'er gesproken. Het doel van deze agenda is het verhogen van de werkgelegenheid. De ambitie is om 3000 banen te realiseren in de huidige collegeperiode en 5000 extra banen voor 2020. Dit moet gebeuren in samenwerking met het bedrijfsleven en de gemeente zorgt voor de randvoorwaarden zodat bedrijven kunnen groeien of uitbreiden.

De extra arbeidsplaatsen wil de gemeente vooral realiseren vanuit de bedrijventerreinen, maar ook door groei op 'informele' werklocaties. Hiermee bedoelt de gemeente de groei van werkgelegenheid in de woonwijken. De gemeente spreekt van autonome groei en stelt dat meer woningen leidt tot meer economische activiteit (Gemeente Zaanstad, 2015). De gemeente denkt hierbij aan ZZP'ers, maar ook aan activiteit in de gezondheidszorg, onderwijs en winkels. De realisatie van 5.000 woningen zal volgens de gemeente voor 1.500 arbeidsplaatsen zorgen. In de agenda zijn zeven ambities beschrijven:

- *We versterken de economische structuur*
- *We behouden bestaande bedrijven en trekken nieuwe bedrijven aan*
- *We versterken het MKB als motor van de lokale economie*
- *We stimuleren sociale innovatie door ondernemers*
- *We bevorderen de aansluiting tussen onderwijs en lokale arbeidsmarkt*
- *We verzorgen de bemiddeling naar werk voor werknemers die extra begeleiding nodig hebben*
- *We verbeteren ons beleid door kennis en inzicht*

Bij deze ambities wordt nadrukkelijk de nadruk gelegd bij het MKB en het behouden en aantrekken van grotere bedrijven. De gemeente ziet het MKB als de belangrijkste motor van economische groei en als de bedrijven die moeten gaan zorgen voor de groei van het aantal banen. Zaanstad definieert het MKB als bedrijven met minder dan 50 werkzame personen (Gemeente Zaanstad, 2015). Hierbij zitten ook de ZZP'ers en zij liften dus mee op het generieke beleid voor het MKB. Van de 3.000 banen moeten er 1.000 komen vanuit dit thema. 100 van

deze banen moeten komen vanuit ZZP'ers die doorgroeien naar het MKB. Dit moet gebeuren in de komende drie jaar en in 2020 is de bedoeling dat de ZZP'ers op deze manier 300 banen hebben gecreëerd. Om dit te bereiken wil de gemeente allereerst de Zaanse ondernemers de ruimte geven. Hier worden eerdergenoemde maatregelen genoemd, zoals het verminderen van de regeldruk, verbeteren van relatiebeheer en het geven van goede digitale informatie. Maar de gemeente geeft aan dat hier meer mogelijk is. Zo wil de gemeente ZZP-netwerken ondersteunen, het MKB attenderen op gemeentelijke aanbestedingen en ondernemers sneller betalen. Bovendien wil de gemeente een ondernemersloket opzetten waar MKB-bedrijven terecht kunnen voor bijvoorbeeld vergunningen.

Houding van de gemeente bij het economisch beleid

In de bestudeerde documenten komt vaak terug dat Zaanstad gaat voor een faciliterende rol en een proactieve houding. Om de economische doelen te bereiken acht de gemeente zich ook een regisserende, initiërende en bijsturende rol toe. Ook kiest Zaanstad voor een meedenkende rol, waarbij bedrijven en burgers een proactieve rol mogen verwachten van de gemeente (Gemeente Zaanstad, 2012a). Door het beperkte budget van de gemeente zal de gemeente niet vanzelfsprekend meebetalen aan activiteiten. In samenwerking met partners wil de gemeente wel een actieve rol aannemen, bijvoorbeeld bij het stimuleren van de speersectoren. Bij deze partners ligt volgens de gemeente uiteindelijk wel de verantwoordelijkheid. De gemeente schept voorwaarden en kan aanjagen en stimuleren, maar de bedrijven moeten volgens de gemeente uiteindelijk zorgen voor economische ontwikkeling (Gemeente Zaanstad, 2012a). Daarnaast vindt de gemeente het direct bevorderen van ondernemerschap niet haar taak (Gemeente Zaanstad, 2012a). Hier liggen de uitvoerende taken volgens de gemeente bij de KvK en het onderwijs. Wel stelt de gemeente dat ze hier kunnen kiezen voor een stimulerende rol door ervoor te zorgen dat binnen de gemeente coachings- en andere netwerken worden opgezet. Ook kan aandacht voor ondernemerschap op scholen worden bevorderd en kunnen stimuleringsmaatregelen beter bekend worden gemaakt aan startende ondernemers. In de fysieke ruimte moet de gemeente zorgen voor voldoende werkruimte voor starters, ook in de woonwijken (Gemeente Zaanstad, 2012a). De vraag is of dit ook al in de praktijk gebeurt en welke rol het beleid voor ZZP'ers hierin speelt.

7.2.2 Interviews over het economische beleid voor ZZP'ers in de gemeente Zaanstad

Interviews met de gemeente Zaanstad

Er is een interview gehouden met een accountmanager en een visiespecialist op het gebied van economie en wonen. In deze interviews werd al snel duidelijk dat Zaanstad geen specifiek beleid heeft op het gebied van ZZP'ers. Zaanstad wil een MKB-stad worden en zet daarom de komende jaren in op het MKB en de grotere bedrijven. De visie hierachter is dat je als gemeente meer kan doen voor deze bedrijven en dat dit meer rendabel is. Op dit moment wordt er gewerkt aan een MKB-actieplan, met als doel om het ondernemersklimaat in Zaanstad te verbeteren. Ook deze medewerkers stelden dat in de ogen van de gemeente Zaanstad ZZP'ers onder het MKB vallen en dus onder het generieke beleid voor het MKB. Wel erkent de gemeente dat er een verschil is tussen de verschillende ZZP'ers. De gemeente geeft aan dat ze weinig doet met deze verschillen.

Op dit moment zijn er geen plannen om specifiek beleid te gaan maken voor ZZP'ers. De huidige ambities zijn verwoord in het MKB-actieplan en hierin staat geen beleid beschreven speciaal voor ZZP'ers. De aanspreekbaarheid van de gemeente is in het actieplan een belangrijk aandachtspunt. Zo wordt onderzocht of het mogelijk is om een ondernemersloket op te zetten. Dit zal naar alle waarschijnlijkheid een digitaal loket worden. De huidige website van de gemeente Zaanstad zou ook aangepast moeten worden om deze meer ondernemersvriendelijk te maken. Op dit moment zijn dit nog ambities en de plannen hiervoor zijn nog niet uitgewerkt. Er is nog geen budget toegewezen en er is nog niemand die dit op zich gaat nemen. Ook is er een plan om de dienstverlening rondom vergunningen te verbeteren via het klantcontactcentrum.

Verder probeert de gemeente Zaanstad wel contact te hebben met de Zaanse ondernemers en is actief bezig met het opzetten van netwerken. Twee jaar geleden is de organisatie binnen de gemeente Zaanstad veranderend. Netwerken is toen hoog op de agenda komen te staan en dit wordt tegenwoordig opgepakt door de accountmanagers. Zo zijn er warme banden met ZZP'ers via een ICT-netwerk en een vrouwen netwerk en de

gemeente faciliteert deze netwerken. Daarnaast zijn er banden met georganiseerde bedrijventerreinen. Ook is het Zaanse Ondernemers Netwerk (ZON) een belangrijke gesprekspartner. Het opzetten van een ondernemersloket is bijvoorbeeld een voorstel van het ZON. Zij gaven aan dat hier behoefte aan is onder de Zaanse ondernemers.

Initiatieven voor ZZP'ers

Ten tijde van de interviews was de gemeente Zaanstad nog bezig met het opzetten en het inventariseren van de mogelijkheden voor een initiatief gericht op het helpen van start-ups. Inmiddels is er gestart met dit project. De bedoeling is dat start-ups met potentie door dit initiatief beter kunnen bloeien. De ondernemingen worden geholpen aan kapitaal, huisvesting, netwerken en kennis. Het initiatief is gestart in Haarlem (HaarlemValley/Present Your Startup) en verspreid zich nu over de regio. De gemeente faciliteert het platform op het gebied van kennis en financiële middelen. Aan dit project mogen geen ZZP'ers meedoen, maar zij zouden hierdoor wel geïnspireerd kunnen worden om te groeien.

Hoewel er in de gemeente actief wordt ingezet op netwerken, geven de medewerkers aan dat Zaanstad niet de intentie heeft om meer te gaan praten met ZZP-verenigingen. De gemeente richt zich op andere netwerken. Dit zijn bijvoorbeeld verenigingen van een bedrijventerrein of *de Corner* en daar vindt je geen bijna ZZP'ers. De gemeente krijgt de indruk dat weinig ZZP'ers zijn verenigd en dat ze vooral bezig zijn met hun eigen bedrijf. De Gemeente Zaanstad staat wel open voor het organiseren van netwerkbijsamkomsten voor ZZP'ers, indien daar uren en budget voor vrijkomen.

Het actieve netwerken heeft als doel om meer contact te krijgen met het Zaanse bedrijfsleven. Door deze contacten wordt geprobeerd om de behoeftes van ondernemers op te vangen. Een voorbeeld dat werd gegeven in een van de interviews, zijn bedrijfslocaties. In Zaanstad zijn meerdere concepten aanwezig waar bedrijven zich kunnen vestigen. De gemeente probeert de markt in de gaten te houden en als blijkt dat er meer vraag naar huisvesting is, wil de gemeente hier wel op inspelen. Op dit moment ontvangt de gemeente Zaanstad geen signalen dat er vraag is onder de Zaanse ondernemers/ZZP'ers naar nieuwe bedrijfsvestigingslocaties.

Een ander beeld dat tijdens een van de interviews naar voren kwam, was dat op dit moment vragen van ZZP'ers die bij de gemeente binnen komen, niet direct worden beantwoord. Het huidige protocol is om ZZP'ers die met een vraag bellen naar een accountmanager, deze door te sturen naar het algemene nummer van de gemeente. De gemeente Zaanstad erkent dat de klantvriendelijkheid ten opzichte van ZZP'ers beter kan en het ondernemersloket zou hierbij kunnen helpen.

De gemeente Zaanstad wijst er tevens op dat je als gemeente niet alleen faciliteert, maar dat je ook opdrachtgever bent. Bij aanbestedingen van de gemeente Zaanstad is er tegenwoordig meer aandacht voor ZZP'ers en er wordt gekeken of ZZP'ers meer kansen kunnen krijgen om hiervoor in aanmerking te komen. Ook hierin wordt samengewerkt met de ZON. Zij geven workshops over hoe je als ZZP'er het beste een offerte kunt maken om in aanmerking te komen voor een aanbesteding.

Interview met de ZON

De ZON is een van de grootste organisaties voor ondernemers in de gemeente Zaanstad, dus in dit opzicht is de ZON een zeer geschikte gesprekspartner. De ZON werkt op verschillende manieren samen met de gemeente Zaanstad. Een deel van het netwerk van beide organisaties komen overeen en als de gemeente Zaanstad iets organiseert voor het bedrijfsleven van Zaanstad, is de ZON een van de partijen waarmee wordt gesproken. Daarnaast is de gemeente Zaanstad, net als de ZON, één van de partners die start-up Zaanstreek heeft mogelijk gemaakt.

Behoeftes van ZZP'ers volgens de ZON

De ZON heeft regelmatig contact met de gemeente als het gaat om ZZP'ers. Eén van de thema's waarover wordt gesproken, is de flexibele werkruimte voor kleine bedrijven. De ZON probeert de gemeente er toe te zetten om meer van dit soort werkplekken te realiseren. Op dit moment zijn er in de gemeente Zaanstad namelijk weinig flexibele externe werkplekken en ZZP'ers geven aan dat hier wel behoefte aan is. Op dit

moment mist Zaanstad initiatieven als Seats2Meet, die mogelijkheden en kansen bieden op dit gebied en de gemeente zou met deze partijen in gesprek moeten gaan.

Volgens de ZON zijn de grootste behoeften van ZZP'ers kennis en een goed netwerk. Hun hoogste prioriteit is geld verdienen en dat doen ze door opdrachten binnen te halen. Netwerken zijn hiervoor heel belangrijk en nuttig. Branchenetwerken voor ZZP'ers zijn daarom zeer effectief en dit is iets waar veel behoefte aan is. De ZON merkt dat ZZP'ers graag willen netwerken en behoefte hebben aan kennis. De ZON speelt hier onder andere op in door het organiseren van een maandelijks spreekuur waar ZZP'ers elkaar kunnen ontmoeten en waar zij een uur gratis advies krijgen. Daarnaast denkt de ZON dat ZZP'ers behoefte hebben aan een ondernemersloket om meer informatie te kunnen verkrijgen.

Rol van de gemeente ten opzichte van ZZP'ers

Een van de geluiden die de ZON oppikt van ZZP'ers is dat, als zij terugkijken, ze eerder hadden willen weten dat het zeer gemakkelijk is om met andere ondernemers in contact te komen. De gemeente zou hier dus beter over kunnen informeren. Ook behoort het organiseren van netwerkbijeenkomsten tot de mogelijkheden van een gemeente om meer te doen voor ZZP'ers. Een netwerk/kennisbijeenkomst alleen voor ZZP'ers kan ook, maar dan moet de avond volgens de ZON wel een thema hebben. Er zijn al verschillende partijen in Zaanstad die bijeenkomsten organiseren, maar de gemeente zou hierbij samen met hun kunnen optrekken om ook hun kennis te delen. Op deze manier laat je je als gemeente zien en ben je toegankelijker en makkelijker aanspreekbaar voor ondernemers. Volgens de ZON heeft de gemeente een netwerkfunctie en moet zij het veld in om met de ondernemers te praten over hun behoeftes en om zichtbaar en aanspreekbaar te zijn. De ZON vindt dat deze functie van de gemeente niet over het hoofd moet worden gezien en niet moet worden wegbezuinigd.

Voor ZZP'ers met een groeiambitie kan volgens de ZON de gemeente wellicht meer betekenen. Deze groep zou meer gefaciliteerd kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld door actief aanbestedingen voor ZZP'ers aan te bieden. Hier zou de gemeente volgens de ZON meer aandacht aan kunnen besteden. Want als ZZP'ers meer werk hebben, neemt de kans toe dat zij kunnen doorgroeien. Wanneer er meer werk is, zullen zij vaker andere ZZP'ers gaan inhuren. Ook zou de gemeente de ingeschreven werkloze mensen bij het UWV en de gemeente zelf, actiever kunnen 'aanbieden' aan groeiende ondernemers/ZZP'ers. Op deze manier kan de gemeente wellicht werkgelegenheid creëren.

Als laatste kan de aanvraagprocedure van vergunningen binnen de gemeente Zaanstad sneller en productiever. Bij een afwijzing zou de gemeente meer moeten meedenken over andere mogelijkheden en het niet laten bij een 'nee'. Bovendien kan de gemeente, volgens de ZON, ondernemers meer met open armen ontvangen, zodat ze zich welkom voelen om te gaan ondernemen in Zaanstad. Een welkomstbrief zou in deze al voldoende zijn. Een dergelijk gebaar wordt zeer gewaardeerd door de meeste ondernemers. Een positieve noot is dat de gemeente Zaanstad wel steeds pro-actiever wordt als het gaat om ondernemerschap. Een voorbeeld is natuurlijk het opzetten van start-up Zaanstreek. De gemeente Zaanstad is volgens de ZON op de goede weg en nu is het zaak om hiermee verder te gaan.

7.3 Aanbevelingen aan gemeente Zaanstad

Dit onderzoek is gericht op het economisch beleid van de gemeente Zaanstad en maatregelen die binnen dit beleid kunnen worden genomen voor de Zaanse ZZP'er. De bedoeling van deze maatregelen is om deze ondernemers te faciliteren en te stimuleren om te groeien. Uit de interviews met de deskundigen kwam naar voren dat je als gemeente deze ondernemers in beeld moet hebben en op de hoogte moet zijn van de plaatselijke behoeftes. In deze scriptie is dit op kleine schaal gedaan voor de Zaanse ZZP'ers. Verder zijn de aanbevelingen onderbouwd met de theorie uit hoofdstuk 2 en 3. De context waarbinnen de aanbevelingen worden gedaan zijn geschetst in hoofdstuk 6 en het eerste deel van hoofdstuk 7.

Zaanstad richt zich op dit moment op het MKB. Er zijn met het MKB-actieplan en de strategische werkgelegenheidsagenda al veel goede initiatieven op papier gezet. Hier is een goede weg ingeslagen, maar uit eerdere hoofdstukken kwam al naar voren dat ZZP'ers een aparte plaats innemen binnen de economie en dat zij andere behoeftes hebben MKB-bedrijven. Het feit dat de gemeente Zaanstad de ZZP'ers ziet als onderdeel

van het MKB, is dus niet terecht. Op dit moment kent de gemeente Zaanstad geen specifiek beleid voor ZZP'ers. Een van de doelen van de strategische werkgelegenheidsagenda is om meer banen te creëren, ook vanuit de ZZP'ers. De ambitie om 100 tot 300 banen te creëren vanuit deze groep ondernemers wordt vervolgens weinig onderbouwd met specifieke acties voor deze groep. De aanbevelingen in dit hoofdstuk kunnen wellicht een handvat bieden als er wordt gekozen om toch iets te doen voor de Zaanse ZZP'er.

7.3.1 Algemene aanbevelingen

Uit het eerste deel van de scriptie kwamen al een aantal zaken naar voren die als algemene aanbeveling gezien kunnen worden:

- *Werk met initiatieven en niet met beleid.* Veel gemeenten kiezen om geen beleid te maken voor ZZP'ers, maar wel actief te zijn in de vorm van initiatieven. Deze zijn sneller op te zetten en uit te voeren. Bij het maken van beleid gaat er veel tijd verloren, terwijl je juist wil reageren op de behoeftes van de markt.
- *Ga actief opzoek naar behoeftes van ZZP'ers.* Deze ondernemers zijn lastig te bereiken en bovendien zijn het er heel veel. De behoeftes van ZZP'ers wijken af van overige bedrijven, dus het loont om deze in kaart te brengen. Belangrijk is hier ook om sectoren waarbinnen de ZZP'ers werken, in de gaten te houden. De behoeftes kunnen per sector sterk verschillen.
- *Werk waar mogelijk samen met andere partijen.* De gemeente Zaanstad vindt het direct bevorderen van ondernemerschap niet haar taak. Dit hoeft ook niet aangezien de gemeente niet de enige partij is die zich bezighoudt met de ZZP'ers. Met het oog op de beperkte budgetten van gemeenten, is het handig om aan te sluiten bij bestaande initiatieven, bijvoorbeeld van de Kamer van Koophandel. Deze kan de gemeente vervolgens faciliteren of er kunnen initiatieven worden verbonden. Gemeenten kiezen in hun economisch beleid vaak voor een faciliterende rol en deze houding past bij deze aanbeveling.

7.3.2 Specifieke aanbevelingen en suggesties

De algemene aanbevelingen gelden voor het gehele plaatje rondom de maatregelen voor ZZP'ers. De specifieke aanbevelingen worden gedaan aan de hand van de resultaten uit de verschillende interviews en de statistische analyse en de documentenanalyse. Het huidige beleid van Zaanstad is vergeleken met de punten uit tabel 16. De vijf thema's worden kort behandeld en per thema wordt er gekeken wat Zaanstad al doet en waar er nog iets kan worden verbeterd. Voor alle aanbevelingen binnen de thema's geldt dat er rekening moet worden gehouden met de kanttekeningen in de tabel.

Huisvesting

Zaanstad wil de huidige functie van woon-werkgemeente behouden. Ook moet elke ondernemer zich kunnen vestigen op een geschikte locatie. Ook is de gemeente zich bewust van het feit dat ZZP'ers thuis werken en dat er woon- werklocaties in de woonwijken moeten zijn. Hiervoor is versoepeling van de bestemmingsplannen nodig. Hier wordt door de gemeente aan gewerkt. Op het gebied van externe vestiging voor ZZP'ers kan er nog wel iets worden verbeterd:

- *Zorg voor meer flexibele, laagdrempelige, externe werklocaties.* Het huidige aanbod van bedrijfsruimtes sluit namelijk niet goed aan bij de behoeftes van ZZP'ers. Er wordt door de gemeente aangegeven dat wordt gewacht tot ZZP'ers aangeven dat hier behoefte aan is. Uit deze studie komt naar voren dat de ZZP'ers hier wel behoefte aan hebben, zie reactie ZON. Er lijkt dus ruimte voor het opzetten van een bedrijfsverzamelgebouw. Belangrijke zaken die ZZP'ers zoeken in een dergelijke locatie zijn: goedkope en flexibele huur, kleine werkplekken/kamers, voldoende vergaderruimtes, een goede internetverbinding, voldoende (gratis) parkeerruimtes en het liefst gelegen in de buurt van het station. Belangrijk punt is dat aanbieders wel rekening moeten houden met de verschillende behoeftes binnen de groep ZZP'ers.

Aanbesteding

Op het gebied van aanbestedingen is de gemeente Zaanstad actief bezig om deze beter bereik te maken voor kleinere ondernemingen. Er worden workshops en informatieavonden gehouden om MKB-ondernemers te

informeren over wat er komt kijken bij een aanbesteding. Voor ZZP'ers is het lastiger om in aanmerking te komen voor een aanbesteding. Samenwerkingsverbanden hebben hier wellicht meer kansen. Aanbevelingen bij dit thema zijn:

- *Verbind ZZP'ers om hen meer kans te laten maken op een aanbesteding.* ZZP'ers zijn niet goed verenigd en hebben soms moeite om elkaar te vinden en samen te werken.
- *Kijk vooral naar mogelijkheden bij ZZP'ers in de bouw.* In Zaanstad zijn relatief heel veel ZZP'ers actief in de bouw. Dit is een grote groep ondernemers die via aanbestedingen direct kan worden gestimuleerd.

Informeren

De punten die in tabel 16 bij dit thema staan, worden voor het merendeel genoemd in de beleidsplannen van de gemeente Zaanstad; een ondernemersloket, het verbeteren van de aanspreekbaarheid voor bedrijven en een goede website voor ondernemers, vallen binnen de ambities van de gemeente. Specifiek voor ZZP'ers zijn er nog wel een aantal punten waaraan kan worden gedacht:

- *Houd rekening met het feit dat ZZP'ers slecht op de hoogte zijn van regel- en wetgeving.* ZZP'ers hebben weinig kennis van de wetgeving en regelgeving. Ze hebben in sommige gevallen ook behoefte aan hulp bij en informatie over processen rondom groeien of bedrijfsuitbreiding. Hierin kan wellicht beter worden voorgelicht, bijvoorbeeld via de website of het algemene gemeentenummer.
- *Wees bewust dat het voor ZZP'ers extra lastig is om aan te kloppen bij de gemeente.* Op dit moment missen veel ZZP'ers een aanspreekpunt bij de gemeente. Een groot aantal geeft ook aan dat de gemeente geen organisatie voor en van hun is en dat ze het lastig vinden om de gemeente aan te spreken. Op dit moment is de service naar ZZP'ers stroef. Er zou bijvoorbeeld meer aandacht kunnen zijn voor ZZP'ers bij het accountmanagement.

Netwerken en kennisbijeenkomsten

Netwerken staat in Zaanstad tegenwoordig hoog op de agenda bij de afdeling economie. Accountmanagers zijn actief bezig om bedrijven aan Zaanstad te binden en er is veel contact met plaatselijke bedrijvenverenigingen. Zij richten zich hierbij vooral op de grotere bedrijven en dit is een bewuste keuze. Voor ZZP'ers is het hebben van een netwerk heel belangrijk. Hier komen de meeste opdrachten vandaan. De ZZP'ers in Zaanstad geven aan dat er verbeterpunten zijn op dit gebied:

- *Creëer meer netwerkmogelijkheden voor ZZP'ers.* Een groot deel van de ZZP'ers gaf aan behoefte te hebben aan meer netwerkmogelijkheden. De meeste Zaanse ondernemersnetwerken zijn niet gericht op deze ondernemers. Zaanstad zou kunnen kiezen om een ZZP-netwerk te initiëren of te faciliteren, eventueel met andere partijen. In het kader van de aanbestedingen voor groepen ZZP'ers, kan dit gunstig zijn.
- *Organiseer netwerkbijeenkomsten voor ZZP'ers.* Het lijkt namelijk erop dat zij veel animo hebben om naar netwerkbijeenkomsten te komen, dus er zou hier zeker meer budget naartoe kunnen. Dit lijkt ook een goede manier om succesvolle ZZP'ers te stimuleren en de kans te vergroten dat zij mensen aannemen.
- *Organiseer kennis- of informatiebijeenkomsten.* Er lijkt behoefte te zijn naar thematische bijeenkomsten. Voorbeelden van thema's: wat de gemeente doet voor ondernemers, belastingregels, regelgeving (rond om aannemen van personeel) en netwerken.

Als gemeente hoef je niet zelf de netwerkbijeenkomsten op te zetten, maar wees wel aanwezig bij bijeenkomsten van andere organisaties. Op die manier laat je je zien aan het bedrijfsleven en verhoog je de aanspreekbaarheid van de gemeente. Ook kan je als gemeente partijen verbinden die nu nog weinig samenwerken.

Coaching en financiële ondersteuning

Met het project *start-up Zaanstreek* heeft de gemeente een mooi project binnen de gemeentegrenzen. Het innovatieve MKB zal hierdoor een boost krijgen. Dit project is officieel niet bedoeld voor de ZZP'ers, maar zou

hen wel kunnen motiveren om door te groeien. In Amsterdam wordt er op dit moment gewerkt aan een ZZP-Academy. Dit soort projecten in de regio zijn interessant om bij aan te sluiten. De aanbevelingen in dit thema zijn dan ook gericht op het stimuleren van ZZP'ers:

- *Probeer de ZZP'ers te betrekken bij start-up Zaansteek.* Hoewel start-ups vaak niet worden geassocieerd met ZZP'ers, lijken de bedrijven soms wel op elkaar. Wellicht kunnen ZZP'ers, of samenwerkingen, worden bevorderd om toch mee te kunnen doen aan dit project. Op die manier kan het innovatieve vermogen van deze ondernemers worden verhoogd.
- *Kijk in de regio naar ZZP-projecten.* Andere gemeenten in de regio zijn bezig om iets op te zetten voor ZZP'ers. Veel projecten zijn gericht op het verbeteren van de ondernemersvaardigheden. Zaanstad zou zich hierbij kunnen aansluiten.
- *Onderzoek hoe het BBZ is in te zetten als stimuleringsregeling.* Een aantal gemeenten zijn bezig om te kijken of de BBZ-regeling ook is in te zetten om het succes van goedlopende bedrijven te verhogen. Hier liggen wellicht ook kansen om de Zaanse ZZP'er te stimuleren.

Suggesties

Tijdens het onderzoek naar de Zaanse ZZP'ers, zijn er ook een aantal geluiden naar voren gekomen en ideeën opgevangen. Deze zijn niet in te delen in één van de thema's, maar kunnen gelden als inspiratie voor eventuele initiatieven. Deze suggesties komen van een enkele ZZP'er of een opvallend resultaat uit de statistische analyse:

- Zaanstad kent vooral veel ZZP'ers in de bouw en de zakelijke dienstverdeling. De grootste groei zit in de sectoren gezondheidszorg en onderwijs, terwijl de groei onder ZZP'ers in de bouw relatief laag was. De laatste twee jaar groeit het aantal in de bouw weer mee met het gemiddelde. Eventuele initiatieven zouden zich meer op deze sectoren kunnen focussen.
- ZZP'ers werken in hele andere sectoren dan het MKB. Het MKB in Zaanstad is vooral actief in de groot- en detailhandel. De speerpuntsectoren in het economische beleid, creatieve industrie en zakelijke dienstverlening, zijn juist heel groot onder ZZP'ers. Het stimuleren van deze ondernemers zal een positieve invloed hebben op het bevorderen van deze speersectoren.
- Door de analyse van de groei en het aantal ZZP'ers per drop of wijk, zouden er gerichtere initiatieven kunnen worden opgezet per kern of wijk. Zo kennen Westzaan en Wormerveer relatief veel ZZP'ers en is er een grote groei te zien in West-Assendelft. Vooral in de wijk Parkrijk zijn er in de afgelopen 5 jaar veel ZZP'ers bijgekomen. Bovendien lijkt Wormerveer meer een MKB-kern te zijn. Er zijn in de afgelopen vijf jaar weinig nieuwe ZZP'ers bijgekomen in Wormerveer.
- Hoewel er in afgelopen jaren niet veel ZZP'ers zijn gegroeid, zou hier meer op kunnen worden ingezet. Met een aantrekkelijke economie geven een aantal ZZP'ers aan dat in de komende jaren meer ZZP'ers willen en zullen gaan groeien. Wellicht is het een idee om net als in Amsterdam je als gemeente actief te richten op deze potentiële bron van werkgelegenheid.
- Activiteiten en initiatieven die geld kosten, moeten niet al te duur zijn. Een te hoge prijs, lijkt de drempel flink te verhogen.
- Er zou een medewerker van de gemeente op een externe locatie, bijvoorbeeld een bedrijfsverzamelgebouw, periodiek aanwezig kunnen zijn om vragen te beantwoorden of advies te geven. Dit zou de service en aanspreekbaarheid van de gemeente sterk verbeteren.
- Er zou kunnen worden gekeken om meer stages bij ZZP'ers mogelijk te maken. Dit is een interessante werkrelatie vanwege de korte dienstperiode. Op deze manier kunnen ZZP'ers testen of hun bedrijf een extra werknemer aankan. Dit is voor veel ZZP'ers een struikelblok en dit kan hen over de streep trekken om iemand aan te nemen. De gemeente zou onderwijsinstellingen en ZZP'ers actief met elkaar in contact kunnen brengen.
- Er zou gekeken kunnen worden of het mogelijk is om meer mensen uit de Wajong of mensen uit de bijstand onder te brengen bij ZZP'ers, ook in de vorm van een proefperiode. De regelgeving zou dan wel soepeler moeten worden.

Hoofdstuk 8 Conclusie en discussie

8.1 Beantwoording van de deelvragen

Deelvraag 1: *Wat is de betekenis van de ZZP'ers voor de Zaanse economie en welke knelpunten ondervinden zij in hun functioneren?*

Het antwoord op de eerste deelvraag kan worden gegeven aan de hand van de theoretische hoofdstukken en de resultaten uit hoofdstuk 5. De waarde van ZZP'ers in de economie wordt uiteengezet in hoofdstuk 3. Zo dragen zij bij aan het innovatieve vermogen van het MKB, zorgen ze voor flexibilisering van de arbeidsmarkt en hebben zij de potentie om te zorgen voor werkgelegenheid. ZZP'ers dragen daarom op een andere manier bij aan de regionale concurrentiekracht dan grotere bedrijven. De betekenis van de Zaanse ZZP'er voor de Zaanse is onderzocht via een statistische analyse. Deze lijkt steeds groter te worden, aangezien het aantal ZZP'ers in tien jaar is verdubbeld. Tegenwoordig nemen zij 15% van de werkgelegenheid in Zaanstad voor hun rekening en is 69% van alle bedrijven in Zaanstad een ZZP-bedrijf. In de kleinere kernen liggen deze percentages hoger. Veel van deze werkgelegenheid is ten koste gegaan van werkgelegenheid bij de grotere bedrijven. Vooral bij bedrijven met meer dan 50 werknemers is er veel werkgelegenheid verloren gegaan. Deze werkgelegenheid is waarschijnlijk verplaatst naar de ZZP'er.

De sectorverdeling van de ZZP'ers en het MKB zijn verschillend. Een groot aantal van de ZZP'ers zijn actief in de bouwnijverheid en de zakelijke dienstverlening. In het MKB zijn deze sectoren minder aanwezig en zijn de meeste bedrijven actief in de detailhandel. In vergelijking met de rest van Nederland, zijn er in Zaanstad relatief veel ZZP'ers actief in de bouwnijverheid. Vooral in deze sector hebben deze ondernemers dus een belangrijke rol. De gezondheidszorg en het onderwijs zijn sectoren die in de afgelopen vijf jaar het meest zijn gegroeid onder ZZP'ers. In het conceptuele model werd de mogelijke bijdrage van ZZP'ers aan een *entrepreneurial regime* neergezet als reden om beleid te maken voor ZZP'ers. De overlevingskans van de ZZP'ers lijkt relatief hoog te zijn, maar dit geldt niet voor de doorgroei. 128 ZZP'ers zijn in de afgelopen 5 jaar gegroeid naar een bedrijf met meer dan één werknemer, wat neerkomt op 2,2% van deze groep ondernemers. Zij hebben voor 300 banen gezorgd.

De knelpunten die ZZP'ers tegen komen in Zaanstad hebben vooral te maken met een gebrek aan informatie en kennis. ZZP'ers moeten alles in hun eentje regelen en dit gaat gepaard met specifieke behoeftes en knelpunten bij het ondernemen. Zo hebben zij minder tijd voor de randzaken van het ondernemen en is er een gebrek aan kennis en kunde op het gebied van bijvoorbeeld regel- en wetgeving, acquisitie en het behouden of verbeteren van hun marktpositie. Daarnaast lijken deze ondernemers behoefte te hebben aan meer netwerkmogelijkheden binnen de gemeente. De bestaande ondernemersnetwerken en -verenigingen zijn namelijk in mindere mate gericht op de ZZP'ers. Ook missen sommige ZZP'ers een bedrijfsverzamelgebouw met lage en flexibele huurmogelijkheden. Als laatste geven de ZZP'ers aan dat ze het lastig vinden om de gemeente aan te spreken en dat de aanspreekbaarheid ten aanzien van ZZP'ers zou kunnen worden verbeterd.

Deelvraag 2: *Welke (beleids)maatregelen kunnen gemeenten nemen om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren?*

Deze tweede deelvraag is beantwoord door het houden van een aantal interviews met medewerkers van gemeenten en twee deskundigen. Daarnaast is door middel van een documentenanalyse bepaald welke rol hogere overheden spelen bij dit gemeentelijk beleid. Uit hoofdstuk 6 blijkt dat de Rijksoverheid bezig is met het verbeteren van de positie van de ZZP'ers op de arbeidsmarkt. Zo wordt geprobeerd om schijnzelfstandigheid tegen te gaan en de risico's die ZZP'ers lopen binnen de perken te houden. Via het topsectorenbeleid probeert de Rijksoverheid het innovatieve vermogen van de economie en de concurrentiepositie van Nederland te verbeteren. De provincies en regio's sluiten hierop aan. In deze scriptie is het beleid van de provincie Noord-Holland en de metropoolregio Amsterdam geanalyseerd. Zij zetten, in navolging op het topsectorenbeleid, in op een aantal sectoren en clusters. Het doel van dit sectorbeleid is het bevorderen van innovatie en samenwerking binnen de triple helix. Hiermee hopen zij de concurrentiekracht van de MRA te verbeteren. Daarnaast houden de provincie en de MRA zich bezig met de arbeidsmarkt, werklocaties, bereikbaarheid en de leefbaarheid. Via regionale organen zoals plabeka, de Amsterdam Economic Board en PRES worden deze

belangrijke economische zaken regionaal gecoördineerd en geïnitieerd. Deze factoren werden beschreven in de piramide van Lengyel als bronnen van competitiviteit. Verschillende gemeenten geven ook in beleidsdocumenten aan dat deze factoren het beste op regionale schaal kunnen worden geregeld. De gemeenten proberen de concurrentiekracht ook te vergroten, maar dragen hieraan bij op de gemeentelijke schaal. Zo blijft het beheren en creëren van werklocaties, zoals bedrijventerreinen en kantoren, ook in woonwijken, gemeentelijk maatwerk. De service aan de lokale ondernemer komt voor het grootste deel vanuit de Kamer van Koophandel en de gemeenten. De gemeente lijkt dus de overheidslaag te zijn van waaruit het beleid moet komen dat ZZP'ers faciliteert en stimuleert om te groeien. Wat gemeenten kunnen doen voor ZZP'ers is onderverdeeld in vijfthema's:

- *Huisvesting*
- *Aanbestedingen*
- *Informereren*
- *Netwerken en kennisbijeenkomsten*
- *Coaching en financiële ondersteuning.*

In tabel 16 staan verschillende instrumenten die binnen deze thema's vallen. Vanuit de verschillende geraadpleegde bronnen zijn een aantal kanttekeningen naar voren gekomen waar rekening mee kan worden gehouden. De maatregelen zijn vooral in de vorm van initiatieven en niet zo zeer in de vorm van beleid. Het doel van deze maatregelen is het stimuleren van de ZZP'ers en hen te stimuleren om te groeien. De maatregelen zijn in mindere mate bedoeld voor de ZZP'ers die in nood verkeren. Voor deze groep is waarschijnlijk een type maatregelen nodig.

Deelvraag 3: Is het gewenst in aanvulling op het algemene ruimtelijk-economische beleid van de gemeente Zaanstad specifiek beleid te voeren voor ZZP'ers?

De gemeente Zaanstad wil met haar economische beleid haar woon-werkfunctie behouden en profiteren van de economische groei binnen de MRA. Daarnaast wordt de huidige economische structuur verbeterd met behulp van het speerpuntsectorenbeleid. Hierin worden huidige sterke sectoren gestimuleerd en nieuwe, minder aanwezige sectoren bevorderd. Daarnaast worden de werkmilieus en de dienstverlening naar ondernemers verbeterd. Hierbij wordt vooral ingezet op het MKB, via een MKB-actieplan. De ZZP'ers zijn volgens de gehanteerde definitie onderdeel van het MKB, dus het generieke beleid voor het MKB is ook van toepassing op de ZZP'ers. Specifiek beleid voor de ZZP'ers is op dit moment nog niet aanwezig en hiervoor lijkt ook weinig ambitie te zijn. In de interviews kwam wel naar voren dat de gemeente openstaat voor eventuele initiatieven voor de ZZP'ers. Maar op dit moment ziet de gemeente Zaanstad nog geen reden om dit te organiseren.

De noodzaak voor specifiek beleid voor ZZP'ers in Zaanstad is niet heel hoog. Deze groep ondernemers zal profiteren van de generieke maatregelen die staan gepland om het MKB te faciliteren. Bovendien lijkt het voeren van beleid niet de beste optie om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien. Het is beter om dit te doen in de vorm van initiatieven. In deze scriptie zijn een aantal punten naar voren gekomen die aanleiding kunnen geven om wel iets te doen voor de Zaanse ZZP'er. Zo is deze groep in de laatste tien jaar in aantal verdubbeld, hebben zij een speciale rol in de economie en hebben zij specifieke behoeftes en knelpunten bij het ondernemen. Het is daarom wellicht niet terecht om de ZZP'er onder te brengen in het MKB. Daarnaast werken de ZZP'ers in interessante sectoren in het kader van het economische beleid van de gemeente Zaanstad. Een van de speerpuntsectoren in het dit beleid is de creatieve industrie. Dit is een sector waarin juist veel ZZP'ers actief zijn. Verder wil Zaanstad de speerpuntsectoren via de zakelijke dienstverlening laten floreren. Ook in deze sector zijn in Zaanstad heel veel ZZP'ers actief. Het gericht stimuleren van de ZZP'ers zou het speerpuntsectorenbeleid wellicht ten goede kunnen komen.

In het conceptuele model werd ook de mogelijke bijdrage van ZZP'ers aan een *entrepreneurial regime* als reden gegeven om beleid te maken voor ZZP'ers. Weinig ZZP'ers besluiten om door te groeien naar een bedrijf met meerdere werknemers. In de strategische werkgelegenheidsagenda wordt gesteld dat 300 banen vanuit de ZZP'ers moeten komen. Dit lijkt een realistisch doel, aangezien deze groep in de afgelopen 5 jaar ook minstens 300 banen heeft gecreëerd. Daarnaast doen de ZZP'ers zelf niet aan innovatie. Met deze geringe bijdrage aan

de werkgelegenheid en innovatie, is niet met zekerheid te zeggen dat de ZZP'ers voor een *entrepreneurial regime* zorgen. Er kan gekozen worden om deze bijdrage te stimuleren. Het verbeteren van de overlevingskans van ZZP'ers kan bijvoorbeeld de doorgroei ten goede komen. Maar op dit moment kiezen weinig ondernemers voor doorgroei. Beleid gericht op het stimuleren van doorgroei van ZZP'ers lijkt niet de meeste efficiënte en gewenste manier om iets te doen voor ZZP'ers.

8.2 Beantwoording van de hoofdvraag

De Hoofdvraag: Welke beleidsmaatregelen kan de gemeente Zaanstad in het kader van haar ruimtelijk-economische beleid inzetten om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien?

Het huidige ruimtelijk-economische beleid van Zaanstad richt zich op het MKB, en de ZZP'ers worden hierin niet expliciet genoemd, maar vallen wel binnen deze groep. Beleidsmaatregelen voor ZZP'ers zullen daarom niet nodig zijn in de gemeente Zaanstad. Wel zou de gemeente kunnen kiezen om meer initiatieven voor ZZP'ers te organiseren. Tabel 16 en de aanbevelingen uit hoofdstuk 7.3 kunnen hier aanzet tot geven.

In de aanbevelingen zijn aan de hand van de vijf thema's aan aantal maatregelen genoemd die de gemeente Zaanstad kan inzetten om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren. Binnen deze thema's zijn er door de ZZP'ers een aantal zaken aangekaart die de gemeente Zaanstad kan aangrijpen om de ZZP'ers beter te faciliteren. Allereerst wordt aangegeven dat er te weinig flexibele huisvestingsmogelijkheden zijn. De bestaande bedrijfsverzamelgebouwen bieden niet aan waar de ZZP'ers naar opzoek zijn. Ook missen ZZP'ers netwerkmogelijkheden. Veel ondernemersnetwerken en -verenigingen in Zaanstad zijn niet gericht op de ZZP'er. Als laatste kan de aanspreekbaarheid van de gemeente ten aanzien van ZZP'ers worden verbeterd. Op dit moment vinden de ZZP'ers dat de gemeente geen organisatie voor hen is. Het organiseren van netwerkbijeenkomsten lijkt de beste maatregel te zijn om ZZP'ers te stimuleren om te groeien. Vooral succesvolle ZZP'ers komen op dergelijke bijeenkomsten af. Wanneer zij daar opdrachten kunnen vergaren en zo meer werk binnenhalen, bestaat de kans dat zij overgaan tot het aannemen van personeel.

8.3 Discussie

Reflectie en beperkingen van het onderzoeksproces

Het onderzoeksproces is in beginsel breed opgezet en de lag focus op economisch beleid van gemeenten. Om de mogelijkheden te onderzoeken die gemeenten hebben om ZZP'ers te ondersteunen, is het kader waarbinnen ze mogen en kunnen werken erg belangrijk. Tijdens het onderzoek is duidelijk geworden dat ook de regionale omstandigheden hier een grote invloed op hebben. Op dat moment is de focus aangepast. Dit heeft invloed gehad op de diepgang van sommige aspecten en heeft de regio in mijn ogen te weinig aandacht gekregen. Er zijn geen interviews gehouden met vertegenwoordigers van de regio's, dus er is een minder goed beeld verkregen van wat zij voor de ZZP'ers doen en kunnen doen. Wel zijn de geanalyseerde gemeenten gekozen omdat zij, net als Zaanstad, binnen de MRA liggen. Hierdoor kon worden gekeken hoe deze gemeenten omgaan met het beleid vanuit dezelfde regio als Zaanstad.

Doordat de ZZP'er lastig is te definiëren, is niet precies duidelijk welke ondernemers wel en niet worden meegeteld als ZZP'er. Dit probleem doet zich voor in veel studies naar ZZP'ers en daarom is het soms lastig om resultaten te vergelijken. In de statische analyse is bijvoorbeeld gekozen om de ondernemers, die minder dan 15 uur per week aan de onderneming werken, niet mee te tellen als zijnde ZZP'er. In andere studies wordt deze groep soms wel gezien als ZZP'er. Maar de bedoeling in deze scriptie was om de groep ZZP'ers in beeld te brengen. Dat is naar mijns inziens redelijk goed gelukt en dit geschetste probleem heeft naar mijn mening het resultaat niet beïnvloed.

Als laatste is er een probleem met de ZZP'ers die besluiten om mee te doen aan het onderzoek. Deze ondernemers die reageren hebben vaak een mening over het onderwerp en in dit geval zijn het ZZP'ers die een mening hebben over wat de gemeente kan doen. De ZZP'ers die hier geen mening over hebben of er niks mee te maken hebben, zullen waarschijnlijk minder snel reageren. Daarnaast was de respons laag en zijn er wellicht te weinig interviews gehouden om een juist beeld te krijgen van de behoeftes van de ZZP'ers in Zaanstad. Het is dus aannemelijk dat in deze studie de behoeftes van de ZZP'er wordt overschat.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Een vervolgonderzoek zou allereerst een soortgelijke studie kunnen doen in een andere gemeente. Het in kaart brengen van de ZZP'er en hun behoeftes, kan voor iedere gemeente gedaan worden. De opzet van een dergelijke studie zou vergelijkbaar kunnen zijn met dit onderzoek. Maar om een beter beeld te krijgen van de behoeftes van de ZZP'ers, zouden er meer ondernemers geïnterviewd moeten worden. Ook zouden de knelpunten en behoeftes per sector een onderwerp kunnen zijn van een vervolgstudie. In deze scriptie zijn deze behoeftes niet heel goed naar voren gekomen en bleef het heel algemeen. Als voor een gemeente duidelijk is in welke sectoren de ZZP'ers meer of minder behoeftes hebben aan bepaalde huisvesting, informatie of coaching, kan hier gericht op worden ingespeeld.

Als er meer vergelijkbare studies zijn gedaan in andere gemeenten, worden er wellicht nog meer maatregelen voor de ZZP'ers gevonden die gemeenten kunnen inzetten en de daarbij behorende kanttekeningen en praktische zaken. Op die manier ontstaat er een beter beeld van wat gemeenten kunnen en zouden moeten doen voor ZZP'ers. Dit geldt ook voor het beleid van regio's. Het beleid van de regio's is in deze scriptie in mindere mate aan bod gekomen, hoewel de regio wel een belangrijke rol speelt in het economische beleid van gemeenten. Er zou dus beter onderzocht kunnen worden wat regio's kunnen doen voor ZZP'ers.

Als laatste is in deze scriptie vooral gekeken naar maatregelen om ZZP'ers te faciliteren en te stimuleren om te groeien. Deze maatregelen hadden als doel om de succesvolle ZZP'ers nog succesvoller te maken. Een vergelijkbaar onderzoek zou zich kunnen richten op de ZZP'ers die het moeilijk hebben en hoe deze groep door de gemeente of regio geholpen kan worden.

Literatuurlijst

- Audretsch, D. B. & Fritsch, M., 2002. Growth Regimes over Time and Space. *Regional Studies*, 36(2), pp. 113-124.
- Badir, M., 2014. *Zzp'ers tijdens de crisis*, sl: Rabobank Kennis en Economisch Onderzoek.
- Benz, M. & Frey, B., 2008. The value of doing what you like: Evidence from the self-employed in 23 countries. *Journal of Economic Behavior & Organization*, Issue 68, p. 445–455.
- Beugelsdijk, S. & Noorderhaven, N., 2005. Personality Characteristics of Self-Employed; An Empirical Study Niels. *Small Business Economics*, Issue 24, p. 59–167.
- Bosch, N., Roelofs, G., Vuuren, D. v. & Wilkens, M., 2012. *De huidige en toekomstige groei van het aandeel zzp'ers in de werkzame beroepsbevolking*, sl: CPB.
- Burke, A., 2011. The Entrepreneurship Enabling Role of Freelancers: Theory with Evidence from the Construction Industry. *International Review of Entrepreneurship*, 9(3), pp. 131-158.
- Burke, A., 2012. *The role of freelancers in the 21st century British economy*, sl: PCG.
- Caliendo, M., Fossen, F. & Kritikos, A. S., 2014. Personality Characteristics and the Decision to Become and Stay Self-Employed. *Small Business Economics*, Volume 42, p. 787–814.
- CBS, 2014. *Achtergrondkenmerken en ontwikkelingen van zzp'ers in Nederland*, sl: Centraal Bureau voor de statistiek.
- Chlosta, S., Patzelt, H., Klein, S. B. & Dormann, C., 2010. Parental role models and the decision to become self-employed: The moderating effect of personality. *Small Business Economics*, Volume 38, p. 121–138.
- Cowling, M., Taylor, M. & Mitchell, P., 2004. Job creators. *The Manchester School*, 72(5), p. 601–617.
- CPB, 2010. *Macro Economische Verkenning*, Den Haag: CPB.
- De Groot, H., 2015. Verstedelijking en economische dynamiek. *De Economische stad*, pp. 3-12.
- De Vries, N., 2011. *Smering voor de nering*, Zoetermeer: Panteia/EIM.
- De Vries, N. & Braams, N., 2012. *Inkomen, vermogen en dynamiek van zelfstandigen zonder personeel*, sl: Panteia/EIM/CBS.
- De Vries, N., Bruins, A. & Vroonhof, P., 2013. *Ambities en vermogensopbouw van ZZP'ers*, Zoetermeer: Panteia/EIM.
- De Vries, N., Deijl, C. & Bruins, A., 2012a. *Gezocht: werklocatie 3.0*, Zoetermeer: Panteia.
- De Vries, N., Liebregts, W. & Vroonhof, P., 2012b. *Hoe ondernemend zijn zzp'ers? Resultaten zzp-panel met ing II van 2011*, Zoetermeer: Panteia/EIM.
- De Vries, N. & Span, T., 2013. *Wie wordt werkgever?*, Zoetermeer: Panteia/EIM.
- Dekker, F. & Stavenuiter, M., 2012. *ZZP'ers en het sociale stelsel: Op weg naar herziening?*, Utrecht:: Verwey-Jonker Instituut.

- Dekker, R. & Kösters, L., 2011. De ontmythologisering van de zzp-trend. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 3(27), pp. 240-263.
- Douglas, E. & Shepherd, D., 2002. Self-employment as a Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions, and Utility Maximization. *Entrepreneurial Theory and Practice*, 26(3), pp. 81-90.
- Fuchs-Schündeln, N., 2009. On preferences for being self-employed. *Journal of Economic Behavior & Organization* 71 (, p. 162–171.
- Gardiner, B., Martin, R. & Tyler, P., 2004. Competitiveness, Productivity And Economic Growth. *Regional Studies*, 38(9), pp. 1045-1067.
- Gemeente Amsterdam, 2014. *Amsterdam is van iedereen. Coalitieakkoord 2014-2018*, Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Amsterdam, 2015. *Ruimte voor Ondernemers! Amsterdams Ondernemers Programma 2015-2018*, Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- Gemeente Haarlem, 2016. *Economische Agenda, Haarlem Samen Doen!*, Haarlem: Team Economie.
- Gemeente Haarlemmermeer, 2016. *Economisch Perspectief 2030*, Haarlemmermeer: Gemeente Haarlemmermeer.
- Gemeente Heemstede, 2015. *Economisch Actieprogramma Heemstede 2016-2020*, Enschede: I&O Research.
- Gemeente Zaanstad, 2012a. *Zaanstad: stad van denkers, durvers en doeners. Economische Structuurvisie Zaanstad 2030*, Zaandam: Gemeente Zaanstad.
- Gemeente Zaanstad, 2012b. *Economische structuurvisie Zaanstad 2013, Uitvoeringsagenda 2012-2015*, Zaandam: Gemeente Zaanstad.
- Gemeente Zaanstad, 2015. *Strategische Agenda Werkgelegenheid Zaanstad*, Zaandam: Gemeente Zaanstad.
- Glocker, D. & Steiner, V., 2007. *Self-Employment: A Way to End Unemployment?*, Berlijn: DIW Berlin..
- Hagens, J. & Laro, J., 2014. *Evaluatie economisch en werkgelegenheidsbeleid Smallerland*, Utrecht: Bureau Buiten.
- Hessels, S. & Vroonhof, P., 2003. *Zelden zo populair: het zzp-schap.*, Zoetermeer: EIM.
- IBO ZZZ, 2015. *IBO Zelfstandigen zonder personeel*, Den Haag: Rijksoverheid.
- Lazear, E. P., 2004. Balanced skills and entrepreneurship.. *American Economic Review*, p. 208–211.
- Lengyel, I., 2004. The pyramid model; Enhancing Regional Competitiveness in Hungary. *Acta Oeconomica*, Issue 3, pp. 223-243..
- Mason, C. M., Carter, S. & Tagg, S., 2011. Invisible Businesses: The Characteristics of Home based Businesses in the United Kingdom. *Regional Studies*, 45(5), pp. 625-639.
- Metropoolregio Amsterdam, 2016. *Ruimte-economische actie-agenda 2016-2020*, Amsterdam: MRA4.
- Millán, A., Millán, J. M., Román, C. & Van Stel, A., 2015. Determinants of the Own-Account Worker's Decision to Hire Employees: A Review. *International Review of Entrepreneurship*, 13(2), pp. 129-142.

- Ministerie van Economische Zaken, 2015. *Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2016*, Den Haag: EZ.
- Muffels, R., 2013. Flexibilisering en de toegang tot de arbeidsmarkt. *TPEdigitaal*, 7(4), pp. 79-98.
- PBL, 2010. De invloed van de wijk op het bedrijf in theorie. Hoofdstuk 2. In: *Bedrijvigheid en leefbaarheid in stedelijke woonwijken*. Den Haag: Planbureau voor de leefomgeving, pp. 55-71.
- Pleijster, F. & Van der Valk, P., 2007. *Van onbemand tot onmisbaar. De economische betekenis van Zzp'ers nu en in de toekomst*, Zoetermeer: EIM.
- Porter, M., 2003. The economic performance of regions. *Regional studies*, pp. 37, pp. 549-578..
- Posthumus, M. & Wilthagen, T., 2010. Zzp'ers en de transitionele arbeidsmarkt. In: A. v. Halem, red. *De opkomst van de zzp'er*. Alphen aan den Rijn: Kluwer, pp. 27-36.
- Provincie Noord-Holland, 2012. *Economische Agenda 2012-2015*, Haarlem\): Provincie Noord-Holland.
- Provincie Noord-Holland, 2016. *Noord-Holland Duurzaam, Vernieuwend en Ondernemend Strategisch Beleidskader Economie provincie Noord-Holland*, Haarlem: Provincie Noord-Holland.
- SER, 2010. *Zzp'ers in Beeld; Een integrale visie op zelfstandigen zonder personeel*, sl: Sociaal-Economische Raad.
- Sleutjes, B., Van Oort, F. & Schutjens, V., 2012. A place for area-based policy? The survival and growth of local firms in dutch residential neighborhoods. *JOURNAL OF URBAN AFFAIRS*, 34(5), pp. 533-558.
- Stam, E., 2013. De Nederlandse ondernemerschap paradox. *TPEdigitaal*, 7(4), pp. 21-40.
- Stewart, W. H. J., Watson, W. E., Carland, J. C. & Carland, J. W., 1998. 'A Proclivity for Entrepreneurship: A Comparison of Entrepreneurs, Small Business Owners, and Corporate Managers. *Journal of Business Venturing*, p. 189-214.
- Taylor, M., 1996. EARNINGS, INDEPENDENCE OR UNEMPLOYMENT: WHY BECOME SELF-EMPLOYED?. *OXFORD BULLETIN OF ECONOMICS AND STATISTICS*, 58(2), pp. 253-266.
- Van den Berg, N., Mevissen, J. & Tijsmans, N., 2009. *Zzp'ers en hun marktpositie*, sl: RWI.
- Van Es, F. & Van Vuuren, D., 2010. Een decompositie van de groei van het aandeel zelfstandigen in de beroepsbevolking. *TPEdigitaal*, 4(3), pp. 126-148.
- Van Stel, A., Wennekers, S. & Scholman, G., 2014. *Solo self-employed versus employer entrepreneurs: determinants and macro-economic effects in OECD countries*, Zoetermeer: Panteia/EIM.
- Vroonhof, P. et al., 2008. *Zelfstandigen Zonder Personeel*, Zoetermeer/Amesfoort: EIM/Bureau Bartels.
- Zwinkels, W., Ooms, D. & Sanders, J., 2009. *Omvang, aard en achtergronden van baan-baan-mobiliteit*, sl: TNO/RWi.

Bijlage 1 Statistische analyse

Bijlage 1.1, Sectorverdeling in de verschillende kernen

Tabel 1.1 Top 5 sectoren per kern

Zaanstad	Aantal	Percentage
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1420	18,6%
F Bouwnijverheid	1408	18,5%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	931	12,2%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	567	7,4%
S Overige dienstverlening	510	6,7%
Zaandam		
F Bouwnijverheid	663	17,6%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	655	17,3%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	457	12,1%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	286	7,6%
S Overige dienstverlening	243	6,4%
Koog a/d Zaan		
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	110	20,4%
F Bouwnijverheid	86	16,0%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	59	11,0%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	49	9,1%
S Overige dienstverlening	47	8,7%
Zaandijk		
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	95	23,9%
F Bouwnijverheid	72	18,1%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	38	9,5%
P Onderwijs	27	6,8%
K Financiële instellingen	23	5,8%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	23	5,8%
Wormerveer		
F Bouwnijverheid	163	20,5%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	144	18,1%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	132	16,6%
S Overige dienstverlening	60	7,5%
C Industrie	44	5,5%
Krommenie		
F Bouwnijverheid	140	18,6%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	139	18,4%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	110	14,6%
S Overige dienstverlening	60	8,0%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	59	7,8%
Assendelft		
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	214	20,5%
F Bouwnijverheid	201	19,3%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	119	11,4%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	73	7,0%

S Overige dienstverlening	66	6,3%
Westzaan		
F Bouwnijverheid	83	25,6%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	63	19,4%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	27	8,3%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	26	8,0%
C Industrie	21	6,5%

Bron; Vestigingsregister Zaanstad, 2015

Bijlage 1.2, Relatief specialisme in een sector per kern per kern

Tabel 2.1, Relatief specialisme in een sector in Zaanstad, Zaandam, Koog a/d Zaan en Zaandijk

Sectoren	Zaanstad	Zaandam	Percentage van het totaal	Koog a/d Zaan	Percentage van het totaal	Zaandijk	Percentage van het totaal
A Landbouw, bosbouw en visserij	41	7	17%	0	0%	0	0%
B Winning van delftstoffen	2	1	50%	0	0%	0	0%
C Industrie	332	140	42%	15	5%	17	5%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	7	4	57%	0	0%	1	14%
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	5	5	100%	0	0%	0	0%
F Bouwnijverheid	1408	663	47%	86	6%	72	5%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	931	457	49%	49	5%	38	4%
H Vervoer en opslag	259	151	58%	14	5%	10	4%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	134	85	63%	6	4%	7	5%
J Informatie en communicatie	406	229	56%	31	8%	17	4%
K Financiële instellingen	323	135	42%	22	7%	23	7%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	86	41	48%	2	2%	5	6%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1420	655	46%	110	8%	95	7%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	384	242	63%	23	6%	19	5%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	3	0	0%	1	33%	0	0%
P Onderwijs	380	192	51%	41	11%	27	7%
Q Gezondheids- en welzijnzorg	567	286	50%	59	10%	23	4%
R Cultuur, sport en recreatie	433	241	56%	32	7%	22	5%
S Overige dienstverlening	510	243	48%	47	9%	22	4%
Totaal aantal ZZP'ers	7631	3777	49%	538	7%	398	5%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015

Tabel 2.2, Relatief specialisme in een sector in Wormerveer, Krommenie, Assendelft en Westzaan

Sectoren	Wormerveer	Percentage van het totaal	Krommenie	Percentage van het totaal	Assendelft	Percentage van het totaal	Westzaan	Percentage van het totaal
A Landbouw, bosbouw en visserij	2	5%	5	12%	17	41%	11	27%
B Winning van delfstoffen	1	50%	0	0%	0	0%	0	0%
C Industrie	44	13%	37	11%	58	17%	21	6%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	1	14%	0	0%	1	14%	0	0%
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
F Bouwnijverheid	163	12%	140	10%	201	14%	83	6%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	132	14%	110	12%	119	13%	26	3%
H Vervoer en opslag	28	11%	13	5%	38	15%	5	2%
I Logies-, maaltijd- en drankverstreking	21	16%	7	5%	7	5%	2	1%
J Informatie en communicatie	29	7%	31	8%	52	13%	17	4%
K Financiële instellingen	38	12%	36	11%	52	16%	17	5%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	12	14%	6	7%	11	13%	9	10%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	144	10%	139	10%	214	15%	63	4%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	24	6%	25	7%	42	11%	9	2%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	1	33%	1	33%	0	0%	0	0%
P Onderwijs	22	6%	41	11%	45	12%	12	3%
Q Gezondheids- en welzijnzorg	40	7%	59	10%	73	13%	27	5%
R Cultuur, sport en recreatie	35	8%	44	10%	48	11%	10	2%
S Overige dienstverlening	60	12%	60	12%	66	13%	12	2%
Totaal aantal ZZP'ers	797	10%	754	10%	1044	14%	324	4%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2015

Bijlage 1.3, Groei van sectoren in 2010-2013 en 2013-2015

Tabel 3.1 Groei van sectoren 2010-2013

Sector	2010	Aandeel	2013	Aandeel	Aantal groei 2010-2013	%Groei 2010-2013
A Landbouw, bosbouw en visserij	50	0,9%	39	0,6%	-11	-22,0%
B Winning van delfstoffen	0	0,0%	1	0,0%	1	NVT
C Industrie	272	4,6%	316	4,6%	44	16,2%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	0	0,0%	1	0,0%	1	NVT
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	4	0,1%	5	0,1%	1	25,0%
F Bouwnijverheid	1198	20,4%	1300	18,9%	102	8,5%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	758	12,9%	841	12,2%	83	10,9%
H Vervoer en opslag	175	3,0%	225	3,3%	50	28,6%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	90	1,5%	128	1,9%	38	42,2%
J Informatie en communicatie	314	5,4%	352	5,1%	38	12,1%
K Financiële instellingen	351	6,0%	327	4,8%	-24	-6,8%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	77	1,3%	87	1,3%	10	13,0%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1056	18,0%	1268	18,5%	212	20,1%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	321	5,5%	365	5,3%	44	13,7%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	4	0,1%	2	0,0%	-2	-50,0%
P Onderwijs	219	3,7%	314	4,6%	95	43,4%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	300	5,1%	465	6,8%	165	55,0%
R Cultuur, sport en recreatie	278	4,7%	382	5,6%	104	37,4%
S Overige dienstverlening	397	6,8%	451	6,6%	54	13,6%
Totaal aantal ZZP'ers	5864	100%	6869	100,0%	1005	17,1%

Bron: Vestegingsregister Zaanstad 2010 en 2013

Tabel 3.2 Groei van sectoren 2013-2015

Sector	2013	Aandeel	2015	Aandeel	Aantal groei 2013-2015	%groei 2013- 2015
A Landbouw, bosbouw en visserij	39	0,6%	41	0,5%	2	5,1%
B Winning van delfstoffen	1	0,0%	2	0,0%	1	100,0%
C Industrie	316	4,6%	332	4,4%	16	5,1%
D Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht	1	0,0%	7	0,1%	6	600,0%
E Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering	5	0,1%	5	0,1%	0	0,0%
F Bouwnijverheid	1300	18,9%	1408	18,5%	108	8,3%
G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's	841	12,2%	931	12,2%	90	10,7%
H Vervoer en opslag	225	3,3%	259	3,4%	34	15,1%
I Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	128	1,9%	134	1,8%	6	4,7%
J Informatie en communicatie	352	5,1%	406	5,3%	54	15,3%
K Financiële instellingen	327	4,8%	323	4,2%	-4	-1,2%
L Verhuur van en handel in onroerend goed	87	1,3%	86	1,1%	-1	-1,1%
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	1268	18,5%	1420	18,6%	152	12,0%
N Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	365	5,3%	384	5,0%	19	5,2%
O Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	2	0,0%	3	0,0%	1	50,0%
P Onderwijs	314	4,6%	380	5,0%	66	21,0%
Q Gezondheids- en welzijnszorg	465	6,8%	567	7,4%	102	21,9%
R Cultuur, sport en recreatie	382	5,6%	433	5,7%	51	13,4%
S Overige dienstverlening	451	6,6%	510	6,7%	59	13,1%
Totaal aantal ZZP'ers	6869	100,0%	7631	100%	762	11,1%

Bron: Vestigingsregister 2013 en 2015

Bijlage 1.4, Groei aantal ZZP'ers per wijk en per buurt

Tabel 4.1, Groei ZZP'ers per wijk 2010-2015

Wijknummer	Aantal ZZP'ers in 2010	Aantal ZZP'ers in 2015	Verschil 2010-2015	Percentage groei
11 Zaandam Zuid	535	719	184	34%
12 Poelenburg	226	261	35	15%
13 Pelders- /Hoorneveld	305	383	78	26%
14 Rosmolenwijk	227	327	100	44%
15 Kogerveldwijk	174	227	53	30%
16 Zaandam Noord	255	289	34	13%
21 Oude Haven	312	389	77	25%
22 Zaandam West	422	585	163	39%
23 Nieuw West	474	596	122	26%
31 Oud Koog a/d Zaan	219	280	61	28%
32 Westerkoog	173	260	87	50%
41 Oud Zaandijk	130	190	60	46%
42 Rooswijk	170	208	38	22%
51 Wormerveer	617	795	178	29%
61 Krommenie Oost	320	392	72	23%
62 Krommenie West	310	362	52	17%
71 Assendelft Zuid	334	363	29	9%
72 Assendelft West	420	682	262	62%
81 West Zaan	241	324	83	34%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Tabel 4,2 Groei per buurt 2010-2015

Buurtcode	Buurtnaam	Aantal ZZP'ers 2010	Buurtcode	Buurtnaam	Aantal ZZP'ers	Verschil 2010-2015	Percentage Groei
1110	Achtersluispolder	76	1110	Achtersluispolder	106	30	39%
1120	Bomenbuurt	150	1120	Bomenbuurt	233	83	55%
1130	Burgermeestersbuurt	309	1130	Burgermeestersbuurt	380	71	23%
1210	Poelenburg	226	1210	Poelenburg	261	35	15%
1310	Peldersveld	154	1310	Peldersveld	198	44	29%
1320	Hoorneveld	151	1320	Hoorneveld	185	34	23%
1410	Rosmolenbuurt	227	1410	Rosmolenbuurt	327	100	44%
1510	Kogerveld	84	1510	Kogerveld	126	42	50%
1520	Boerejonkerbuurt	90	1520	Boerejonkerbuurt	101	11	12%
1610	Kalf	221	1610	Kalf	253	32	14%
1620	Kalverpolder	34	1620	Kalverpolder	36	2	6%
2110	Havenbuurt	32	2110	Havenbuurt	49	17	53%
2120	Zuiderhout	40	2120	Zuiderhout	40	0	0%

2130	Het Eiland	65	2130	Het Eiland	81	16	25%
2140	Russische Buurt	175	2140	Russische Buurt	219	44	25%
2210	Oud West	254	2210	Oud West	324	70	28%
2220	Spoorbuurt	36	2220	Spoorbuurt	53	17	47%
2230	Schilders- Waddenbuurt	132	2230	Schilders- Waddenbuurt	208	76	58%
2310	Westerspoor	216	2310	Westerspoor	268	52	24%
2320	Westerwatering	258	2320	Westerwatering	328	70	27%
3110	Oud Koog	219	3110	Oud Koog	280	61	28%
3210	Westerkoog	173	3210	Westerkoog	260	87	50%
4110	Oud Zandijk	130	4110	Oud Zandijk	190	60	46%
4210	Rooswijk	55	4210	Rooswijk	79	24	44%
4220	Rooswijk Noord	115	4220	Rooswijk Noord	129	14	12%
5110	Wormerveer Zuid	137	5110	Wormerveer Zuid	194	57	42%
5130	Guisveld	206	5130	Guisveld	283	77	37%
5140	Karnemelksepol- der	161	5140	Karnemelksepol- der	191	30	19%
5150	Westknollendam	20	5150	Westknollendam	25	5	25%
5160	Industriebuurt	93	5160	Industriebuurt	102	9	10%
6110	Zuiderhoofdbuurt	86	6110	Zuiderhoofdbuurt	111	25	29%
6120	Noorderhoofdbuur- t	93	6120	Noorderhoofdbuur- t	123	30	32%
6130	Snuiverbuurt	109	6130	Snuiverbuurt	110	1	1%
6140	Rosariumbuurt	32	6140	Rosariumbuurt	48	16	50%
6210	Zuiderham	96	6210	Zuiderham	108	12	13%
6220	Noorderham	95	6220	Noorderham	104	9	9%
6230	Krommeniedijk	29	6230	Krommeniedijk	30	1	3%
6240	Willis	90	6240	Willis	120	30	33%
7110	De Zuid	104	7110	De Zuid	99	-5	-5%
7120	Centrum	216	7120	Centrum	257	41	19%
7130	Westerpolder	14	7130	Westerpolder	7	-7	-50%
7210	Waterrijk	206	7210	Waterrijk	278	72	35%
7220	Langeheit	71	7220	Langeheit	72	1	1%
7230	Parkrijk	143	7230	Parkrijk	332	189	132%
8110	Westzanerpolder	11	8110	Westzanerpolder	23	12	109%
8120	Westzaan Zuid	87	8120	Westzaan Zuid	116	29	33%
8130	J.J. Allenbuurt	56	8130	J.J. Allenbuurt	63	7	13%
8140	Westzaan Noord	85	8140	Westzaan Noord	115	30	35%
8150	Middel	2	8150	Middel	7	5	250%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Bijlage 1.5, Groeiers per wijk en kern

Tabel 6.1 Groeiers per wijk en aantal in het totaal

Kern	ZZP'ers per kern in 2010	Aantal groeiers per kern	Aandeel groeiers
Zaandam	2930	62	2,1%
Koog a/d Zaan	392	9	2,3%
Zaandijk	300	2	0,7%
Wormerveer	617	25	4,1%
Krommenie	630	12	1,9%
Assendelft	754	14	1,9%
Westzaan	241	4	1,7%
Totaal	5864	128	2,2%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Tabel 6.2, Groeiers per wijk en aandeel van het totaal

Wijk	Aantal groeiers per wijk	ZZP'ers per wijk	Aandeel groeiers
11 Zaandam Zuid	18	535	3,4%
12 Poelenburg	3	226	1,3%
13 Pelders-/Hoornseveld	5	305	1,6%
14 Rosmolenwijk	2	227	0,9%
15 Kogerveldwijk	3	174	1,7%
16 Zaandam Noord	3	255	1,2%
21 Oude Haven	6	312	1,9%
22 Zaandam West	9	422	2,1%
23 Nieuw West	13	474	2,7%
31 Oud Koog a/d Zaan	6	219	2,7%
32 Westerkoog	3	173	1,7%
41 Oud Zaandijk	0	130	0,0%
42 Rooswijk	2	170	1,2%
51 Wormerveer	25	617	4,1%
61 Krommenie Oost	9	320	2,8%
62 Krommenie West	3	310	1,0%
71 Assendelft Zuid	6	334	1,8%
72 Assendelft West	8	420	1,9%
81 West Zaan	4	241	1,7%
Totaal	128	5864	2,2%

Bron: Vestigingsregister Zaanstad, 2010 en 2015

Bijlage 1.6, Lijst van sectoren op SBI1 niveau

SBI1 code	Naam sector
A	Landbouw, bosbouw en visserij
B	Winning van delfstoffen
C	Industrie
D	Productie en distributie van en handel in elektriciteit, aardgas, stoom en gekoelde lucht
E	Winning en distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering
F	Bouwnijverheid
G	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's
H	Vervoer en opslag
I	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking
J	Informatie en communicatie
K	Financiële instellingen
L	Verhuur van en handel in onroerend goed
M	Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening
N	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening
O	Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen
P	Onderwijs
Q	Gezondheids- en welzijnszorg
R	Cultuur, sport en recreatie
S	Overige dienstverlening

Bron: CBS

Bijlage 2 Vragenlijsten interviews

Bijlage 2.1, Vragen voor beleidsmedewerkers gemeenten

Informatie over de respondent

- 1) Wat is uw huidige functie binnen de gemeente?

Gemeentelijke beleid en initiatieven voor ZZP'ers

- 2) Is er in een beleidsnota op dit moment specifiek beleid voor ZZP'ers?
- 3) → Waarom hebben jullie ingezet op beleid voor deze groep?
- 4) Hoe passen jullie initiatieven voor ZZP'ers binnen het economisch beleid van de gemeente?
- 5) Zijn er plannen om (meer) beleid te gaan maken voor ZZP'ers?
- 6) Waar ziet u mogelijkheden van een gemeente om iets te betekenen voor ZZP'ers?
  - a. Dienstverlening/informatievoorziening (wetgeving, regelingen, vergunningen)
  - b. Netwerken/acquisitie
  - c. Coaching(ondernemersvaardigheden, administratie, groeien van bedrijf)
  - d. Kennis/scholing
  - e. Huisvesting
  - f. Gemeentelijke aanbestedingen
- 7) Vinden jullie dit een belangrijke groep om extra aandacht aan te geven? Of moeten ZZP'ers net als andere ondernemers worden behandeld en moeten zij het dus doen met het bestaand beleid voor ondernemers?
- 8) Wat zou er nog verbeterd moeten worden op het gebied van beleid voor ZZP'ers?
- 9) Kent u voorbeeld van andere gemeente die initiatieven voor ZZP'ers hebben opgezet? Zijn er hiervan projecten waarvan u weet dat de resultaten zeer goed zijn uitgevallen/bevallen?
- 10) Kent u voorbeelden van initiatieven voor ZZP'ers? Bijvoorbeeld IkStartSmart of 155 red een bedrijf van het IMK? Heeft u hiervan nog andere voorbeelden?

Taken van de gemeente

- 11) Vindt u het BBZ een belangrijke regeling voor ZZP'ers?
- 12) Is de bekendheid van de BBZ-regeling hoog onder ZZP'ers in jullie gemeente?
- 13) Wat vindt u de belangrijkste taak van de gemeente richting ZZP'ers?
- 14) In welke beleid/initiatief/regeling ziet u de meeste potentie in om meer te gaan doen voor ZZP'ers?

Rol van ZZP'ers in de economie

- 15) Heeft jullie gemeente de ZZP'ers goed in beeld? Zijn jullie op de hoogte van hun aantal, sector en behoeftes en andere kenmerken?
- 16) Uit mijn analyse komen sectoren die in sommige kernen of in de hele gemeente goed vertegenwoordigd zijn. Wat voor mogelijkheden ziet u om bepaalde sectoren te stimuleren? Heeft dit zin? Heeft u een bepaalde sector in uw hoofd waar het stimuleren meer zin heeft dan andere sectoren?
- 17) Ziet u potentie in het feit dat ZZP'ers kunnen doorgroeien en zo werkgever kunnen worden? Denkt u dat het zin heeft om te proberen deze groei te promoten, door bijvoorbeeld voorlichting te geven of de procedure te vergemakkelijken om iemand aan te nemen?
- 18) Denkt u dat meer ZZP'er mensen zullen aannemen nu het economisch beter gaat?
- 19) Zijn jullie eigenlijk blij met het verschijnsel ZZP'er?

Bijlage 2.2, Telefonisch interview medewerkers gemeente over ZZP-beleid

- 1) Wat is uw huidige functie binnen de gemeente?
- 2) Wat doet de gemeente op dit moment voor ZZP'ers? Wordt er specifiek beleid voor ZZP'ers genoemd in een van de beleidsnota's?
- 3) Hoe passen jullie initiatieven voor ZZP'ers binnen het economisch beleid van de gemeente?
- 4) Waar ziet u, naast de huidige initiatieven, mogelijkheden voor de gemeente om meer te betekenen voor ZZP'ers? En zijn er ambities/plannen om meer beleid te gaan maken voor ZZP'ers?
- 5) Wat vindt u de belangrijkste taak van de gemeente richting ZZP'ers?
- 6) Waarom zet u in op ZZP'ers in uw gemeente? Vindt u het een belangrijke groep om apart beleid voor te maken en waarom?
- 7) Kent u voorbeeld van andere gemeente die initiatieven voor ZZP'ers hebben opgezet? Zijn er hiervan projecten waarvan u weet dat de resultaten zeer goed zijn uitgevallen/bevallen?
- 8) Denkt u dat meer ZZP'er mensen zullen aannemen nu het economisch beter gaat?

Bijlage 2.3, Vragen aan deskundigen ondernemerschap

ZZP'ers in het algemeen

- 1) Wat is uw algemene kijk op het verschijnsel ZZP'er?
- 2) Wat is uw algemene kijk op het stimuleren van ZZP'ers (vanuit de overheid/gemeente)?

Rol van de gemeente

- 3) In Zaanstad zetten ze in op de top100 bedrijven, wat ook te begrijpen is met de grote foodsector in de regio. Waar denkt u dat een gemeente het accent moet leggen, op een goed ondernemersklimaat voor grote of voor kleine bedrijven en ZZP'ers?
- 4) Waar ziet u mogelijkheden voor een gemeente om iets te betekenen voor ZZP'ers?
  - a. Dienstverlening/informatievoorziening(wetgeving, regelingen, vergunningen)
  - b. Netwerken/acquisitie
  - c. Coaching(ondernemersvaardigheden, administratie, groeien van bedrijf)
  - d. Kennis/scholing
  - e. Huisvesting
  - f. Gemeentelijke aanbestedingen
- 5) Wat vindt u de belangrijkste taak van de gemeenten omtrent ZZP'ers?
- 6) Bent u bekend met de BBZ-regeling? Zo ja, hoe kijkt u hier tegenaan, vindt u dit een belangrijk onderdeel van de dienstverlening van een gemeente?
- 7) Vindt u het BBZ een belangrijke regeling en denk je dat deze regeling de groep ZZP'ers helpt.
- 8) Bent u nog bekend met initiatieven voor gemeentelijke voor ZZP'ers? Bijvoorbeeld de Ik start Smart project of ik groeismart. (hier ook ZZP bv Amersfoort noemen). Denk je dat deze toch wel kleinschalige projecten, significant bijdragen aan het stimuleren en faciliteren van ondernemers en ZZP'ers.
- 9) Wat zou er nog verbeterd moeten worden op het gebied van beleid voor ZZP'ers?

Behoeftes ZZP'ers

- 10) Waar hebben ZZP'ers volgens u de meeste behoefte aan? Bijvoorbeeld netwerkbijeenkomsten, kennisbijeenkomsten/scholing, coaching om jezelf te presenteren of acquireren?
- 11) *Zou de gemeente een rol moeten spelen in de huisvesting voor ZZP'ers?* Hoe zijn uw ervaringen met het opzetten van bedrijfsverzamelgebouwen?
- 12) Wat is volgens u de best manier om om te gaan met de grote diversiteit van de groep ZZP'ers? Is het beter om je bijvoorbeeld vooral te richten op een leeftijdsgroep of sector, of is het beter om meer te focussen op bredere initiatieven waar alle ZZP'ers baat bij hebben?

Rol van ZZP'ers in de economie

- 13) Ziet u potentie in het feit dat ZZP'ers kunnen doorgroeien en zo werkgever kunnen worden? Denkt u dat het zin heeft om te proberen deze groei te promoten, door bijvoorbeeld voorlichting te geven of de procedure te vergemakkelijken om iemand aan te nemen?
- 14) Denkt u dat meer ZZP'er mensen zullen aannemen nu het economisch beter gaat?
- 15) Uit mijn analyse komen sectoren die in sommige kernen of in de hele gemeente goed uit de bus komen. Wat voor mogelijkheden ziet u om bepaalde sectoren te stimuleren? Heeft dit zin? Heeft u een bepaalde sector in uw hoofd waar het stimuleren meer zin heeft dan andere sectoren?

Vervolg interview

- 16) Kent u nog andere personen die ik zou kunnen interviewen voor mijn onderzoeken.

Bijlage 2.4, Interview met ZZP'ers

Algemeen

- 1) Wat is de hoofdtak van uw bedrijf?
- 2) Wat is de sector waarin uw bedrijf werkzaam is?
- 3) Bent u tevreden over het ondernemersklimaat in Zaanstad en de regio?
- 4) Bent u aangesloten bij een bedrijfvennetwerk (van ZZP'ers)? Zo ja, welke?

Rol van de gemeente?

- 5) Vindt u dat de gemeente meer voor u, als ZZP'er, zou kunnen betekenen? Zo ja, wat zouden zij voor u kunnen doen? *Bijvoorbeeld op het gebied van: regelgeving, informatievoorziening, huisvesting, aanbestedingen voor groepen ZZP'ers, netwerk/kennisbijeenkomsten.*
- 6) Is er een beleid van de gemeente waar u een positieve ervaring mee heeft en waar ze zeker mee door moeten gaan of eventueel kunnen uitbreiden. Zo ja, om welk beleid gaat het?
- 7) Bent u bekend met de BBZ-regeling? Vindt u dit een goed initiatief en zou er gebruik van maken?
- 8) Heeft u het gevoel dat de dienstverlening voor ZZP'ers vanuit de gemeente goed is? Vindt u dat de gemeente hier meer mee kan doen?
- 9) Zijn er andere gebieden waar u denkt dat gemeente een rol zou moeten spelen of juist niet?

Behoeftes

- 10) Bent u tevreden met de huidige huisvesting van uw bedrijf? Zo niet, waar bent u naar opzoek/heeft u behoefte aan?
- 11) Wat zijn uw criteria voor een goede huisvesting? Thuis → infrastructuur? (*bijv internet en wegennet?*) huisvesting buiten huis → *ruimte, hoogte van de huur, contactmogelijkheden met andere ZZP'ers?*
- 12) Heeft u behoefte aan informatieavonden voor ZZP'ers? Deze kunnen bijvoorbeeld worden ingericht op sector en op onderwerp. *Voorbeelden; avonden kunnen gaan over netwerken, ondernemersvaardigheden, regelgeving, groeien van het bedrijf, acquisitie etc.*

Knelpunten tijdens het ondernemen?

- 13) Ondervindt u hinder van de extra risico's die ZZP'ers lopen? Denk hierbij aan verzekeren voor arbeidsongeschiktheid en pensioenopbouw
- 14) Zijn er andere aspecten van het ondernemen waar u als ZZP'er moeite mee hebt? *Bijvoorbeeld; acquisitie, financiële aspect van ondernemen, werkdruk, administratieve druk, de economische crisis, opzetten en behouden van netwerken*
- 15) Zou u geïnterneerd zijn in een kennis/voorlichtingsbijeenkomst over bijvoorbeeld de hiervoor genoemde knelpunten of een netwerkbijeenkomsten, georganiseerd door de gemeente?

Uw ambities om personeel aan te nemen

- 16) Heeft u de ambitie om uw bedrijf de komende jaren uit te breiden door middel van het aannemen van personeel? Zo ja, heeft u een beeld van het aannemingsproces dat hierbij komt kijken of ondervindt u wellicht hinder om deze ambitie te verwezenlijken?

17) Zou u overwegen om een stagiair aan te nemen?

18) Welke partij zou een ZZP'er hierbij moeten helpen? Wie zou u opzoeken als u groeiambities had?

Initiatieven vanuit de gemeente

19) Zou je geïnteresseerd zijn om op een voorlichtingsavond je ervaring te delen? Je zou dan een soort begeleidende en coachende rol hebben.

Bijlage 2.5, Vragen voor gegroeide ZZP'ers

Algemeen

- 1) Klopt het dat u in de afgelopen 5 jaar bent gegroeid bent van ZZP'er tot een werkgever?
- 2) Wat is de hoofdtak van uw bedrijf?
- 3) Wat is de sector waarin uw bedrijf werkzaam is?
- 4) Bent u tevreden over het ondernemersklimaat in Zaanstad en de regio? Waarom wel/niet?

Motivatie voor de doorgroei

- 5) Wat was de reden dat u besloot om uw bedrijf uit te breiden?
- 6) Was het vanaf het begin van uw bedrijf de intentie om personeel aan te nemen?

Het groeiproces

- 7) Heeft de gemeente een rol gespeeld in het groeiproces? Zo ja, Hielp de gemeente u goed bij, bijvoorbeeld vergunningaanvragen of waren er obstakels in de hulpverlening van de gemeente?
- 8) Was het lastig om als ZZP'er iemand aan te nemen? Waar liep je tegenaan en waar moest je rekening mee houden?
- 9) Is uw huisvesting veranderend toen uw bedrijf groeide en hoe veranderde toen uw behoefte.
- 10) Heeft de economische crisis een rol gespeeld in uw groeiproces?
- 11) Denkt u dat nu het economisch beter gaat, meer ZZP'ers de stap zullen zetten om mensen aan te nemen?
- 12) Is het risico's dat u loopt als werkgever veranderd nu geen ZZP'er meer bent? Of zijn de risico's vergelijkbaar? Welk risico loopt u vooral tegenaan?

Rol van de gemeente

- 13) Denkt u dat de gemeente een rol zou kunnen spelen in het stimuleren van ZZP'ers om te groeien? *Ze zouden dit kundend doen door middel van voorlichting(savonden), ZZP'ers in contact brengen met mensen in de bijstand(als potentiële werknemer), regelgeving versoepelen omtrent het aannemen van mensen.* Of vindt u dat hier geen taak ligt voor de gemeente?
- 14) Denkt u dat de gemeente een rol kan spelen omtrent huisvesting voor gegroeide ZZP'ers?
- 15) Zijn er andere gebieden waar u denkt dat gemeente een rol zou moeten spelen of juist niet?
- 16) Zou je geïnteresseerd zijn om op een voorlichtingsavond je ervaring te delen? Je zou dan een soort begeleidende en coachende rol hebben.

Bijlage 2.6, Vragen van korte enquête

- 1) Vindt u dat de gemeente meer voor u, als ZZP'er, zou kunnen betekenen? Zo ja, wat zouden zij voor u kunnen doen? *Bijvoorbeeld op het gebied van: regelgeving, informatievoorziening, huisvesting, aanbestedingen voor groepen ZZP'ers, netwerk/kennisbijeenkomsten.*
- 2) Is er een beleid van de gemeente waar u een positieve ervaring mee heeft en waar ze zeker mee door moeten gaan of eventueel kunnen uitbreiden. Zo ja, om welk beleid gaat het?
- 3) Heeft u de ambitie om uw bedrijf de komende jaren uit te breiden door middel van het aannemen van personeel? Zo ja, heeft u een beeld van het aannemingsproces dat hierbij komt kijken of ondervindt u wellicht hinder om deze ambitie te verwezenlijken?
- 4) Bent u tevreden met de huidige huisvesting van uw bedrijf? Zo niet, waar bent u naar opzoek/heeft u behoefte aan?

Bijlage 2.7, Vragen voor medewerkers gemeente Zaanstad

- 1) Wat is uw functie binnen de gemeente?
- 2) In hoeverre heeft de gemeente Zaanstad beleid geformuleerd voor ZZP'ers
- 3) Zijn er op dit moment initiatieven die zich (grotendeels) richten op ZZP'ers?
- 4) Zijn jullie van mening dat de ZZP'ers een belangrijke groep om extra aandacht aan te geven? Of moeten ZZP'ers net als andere ondernemers worden behandeld en moeten zij het dus doen met het bestaand beleid voor ondernemers uit bijvoorbeeld het MKB-actieplan?
- 5) Zijn er plannen om (meer) beleid te gaan maken voor ZZP'ers?
- 6) Hoe zou het in zijn werk gaan als er beleid zou komen voor ZZP'ers. Wat zijn de stappen die moeten worden gezet
- 7) Uit mijn onderzoek komt naar voren dat ZZP'ers het lastig vinden om de gemeente Zaanstad aan te spreken. Ze hebben onder andere moeite om de juiste persoon te vinden en weten niet bij wie ze terecht kunnen met hun vragen. Zijn er plannen om dit te verbeteren?
- 8) Hebben jullie op dit moment contact met ZZP-collectieven/ondernemersverenigingen voor ZZP'ers? En zo niet, zijn jullie van plan om actiever met deze groepen te gaan praten?
- 9) Heeft gemeente Zaanstad de ZZP'ers goed in beeld? Zijn jullie op de hoogte van hun aantal, sector en behoeftes en andere kenmerken?
- 10) Als laatste, zijn er zaken die ik zou moeten weten en die nog niet ter sprake zijn gekomen, op het gebied van beleid voor ZZP'ers in het kader van mijn onderzoek?

Bijlage 2.8, Interview met de ZON

Algemeen

- 1) Wat is uw functie binnen de zon?
- 2) Wat voor soort vereniging is de ZON en op welk gedeelte van het bedrijfsleven zijn jullie gericht?
- 3) Met welke taken houdt de ZON zich bezig?
- 4) Hoe heeft de ZON te maken met ZZP'ers en welke rol spelen ZZP'ers in de organisatie?

Rol van de gemeente

- 5) Op welke gebieden werkt de ZON op dit moment samen met de gemeente Zaanstad?
- 6) Werkt de ZON ook samen met de gemeente als het gaat om ZZP'ers?
- 7) Wat vindt u dat de gemeente voor ZZP'ers zou kunnen betekenen? *Bijvoorbeeld op het gebied van: regelgeving, informatievoorziening, huisvesting, aanbestedingen voor groepen ZZP'ers, netwerk/kennisbijeenkomsten.*
- 8) Denkt u dat de gemeente een rol zou kunnen spelen bij het organiseren van netwerk of kennisbijeenkomsten (voor ZZP'ers)? Zou u bijvoorbeeld willen samenwerken met de gemeente?
- 9) Zijn er andere zaken op het gebied van ZZP'ers waar u denkt dat gemeente een rol zou moeten spelen of juist niet?

Behoeftes en ervaringen ZZP'ers

- 10) Waar denkt u dat ZZP'ers het meest behoefte aan hebben? *Bijvoorbeeld bijeenkomsten, betere aanspreekbaarheid van de gemeente, soepele regelgeving, goedkope bedrijfsruimtes.*
- 11) Hebt u in uw omgeving of binnen de ZON geluiden gehoord van positieve of negatieve ervaringen met de gemeente Zaanstad?